

**Program cezhraničnej spolupráce
Maďarská republika –
Slovenská republika
2007-2013**

**VERZIA
14. NOVEMBRA 2007**

Expertný tím pre tvorbu Operačného programu:

MEGAKOM Development Consultants: Béla Kézy
Ágnes Bakó

H-4400 Nyíregyháza, Vörösmarty u. 4.

Tel: +36 42 409 482

Fax: +36 42 409 482

kezybela@megakom.hu

bako@megakom.hu

www.megakom.hu

AUREX Ltd.: Július Hanus

Barbora Hanáková

SK-841 04 Bratislava, Dúbravská Cesta 9

Tel: +421 2 547 89 502

Fax: +421 2 547 89 504

hanus@aurex.sk

www.aurex.sk

Expertný tím pre SEA:

Vital Pro Ltd.: Tamás Lunk

H-Budapest IX. (Ferencváros), Berzenczey u. 37.

Tel/fax: +36 1 210 0827

info@vitalpro.hu

www.vitalpro.hu

RESPECT Consulting Ltd.: László Karas

H - 2000 Szentendre, Rezeda u. 14.

laszlo.karas@respect.hu

www.respect.hu

Econsulting: Pavol Kárász

SK-841 01 Bratislava, Žatevná 10

Tel: +421 2 645 312 98

Fax: +421 2 645 312 97

office@econsulting.sk

www.econsulting.sk

Organizácia zodpovedná za proces prípravy Operačného programu:

Váti, Maďarská Nezisková Organizácia pre Regionálny Rozvoj a Územné Plánovanie

H-1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32

Tel: +36 1 224 3233

Fax: +36 1 224 3291

interreg@interreg.hu

www.vati.hu

OBSAH

I. ÚVOD	4
1.1. Kontext programu	4
1.2. Zhrnutie programu	4
1.3. Spoločný proces programovania	5
1.4. Popis programového územia	9
2. ANALÝZA PROGRAMOVÉHO ÚZEMIA	10
2.1. Popis programového územia	10
2.1.1 Územie, populácia a sídelná štruktúra	10
2.1.2 Hospodárstvo.....	13
2.1.3 Trh práce.....	18
2.1.4 Infraštruktúra.....	21
2.1.5 Vzdelávanie,VVT a inovácie	24
2.1.6 Zdravotníctvo	28
2.1.7 Prírodné zdroje a Životné prostredie	29
2.1.8 Kultúra, veda, Verejnosť, Euroregióny.....	35
2.2. Skúsenosti z predchádzajúceho programového obdobia.....	38
2.3. Konečné postrehy pre programové územie ako celok– SWOT analýza	41
3. SPOLOČNÁ STRATÉGIA ROZVOJA	47
3.1. Ciele	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.1.3 Navrhovaná stratégia.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.2. Identifikácia prioritných osí	49
3.3. Prierezové témy	67
3.4. Koherencia s cieľmi EÚ a ostatnými oblasťami podpory	69
3.5. Hlavné zistenia ex-ante hodnotenia a SEA	81
3.6. Priority programu	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.6.1 Prioritná os 1 Hospodárstvo a spoločnosť.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.6.2 Prioritná os 2 Životné prostredie, ochrana prírody a dostupnosť	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.6.3 Prioritná os 3 Technická asistencia	Chyba! Záložka nie je definovaná.
4. IMPLEMENTAČNÉ USTANOVENIA	85
4.1. Štruktúra riadenia programu	85
4.2. Tvorba a výber projektov	94
4.2.1. Celkový koncept tvorby a výberu projektov	94
4.2.2. Tvorba projektov	95
4.2.3. Výber projektov	95
4.3 Informovanie a publicita	96
4.4 Implementácia projektov, popis procedúr a finančných tokov	98
4.4.1. Implementácia na projektovej úrovni	98
Podávanie správ o projekte	98
4.4.2. Kontrolný systém na certifikáciu výdavkov	98
4.4.3. Popis finančných tokov ERDF a postupov Z projektovej na programovú úroveň	99
4.4.4. Monitorovanie a hodnotenie	101
4.5.1. Monitorovanie	101
4.6 Riadenie Technickej asistencie	105
4.7 Audity	105
4.8 Nezrovnalosti a refundácie neoprávnene vyplatených prostriedkov	106
4.8.1 Definícia	106
4.8.2 Výkazy	107
4.8.3 Refundácia	107
4.8.4 Nezrovnalosti súvisiace s projektami TA	107
4.8.5 Systémové chyby.....	107
5. FINANČNÉ USTANOVENIA	108
PRÍLOHY	110

I. ÚVOD

1.1. KONTEXT PROGRAMU

Predložený dokument predstavuje program cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko. Zahŕňa 13 jednotiek na úrovni NUTS III, 8 z Maďarska a 5 zo Slovenska.

Európska územná spolupráca nahradí v programovom období 2007-2013 iniciatívu Spoločenstva INTERREG a posilní význam podpory územnej spolupráce ako súčasť kohéznej politiky Európskej únie (EÚ).

V súlade s článkom 3 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 (ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja (ERDF), Európskom sociálnom fonde (ESF) a Kohéznom fonde (CF)) je pomoc Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Cieľa 3 poskytovaná do oblastí podpory zameraných na tri hlavné oblasti spolupráce:

- Rozvoj cezhraničných hospodárskych, sociálnych, environmentálnych iniciatív prostredníctvom spoločných stratégií udržateľného územného rozvoja
- Posilnenie nadnárodnej spolupráce prostredníctvom akcií súvisiacich s prioritami Spoločenstva a prispievajúcich k integrovanému územnému rozvoju
- Posilnenie účinnosti regionálnej politiky podporovaním medziregionálnej spolupráce a výmeny skúseností na príslušnej územnej úrovni

Cezhraničná spolupráca je v rámci cieľa Európskej územnej spolupráce implementovaná prostredníctvom operačných programov (ďalej len „OP“) zameraných na vnútorné hranice Európskej únie pokrývajúce predovšetkým nasledujúce oblasti:

- Podpora podnikania, najmä rozvoj malých a stredných podnikov (MSP), cestovného ruchu, kultúry a cezhraničného obchodu;
- Podpora a zlepšenie spoločnej ochrany a správy prírodných a kultúrnych zdrojov, ako aj prevencie prírodných a technologických rizík;
- Podpora prepojenia medzi mestskými a vidieckymi oblasťami;
- Zníženie izolovanosti zlepšením prístupu k dopravným, informačným a komunikačným sieťam a službám, ako aj cezhraničných vodných, odpadových a energetických systémov a zariadení
- Rozvoj spolupráce, kapacity a spoločného využívania infraštruktúr, najmä v zdravotníctve, kultúre, cestovnom ruchu a školstve.

Tento dokument, založený na usmernení, ako aj strategickom rámci stanovenom príslušnými kapitolami strategického usmernenia spoločenstva (ďalej len „SUS“) predstavuje integrovanú stratégiu rozvoja cezhraničnej oblasti zodpovedajúcu kľúčovým príležitostiam a výzvam. Vypracovaná stratégia je výsledkom spoločného úsilia viacerých sociálnych a ekonomických partnerov cezhraničnej oblasti, koordinovaných maďarsko - slovenskou pracovnou skupinou pre prípravu programu, tzv. Task Force.

1.2. ZHRNUTIE PROGRAMU

Maďarsko - slovenský cezhraničný región zahŕňa rozsiahle aglomerácie (Budapešť a Bratislava), mestá národného a regionálneho významu (napr. Győr, Miskolc, Košice, atď.) ale aj rozsiahlu vidiecku krajinu. Cezhraničný región je charakteristický veľkou rôznorodosťou z hospodárskeho, sociálneho, ako aj kultúrneho hľadiska. Ponúka široké možnosti pôsobenia v oblasti ekonomických a sociálnych činností.

Aglomerácie Budapešti a Bratislavy predstavujú moderné dynamické jadrové centrá s vynikajúcim potenciálom pre budúci rozvoj. Obrovské rozdiely registrujeme pozdĺž centrálnych hornatých a východných častí hraničného regiónu. Tieto oblasti sú charakteristické vysokou mierou nezamestnanosti, v niektorých prípadoch oveľa vyššou než je príslušný národný priemer. To vedie k predpokladu, že ekonomická štruktúra regiónu si vyžaduje transformáciu, predovšetkým v posilnení úlohy služieb. Z toho následne vyplýva požiadavka na rozvoj ľudských zdrojov (s dôrazom na vzdelávanie rómskej menšiny). Tieto regióny trpia nedostatočne rozvinutou technickou infraštruktúrou a/alebo jej zlým technickým stavom. Tento nepriaznivý faktor ovplyvňuje kvalitu života obyvateľov, dostupnosť a atraktivitu cezhraničnej oblasti pre turistov ako i pre investorov. Napriek konštatovaniu, že kvalita životného prostredia sa za poslednú dekádu zlepšila, je dôležité si uvedomiť že celé hraničné pásmo môžeme považovať za akýsi ekologický koridor medzi dvoma krajinami. Z toho vyplýva, že v oblasti ochrany životného prostredia je potrebné vykonať ešte mnohé zlepšenia.

Stratégia programu je zameraná na posilnenie integrácie v hraničnom regióne, predovšetkým v oblastiach hospodárstva, ľudskej spolupráce, životného prostredia, ochrany prírody a dostupnosti. Vyššie uvedené by sa malo dosiahnuť prostredníctvom rozvoja spoločných podnikateľských štruktúr, informačných systémov trhu práce, spolupracou v oblasti výskumu a vývoja technológií (VVT) a inovácií, podporovaním klastrov, spolupracou v oblasti vzdelávania, v sociálnej a kultúrnej oblasti, rozvojom partnerstva, budovaním kapacít projektového manažmentu a rozvojom turizmu. Stratégia sa zameriava aj na životné prostredie a rozvoj dostupnosti prostredníctvom ochrany prírody v cezhraničnom území, rozvojom dostupnosti s ohľadom na životné prostredie a spoluprácu v oblasti maloplošnej dopravnej infraštruktúry a komunikačnej infraštruktúry.

1.3. SPOLOČNÝ PROCES PROGRAMOVANIA

Zodpovedné orgány

Pravidlá potrebné na splnenie prijatých úloh, povinnosti a implementácia pre nové programové obdobie 2007-2013 sú dané Uznesením vlády Maďarskej republiky č. 49/2007. V súlade s uvedeným je Riadiacim orgánom (ďalej len „RO“) určená **Národná Rozvojová Agentúra** (ďalej len „NRA“), ktorá zodpovedá za koordináciu programu a je považovaná za rámcovú inštitúciu pre plánovanie a implementáciu programu. V zmysle uvedeného agentúra plní kontrolnú funkciu voči RO.

Do spracovania a implementácie OP je zapojená **VÁTI** (Maďarská nezisková organizácia pre regionálny rozvoj a územné plánovanie). Okrem ostatných programov cezhraničnej spolupráce je VÁTI i orgánom zodpovedným za plánovanie, koordináciu a implementáciu programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko. Zúčastňuje sa aj na spracovaní a úpravách OP a jeho IM.

Pre všetky programy spolupráce v oblasti manažmentu je ustanovený programový **Task Force** (ďalej len „TF“), ktorý je ako orgán zodpovedný za riadenie prípravnej fázy programovania. Bilaterálny TF pre program cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko bol ustanovený v apríli roku 2006 a zložený z predstaviteľov štátnej správy - regionálnej a miestnej samosprávy partnerských krajín. Maďarskú stranu zastupujú predstavitelia NRA a VÁTI, ďalej predstavitelia splnomocnení regionálnymi rozvojovými agentúrami a výbormi a experti zodpovední za vypracovanie programového dokumentu. Za slovenskú stranu predstaviteľmi TF sú: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo hospodárstva SR, predstavitelia nominovaní samosprávnymi krajinami (VÚC), spoloční predstavitelia euroregiónov a experti zapojení do programovania na slovenskej strane.

Pracovné postupy

Programovací proces je riadený na jednej strane predstaviteľmi národných orgánov a TF, na strane druhej partnermi regionálnej a lokálnej úrovne z príslušného prihraničného územia. Na oboch úrovniach je zohľadnené partnerstvo ako horizontálny aspekt programovacieho procesu.

Na základe interných pracovných postupov zaručuje TF platformu pre spoločnú účasť riadiacich organizácií, záujmových skupín na úrovni zúčastnených krajov, tímov expertov zodpovedných za vypracovanie obsahu OP. Táto skupina spracovateľov pracuje na dvoch úrovniach: 1) na úrovni expertov s každodennými konzultáciami; 2) príslušne na rozhodovacej úrovni s dôrazom na strategické rozhodnutia a odsúhlasenie návrhov programu. Na programovej úrovni boli diskutované otázky súvisiace predovšetkým s metodickými, strategickými a finančnými ako aj implementačnými opatreniami.

V súlade s predchádzajúcim sa prvé zasadnutie TF uskutočnilo 28. apríla 2006 s cieľom pripraviť programovací proces. V súlade s programom rokovania bolo odsúhlasené zloženie TF, míľniky programovacieho procesu a taktiež konečné termíny pre jednotlivé úlohy. Predmetom rokovania boli tiež kľúčové otázky prípravy programu, ako aj nové faktory pre obdobie 2007-2013, ktorými sú právne zázemie a finančné plánovanie, proces strategického plánovania a inštitucionálne rámce. TF stanovil pracovné postupy a pracovný plán pre prípravu projektu. Tieto zahŕňajú návrh verzií programového dokumentu v 3 častiach: (1) vypracovanie strategicko-technickej časti operačného programu navrhnutého skupinou externých expertov zloženou z vybraných maďarských a slovenských expertov; (2) spracovanie otázok implementácie inštitúciami programového manažmentu; (3) ex-ante hodnotenie (EA) a Strategické environmentálne hodnotenie (SEA) spracované nezávislými externými expertmi.

V súlade s metodikou stanovenou na prvom zasadnutí TF bol iniciovaný proces vzájomnej interaktívnej spolupráce medzi zúčastnenými partnermi na príprave programu. Zároveň bolo na prvom zasadnutí TF odsúhlasené, že špecifickými medzníkmi v pláne práce budú prerokovania návrhov programového dokumentu na širších stretnutiach, za účelom vytvorenia stanovísk k obsahu OP. Na týchto stretnutiach boli niektoré pripomienky prediskutované priamo, ostatné boli zaslané expertom v písomnej podobe. Rovnako boli návrhy OP priebežne diskutované na stretnutiach expertov, na stretnutiach s účasťou expertov a riadiacich orgánov a na stretnutiach technického manažmentu. Na záver bude nový OP upravený na základe pripomienok predstavený členom na nasledujúcom zasadnutí TF, kde môžu byť vznesené ďalšie návrhy.

Proces verejných konzultácií

Zapojenie sektorových záujmových skupín a skupín na regionálnej a lokálnej úrovni sa prejavilo ako ďalší aspekt partnerstva a vzájomnej spolupráce. Verejné konzultácie boli zamerané na 1) zabezpečenie súdržnosti medzi národnými a cezhraničnými zámermi rozvoja; 2) zapojenie širokej sociálnej vrstvy obyvateľov do programovacieho procesu za účelom vytvorenia príležitostí na presadzovanie ich záujmov v rámci programovacieho procesu; 3) zvýšenie informovanosti o programe medzi záujmovými skupinami prihraničných regiónov.

Regionálny workshop

Na prvom zasadnutí TF bolo odsúhlasené, že špecifickými medzníkmi v pláne práce pripravenom maďarskými a slovenskými expertmi, budú návrhy programového dokumentu prerokované na širších stretnutiach s cieľom vytvoriť stanoviská k obsahu OP. Na základe toho boli stanoviská predstreté prostredníctvom regionálnych diskusií na workshopoch a rozhovoroch s príslušnými regionálnymi a sektorovými inštitúciami. Cezhraničný regionálny workshop uskutočnený 15. júna 2006 v Komárne pod záštitou miestnej samosprávy v Nitre, vytvoril základy pre druhé zasadnutie TF. Na tomto zasadnutí bola strategická časť programového dokumentu predstavená širšej skupine predstaviteľov jednotlivých samosprávnych krajov, Euroregiónov, komôr, regionálnych rozvojových agentúr z oboch krajín. Hlavnými témami diskusií boli nové prvky v programovom období 2007 - 2013, úvod do kontextu programu, analýza situácie v cezhraničnom regióne a stratégia navrhovaná slovenskými a maďarskými expertmi. Na záver mali predstavitelia možnosť pripomenovať dokument tak ústnou ako aj písomnou formou za účelom zapracovania ich názorov do obsahu dokumentu.

Odvetvové konzultácie

Konzultácie s predsaviteľmi odvetvových záujmových skupín boli zamerané na predchádzanie prekrývania národných a cezhraničných rozvojových zámerov a orientáciu rozvoja na hraničné regióny. Konzultácie spoločne poskytovali experti NRA, VATI a spracovatelia programu koordinovaní NRA. Výsledky sú prediskutované a uzatvorené medziministerským výborom pre OP. Cieľová skupina pozostávajúca z predstaviteľov spracovateľov z ministerstiev zodpovedných za prípravu sektorových OP bola dotazovaná prostredníctvom osobných konzultácií. Pripomienky ministerstiev zhrnuté písomnou formou sú diskutované na stretnutiach expertov. O výsledkoch sú členovia informovaní na zasadnutiach TF, kde majú ďalšiu možnosť vyjadriť svoje názory.

Konzultácie s Regionálnymi Rozvojovými Agentúrami

Konzultácie s Regionálnymi Rozvojovými Agentúrami (ďalej len „RRA“) sú potrebné na predchádzanie prekrývania rozvojových zámerov OP HU – SK cezhraničnej spolupráce (ďalej len „OP HU-SK CBC“) a Regionálnych Operačných Programov (ďalej len „ROP“). Konzultácie sa uskutočňujú prostredníctvom interview so spracovateľmi ROP. Okrem toho je aktuálna verzia OP HU-SK CBC priebežne posiadaná Regionálnym rozvojovým agentúram (RRA) prostredníctvom e-mailu, aby mali možnosť poslať k OP svoje pripomienky. O výsledkoch konzultácií sú členovia informovaní na zasadnutiach TF, kde majú ďalšie príležitosti vyjadriť svoje názory.

Termíny expertných a verejných konzultácií

28. apríla 2006 – Prvé zasadnutie Task Force, Budapešť, Maďarsko

- 15. mája 2006 – Maďarsko - slovenské strategické zasadnutie, Budapešť, Maďarsko
- 2. júna 2006 – Bilaterálne stretnutie k riadiacim a finančným otázkam, Bratislava, Slovensko
- 6. júna 2006 – Maďarsko - slovenské strategické zasadnutie, Bratislava, Slovensko
- 15. júna 2006 – Regionálny workshop, Komárno, Slovensko
- 7. júla 2006 – Stretnutie na prípravu druhého zasadnutia Task Force, Budapešť, Maďarsko

12. júla 2006 – Druhé zasadnutie Task Force, Budapešť, Maďarsko

- 31. júla 2006 – Maďarsko - slovenské strategické stretnutie, Nyíregyháza, Maďarsko
- 29. augusta 2006 – Maďarsko - slovenské strategické stretnutie, Budapešť, Maďarsko

7. septembra 2006 – Bilaterálne stretnutie expertov, Bratislava, Slovensko
- 18. septembra 2006 – Tretie zasadnutie Task Force, Trnava, Slovensko**
10. októbra 2006 – Bilaterálne stretnutie k finančným otázkam, Bratislava, Slovensko
18. októbra 2006 – Maďarsko - slovenské strategické stretnutie, Budapešť, Maďarsko
7. novembra 2006 – Stretnutie expertov k Ex-ante a SEA hodnoteniu, Budapešť, Maďarsko
- 24. novembra 2006 – Štvrté zasadnutie Task Force, Tokaj, Maďarsko**
30. novembra 2006 – Maďarsko - slovenské bilaterálne stretnutie k riadiacim otázkam, Bratislava, Slovensko
20. decembra 2006 – Stretnutie expertov k Ex-ante a SEA hodnoteniu, Budapešť, Maďarsko
- 6. februára 2007 – Piate zasadnutie Task Force, Pezinok, Slovensko**
- 12. februára – 13. marca 2007 – verejné konzultácie k SEA OP HU-SK (prístupné do súčasnosti)**
- 20. februára – 5 marca 2007 – verejné konzultácie k OP HU-SK (prístupné do súčasnosti)**
6. marca 2007 – Workshop zameraný na OP, SEA a EA hodnotenie, Miškolc, Maďarsko
- 26.-27. marca 2007 – Workshop zameraný na SEA, Budapešť, Maďarsko
- 27. apríla 2007 – Šieste zasadnutie Task Force, Bratislava, Slovensko – prijatie OP HU-SK CBC**
1. jún 2007 – Zahajovacie stretnutie k Programu, Ostrihom, Maďarsko
22. júna 2007 – Maďarsko – slovenské bilaterálne stretnutie k riadiacim otázkam, Bratislava, Slovensko
- 4. júla 2007 – schválenie OP vládou SR**
- 11. júla 2007 – schválenie OP maďarskou vládou**

Proces hodnotenia

Ex-ante hodnotenie OP HU-SK cezhraničná spolupráca a vypracovanie Strategického environmentálneho hodnotenia je takisto výsledkom úzkej spolupráce medzi hodnotiteľmi a spracovateľmi programu. Pre postup práce a výsledky hodnotenia pozri Kapitolu 3.8 “*Hlavné zistenia Ex ante a SEA hodnotenia*”.

Informovanie

Za účelom priebežného informovania o OP HU-SK cezhraničná spolupráca, Ex-ante a SEA hodnotení sú tieto informácie dostupné na internetovských stránkach:

- *v Maďarsku:* NRA a VATI (www.nfu.hu, www.vati.hu)
- *na Slovensku:* Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR a Ministerstvo životného prostredia (www.build.gov.sk, www.enviroportal.sk)

1.4. POPIS PROGRAMOVÉHO ÚZEMIA

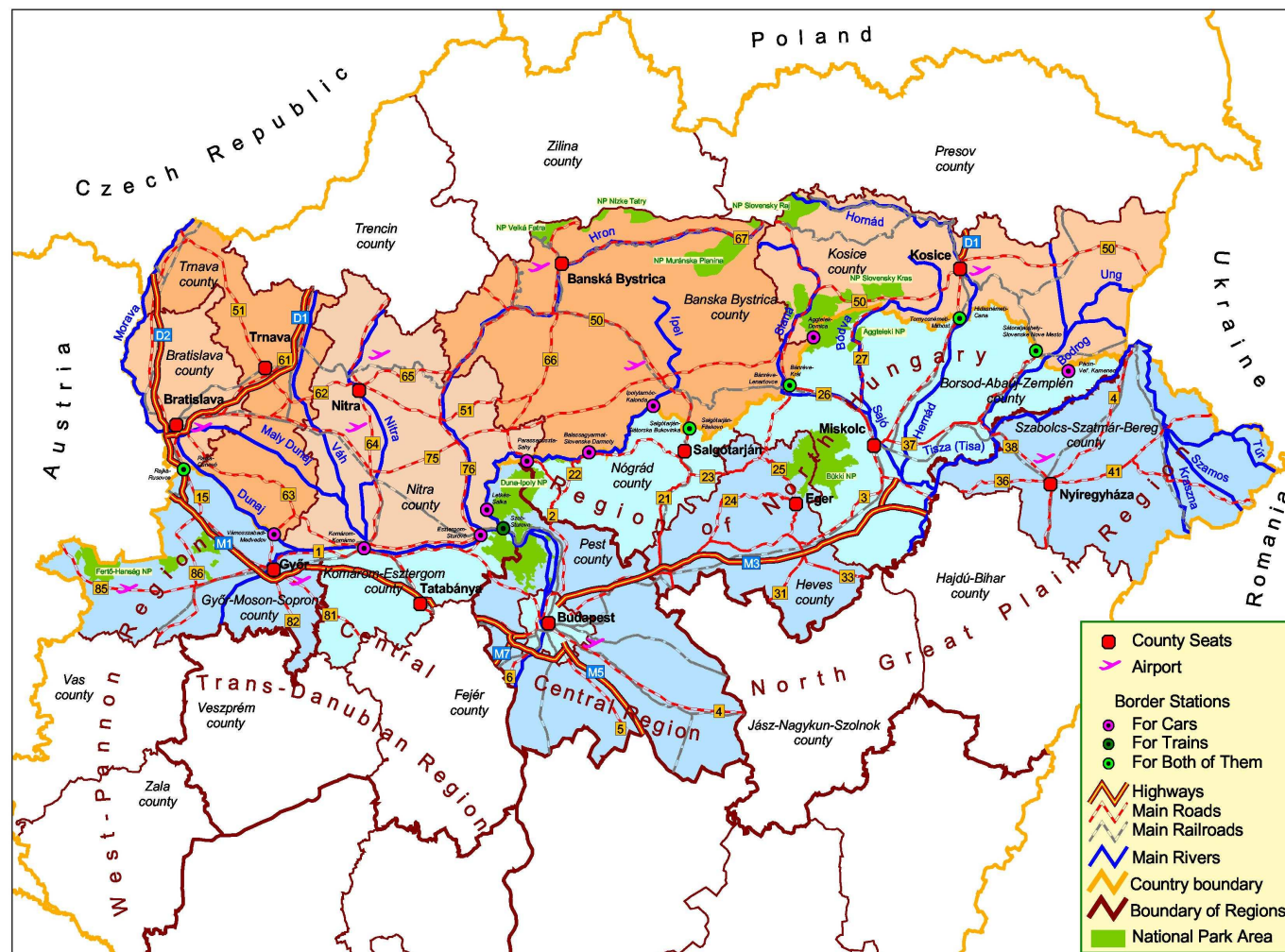
Programová oblasť pozostáva z nasledujúcich NUTS III regiónov (Mapa 1):

NUTS III regióny (kraje) v Maďarsku

- Győr-Moson-Sopron (HU221)
- Komárom-Esztergom (HU212)
- Pest (HU102)
- Nógrád (HU313)
- Heves (HU312)
- Borsod-Abaúj-Zemplén (HU311)
- Szabolcs-Szatmár-Bereg (HU323)
- Budapest (HU101)

NUTS III regióny na Slovensku

- Bratislavský kraj (SK010)
- Trnavský kraj (SK021)
- Nitriansky kraj (SK023)
- Banskobystrický kraj (032)
- Košický kraj (SK042)

2. ANALÝZA PROGRAMOVÉHO ÚZEMIA

2.1. POPIS PROGRAMOVÉHO ÚZEMIA

2.1.1 ÚZEMIE, POPULÁCIA A SÍDELNÁ ŠTRUKTÚRA

Územie, populácia

Programové územie má rozlohu 61 509 km² a obýva ho 8 740 110 obyvateľov (2004). Hustota obyvateľstva je približne 142 obyvateľov na km². Najvyššia je v hlavných mestách – v Budapešti a v Bratislave (pozri Tabuľka 1 v Prílohe 1). Dĺžka maďarského hraničného regiónu so Slovenskom je 679 km, čo pre obe krajiny predstavuje najdlhšiu hranicu so susednou krajinou.

Geografické pomery

Maďarsko - slovenská hranica je jedinečná svojím prírodným charakterom tvorená riekami Dunaj, Ipeľ, Tisa a horskými chrbtami. Západná časť programového územia a niektoré časti župy Szabolcs-Szatmár-Bereg (najvýchodnejšia časť) je tvorená nížinami, centrálné územie a východná časť sú pahorkatinové alebo hornaté. Veľký podiel programového územia predstavujú chránené prírodné oblasti a pozdĺž prihraničnej línie sa rozprestiera niekoľko existujúcich a potenciálnych národných parkov a chránených prírodných oblastí.

Obyvateľstvo

Počas 90-tych rokov bol v celom prihraničnom regióne zaznamenaný prirodzený úbytok obyvateľstva, išlo o všeobecnú črtu regiónu. V roku 2004 migrácia vykazovala kladný prírastok v maďarských aj slovenských prihraničných regiónoch (4 476 a 4 445 osôb) okrem východnej časti (pozri Tabuľka 2 v Prílohe 1). Najvyšší migračný prírastok bol v okolí Budapešti, v župe Pest s 15 853 osobami. Na slovenskej strane programového územia dosiahol najvyšší migračný prírastok medzi slovenskými krajinami Trnavský kraj s 1 770 prisťahovanými osobami. Obyvateľstvo vo všeobecnosti migruje zo žúp Borsod-Abaúj-Zemplén a Szabolcs-Szatmár-Bereg na maďarskej strane a z východnej časti slovenského prihraničného územia, predovšetkým z Košického kraja smerom na západ (Nitra, Trnava a Bratislava). Celkový prírastok populácie v programovom území dosahuje 10 818 obyvateľov, vrátane prirodzeného ako aj migračného prírastku (pozri Tabuľka 2 v Prílohe 1).

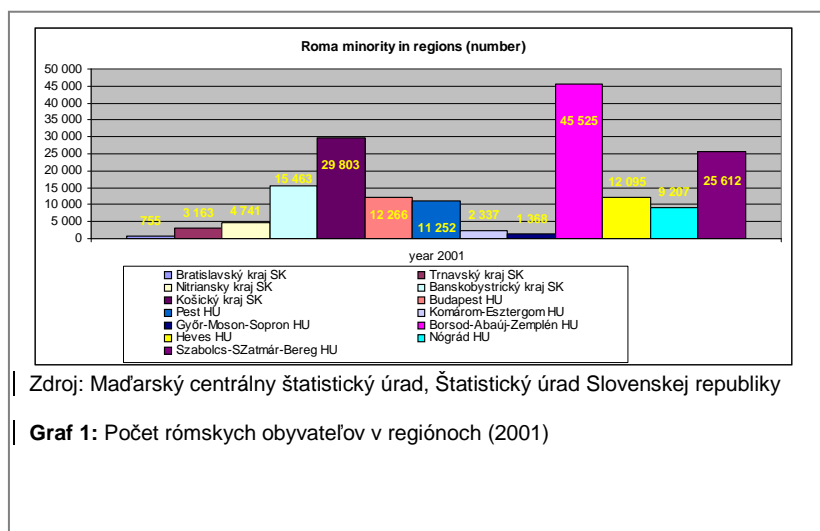
Veková štruktúra

Veková štruktúra sa od predchádzajúceho programového obdobia veľmi nezmenila, všeobecný trend zostal zachovaný a upozorňuje na hrozbu starnúceho obyvateľstva. Napriek tomu môžeme v rámci programového územia sledovať výrazné rozdiely – nižšia miera mladej populácie (predproduktívny vek t. j. 0 -14) je typická pre hlavné mestá: 13% v Budapešti a 13,51% v Bratislavskom kraji, táto miera má tendenciu rásť smerom od západu na východ, s výnimkou Košického kraja s jeho najvyššou hodnotou 18,82%. Žiadny z regiónov nedosiahol hodnotu 20%. S výnimkou župy Szabolcs-Szatmár-Bereg (19,4%) je miera postproduktívneho obyvateľstva (nad 60 rokov) vyššia ako 20% v každej maďarskej župe. Podobná situácia je aj na Slovensku s výnimkou Košického (17,85%), Trnavského (19,27%) a Banskobystrického (19,79%) kraja (pozri Tabuľka 2 v Prílohe 1).

Národnostné zloženie

Z hľadiska národnostného zloženia v maďarskom prihraničnom regióne je viac ako 90% populácie maďarskej národnosti. Na Slovensku sa 85,6% obyvateľstva hlási k slovenskej národnosti, najpočetnejšou národnostnou menšinou je maďarská (9,7%). Maďarská menšina žije hlavne v krajoch Nitra (27,6%), Trnava (23,7%) a Banská Bystrica. Česká, moravská, sliezská, nemecká, poľská a rusínska menšina predstavujú v programovom území minimálnu mieru populácie.

Rómska populácia tvorí dôležitú minoritu v obidvoch štátoch. Sociálne a územne vyčlenené rómske komunity sú rozmiestnené nerovnomerne po celom území, pričom sa najviac sústreďuje na východnom Slovensku a v južných regiónoch stredného Slovenska. V maďarskom programovom území je podiel populácie 2,3%, ktorá je koncentrovaná najmä do severných a východných regiónov (Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén and Szabolcs-Szatmár-Bereg Counties), kým na Slovensku rómska populácia predstavuje 1,64% a koncentruje sa najmä v Banskobystrickom kraji a Košickom kraji (údaje z roku 2001). V programovom území roku 2001, podľa štatistických údajov, žilo 173 587 Rómov.

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 1: Počet rómskych obyvateľov v regiónoch (2001)

Sídlná štruktúra

Cezhraničné jadrové územia

V súvislosti s jadrovými územiaми, ich hlavnými predstaviteľmi v cezhraničnom regióne sú hlavné mestá: Budapešť (1 697 343 obyvateľov, 2004) a Bratislava (425 155 obyvateľov, 2004). Tieto mestá sú medzinárodnými centrami, keďže ich vplyv presahuje ich hranice a postupne formuje cezhraničné aglomerácie:

- Rakúsko – maďarsko - slovenský metropolitný región v západnej časti cezhraničného regiónu (Viedeň – Bratislava - Győr) - 3 milióny obyvateľov;
- Aglomerácia Budapešť s vplyvom na slovenskú stranu – 3,5 milióna obyvateľov.

Ďalšie centrá podobnej významnosti môžeme nájsť predovšetkým vo východnej časti programového územia. Tieto centrá tvoria trilaterálny polycentrický systém, ktorý vytvára tretí najdôležitejší potenciálny rozvojový pól cezhraničného regiónu:

- Košice – Miskolc – Nyíregyháza trilaterálny polycentrický región – 1 milión obyvateľov.

Národné jadrové územia

Programové územie je tvorené dvanástimi regiónmi úrovne NUTS III, ktoré sú rozdelené do dvoch základných skupín (tieto skupiny nezahŕňajú centrá spomenuté v predchádzajúcom texte) :

- centrá so silným cezhraničným vplyvom (napr. Salgótarján)
- centrá so slabším cezhraničným vplyvom (Banská Bystrica, Eger, Nitra, Tatabánya a Trnava)

Tieto mestá majú vplyv na oblasti mimo svojho územia, najmä čo sa týka maloobchodu, kultúry, prepravy a zamestnanosti. Sídla krajov a žúp majú pomerne dobre rozvinutú sieť inštitúcií a ich populácia sa pohybuje medzi 60,000 až 200,000 obyvateľov (pozri Tabuľka 3 v Prílohe 1). Vďaka zahraničným kapitálovým investíciám majú mnohé z nich dynamickú lokálnu ekonomiku (Trnava, Tatabánya, Nitra, Banská Bystrica, Eger) so silným vplyvom na menej rozvinuté územia.

Regionálne jadrové územia

Popri väčších mestách je v území množstvo menších miest plniacich rôzne funkcie, predovšetkým na mikroregionálnej úrovni. Sieť inštitúcií a štruktúra hospodárstva v týchto mestách je však menej rozvinutá ako vo väčších mestách. Pomerne silný cezhraničný vplyv je citelný medzi mestami, ktoré ležia navzájom na protiláhlej strane hranice. Počet obyvateľov v týchto sídlach je od 2. 000 do 49. 999. V celom programovom území sa nachádza 575 prihraničných sídiel, z toho 359 je lokalizovaných v Maďarsku a 216 na Slovensku (pozri Tabuľka 3 v Prílohe 1).

Vidiecke sídla

Typickými sídlami na vidieku pozdĺž východnej časti hraničného regiónu sú malé obce s populáciou od 500 do 2000 obyvateľov. Mnohé z nich sú situované v periférnych hornatých oblastiach alebo v blízkosti hraníc bez cezhraničného spojenia. Tento typ sídiel je početný v oboch krajinách, najmä v župe Borsod-Abaúj-Zemplén (161) a Košickom kraji (219). Ich populácia postupne klesá, čoho následkom je problém segregácie sociálne slabších obyvateľov (pozri Tabuľka 3 v Prílohe 1).

Cezhraničný región predstavuje z hľadiska svojej geografie, obyvateľstva ako aj sídelných štruktúr heterogénne územie. V území je možné identifikovať tri jednoznačné póly rozvoja, ktorými sú ohniská socio-ekonomického rozvoja. V regióne prebieha významný migračný proces z vidieckych oblastí cezhraničného regiónu smerom k uvedeným pólom rozvoja. Prehlbovanie rozdielov medzi pólmi rozvoja a vidieckymi oblasťami sa odzrkadľuje vo vekovej štruktúre obyvateľstva: kým vzdelaní, mladí ľudia vo zvýšenej miere zostávajú v hlavných mestách alebo vo väčších mestách, vo vidieckych oblastiach sa zvyšuje počet obyvateľstva nad 60 rokov. Starnutie populácie môžeme vo všeobecnosti považovať za hlavný problém na oboch stranách hranice.

2.1.2 HOSPODÁRSTVO

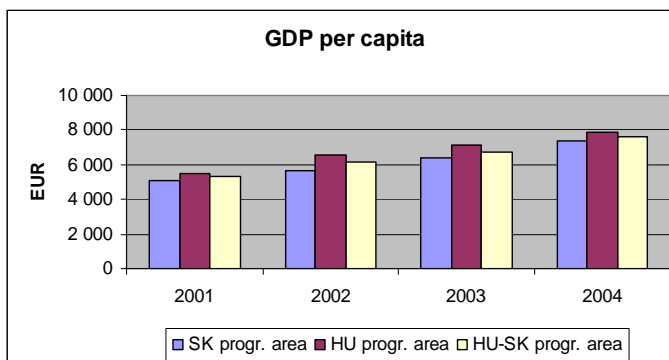
V prvej polovici deväťdesiatych rokov produkcia priemyslu aj poľnohospodárstva trvalo klesala a hrubý domáci produkt (HDP) v programovom území vykazoval značný pokles. Podiel poľnohospodárstva, priemyslu a stavebníctva klesal na úkor sektoru služieb, ktorý zaznamenáva výrazný rast. Pokles produkcie a rast sektoru služieb výraznou mierou prispelo k zníženiu využívania prírodných zdrojov, redukcii znečistenia ovzdušia a vody a k významnému poklesu využívania poľnohospodárskych pesticídov (pozitívna externalita k životnému prostrediu).

Dátum vstupu Maďarska a Slovenska do EÚ sa spája aj s príchodom významných podnikov, poskytujúcich služby, na trh. Tieto spoločnosti nepriniesli do krajín iba trvalý prílev priamych zahraničných investícií a trvalý príspevok k rastu zamestnanosti, ale tiež priniesli moderné technické a organizačné technológie. Na druhej strane tento proces priniesol so sebou aj riziká a negatívne dopady na trvalo udržateľný rozvoj (napr. zrýchlené rozšírenie zvyklostí správania sa konzumnej spoločnosti). Rýchly rozvoj bol podporený rýchlym rastom moderného finančného a telekomunikačného sektora, ktorý podporoval tieto ekonomické aktivity.

Súčasnú investičnú projekty generujú technologický rozvoj vo viacej rozvinutých regiónoch vďaka možnostiam dostatočne kvalifikovanej pracovnej sily a otvorenému trhu pre nových poskytovateľov služieb, čo následne prispelo k rastu regionálnych rozdielov medzi jednotlivými regiómi v programovom území.

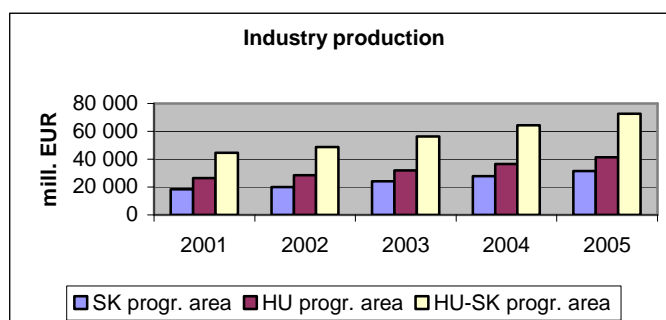
Proces reštrukturalizácie ekonomiky bol neustále podporovaný prijímaním moderných organizačných, finančných a technických skúseností a ich integrácia do každodenných aktivít v podnikoch.

Taktiež ekonomický rozvoj a inovácie sú v podstate brzdené nízkou úrovňou výdavkov výskumu a vývoja na HDP. V súčasnosti existuje iba niekoľko podnikov, ktoré majú vlastný výskum a vývoj a tiež existujú nedostatočné prepojenia medzi výskumnými inštitúciami a podnikateľským sektorom. Nachádzajú sa tu určité formy spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami a výskumnými projektmi,

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 2: v 2001-2004, HDP na obyvateľa stabilne vzrastal v maďarskej aj na slovenskej časti Programového územia. HDP na obyvateľa v maďarských regiónoch prevyšovalo slovenské HDP na obyv. vo všetkých rokoch. V roku 2004, HDP na obyv. na Slovensku sa nachádza blízko hodnoty registrovanej na úrovni celého Programovaného územia. stabilne rástlo in all of the years. In 2004, the Slovak per capita GDP is near to the value registered at the whole programme area level.

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 3: V priemyselnej produkcii, maďarské Programové územie dosahovalo nejaké výhody čo sa odrazilo v hodnote produkcie 25-40 000 miliónov EUR oproti 18-30 000 EUR na slovenskej strane Programového územia dosiahnuté v rokoch 2001-2005. V oboch krajinách postupný mohol byť rast priemyselnej produkcie dosiahnutý vďaka vytváraniu klastrov podnikov.

pretože niektoré medzinárodné spoločnosti využívajú výskumnú základňu a manažment programového územia .

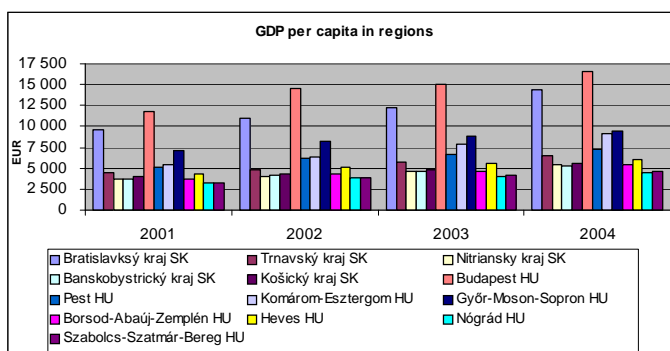
Malé a stredné podniky (MSP) zamestnávajú najväčší podiel pracovníkov. Povzbudzovanie a podporovanie ich rozvoja , objavovanie a odstraňovanie bariér sú veľmi dôležitými úlohami. Expanzia malých a stredných podnikov je sťažená ich nízkymi znalosťami súčasného manažmentu organizačných, finančných a technických znalostí a ich relatívne vysokými finančnými a administratívnymi obmedzeniami.

Používanie IT aplikácií je pod európskym priemerom aj vo verejnom aj v súkromnom sektore. Existuje nízka úroveň v procese integrácie podnikov s vyšším obsahom pridanej hodnoty, kde synergia medzi znalosťami, technológiami a IT nie je plne zastúpená. Avšak, v ostatných rokoch zaostávanie MSP v používaní informačných technológií sa trvalo znižovalo.

HDP

Programové územie je charakterizované západno - východnou rozvojovou osou. Úroveň HDP v hlavných mestách sa približuje priemeru EÚ: HDP na osobu predstavovalo v Budapešti 125% priemeru EÚ a v Bratislave 119% priemeru EÚ (v roku 2004). V západných krajoch oboch krajín prekračuje HDP na obyvateľa národný priemer (župa Győr-Moson-Sopron +19,7%; Bratislavský kraj +129%!). Avšak v centrálnej časti územia sa HDP na osobu pohybuje pod úrovňou národného priemeru (a zároveň pod priemerom EÚ) v oboch krajinách. Z analýzy pridanej hodnoty vyplýva, že **najmenej rozvinuté oblasti sa nachádzajú**

na východe programového územia. To vyvoláva hlboké rozdiely v územnom a rozvojovom plánovaní medzi západnou a východnou časťou každej krajiny. Najmä na maďarskej strane (pozri *Tabuľka 4 v Prílohe 1*) Župa Nógrád s najnižšou hodnotou HDP patrí k regiónom s najviac znevýhodneným hospodárstvom. Jej hodnota HDP na obyvateľa dosahovala v roku 2004¹ len 4 430 €. (36,29% priemeru EÚ) Hodnota HDP v celej cezhraničnej oblasti dosahovala v roku 2004 59,05% priemeru EÚ 25 (pozri *Tabuľka 4 v Prílohe 1*).

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 4: Hlavná úloha hlavného mesta je vyčnievať s najvyšším HDP na obyvateľa hodnotou vo všetkých rokoch oproti východnej časti Programového územia, kde HDP na obyvateľa je pod národným priemerom a približne 3 krát tak nízko ako v hlavnom meste. Žiadne významné zmeny v produkcii jednotlivých regiónov neboli zaznamenané počas sledovaného obdobia.

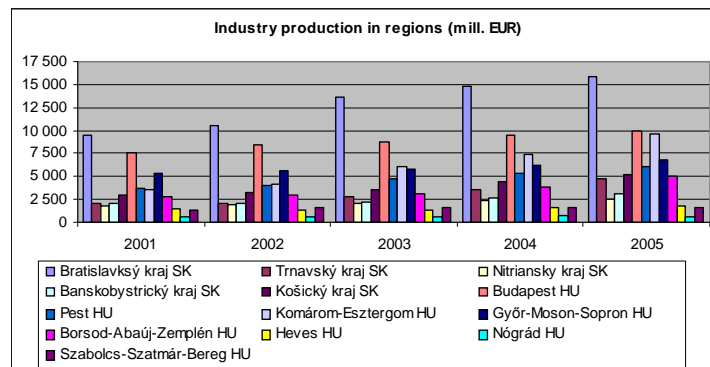
¹ Vypočítané pri priemernej sadzbe v roku 2004 €/Ft: 251,68

Hospodárske odvetvia

V priebehu uplynulých rokov aj v slovenských, ale predovšetkým v maďarských regiónoch možno konštatovať vznik klastrov v niekoľkých odvetviach. Klastre sú koncentrované predovšetkým na západe hraničného územia. Alokovanie priamych zahraničných investícií v posledných rokoch utvára spoločnú regionálnu základňu pre formovanie klastrov v automobilovom, drevárskom, elektrotechnickom priemysle ako aj v oblastiach cestovného ruchu, pestovania ovocia a zeleniny, či tepelného hospodárstva. Tieto klastre majú vplyv na rozvoj odvetví automobilového priemyslu, logistiky, stavebníctva, výroby spotrebného tovaru, energetiky a ťažby nerastných surovín, informačných technológií, zdravotníckych technológií, chemického priemyslu a environmentálnych technológií.

V Maďarsku hrá dôležitú úlohu strojárstvo - predovšetkým výroba automobilov a ich komponentov, ale aj chemický priemysel a priemysel palív. V strednej a východnej časti (okrem župy Szabolcs-Szatmár-Bereg) tradične prevažujú odvetvia ťažkého priemyslu (predovšetkým spracovanie kovov) a energetika. Tieto odvetvia majú vedúce postavenie už niekoľko desaťročí. Spolu so zmenou zamerania ekonomických štruktúr na oblasť služieb sa spomenuté priemyselné aktivity ocitli v kríze, čo v konečnom dôsledku viedlo k prehĺbeniu disparít medzi regiónmi. Vo východnej časti (župa Szabolcs-Szatmár-Bereg) sú dôležitými hospodárskymi odvetviami potravinársky a textilný priemysel.

Medzi výrazné odvetvia priemyslu na Slovensku patria: výroba automobilov (Bratislavský kraj), spracovanie kovov (kraje Banská Bystrica a Košice), chemická výroba (kraje Bratislava, Nitra), textilná výroba, produkcia a rozvod elektrickej energie (kraje Trnava, Nitra a Košice), priemysel palív, ako aj potravinársky a drevársky priemysel (kraje Trnava, Nitra, Banská Bystrica a Košice).

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 5: Hlavnou úlohou hlavného mesta je vyčnievať s najvyššou hodnotou priemyselnej produkcie počas celého obdobia oproti východnej časti programového územia, kde produkcia bola veľmi nízka, najmä v regióne Nógrád. Avšak je zrejmé, že produkcia v bratislavskom kraji vzrastala výrazne v období 2001-2005.

Cestovný ruch ako odvetvie so špecifickými charakteristikami

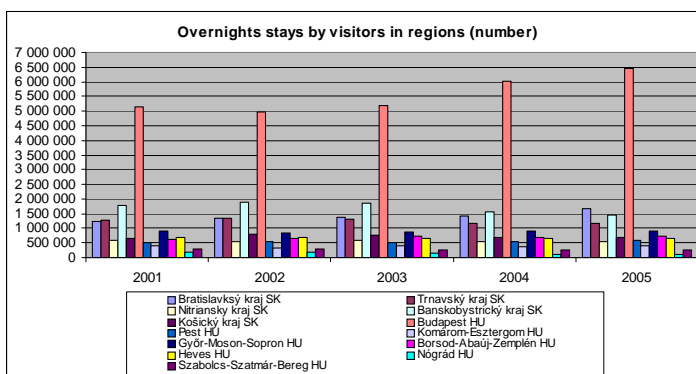
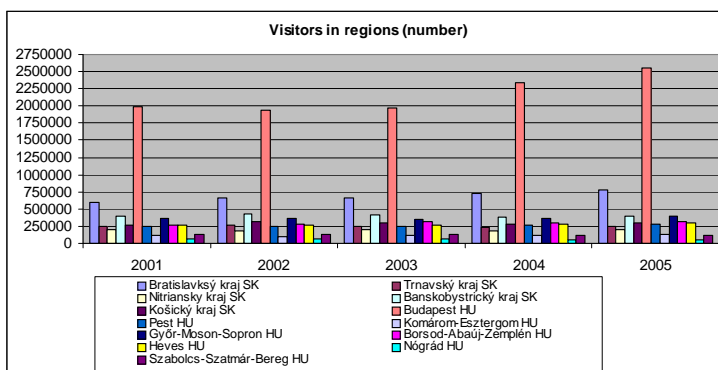
Pozdĺž hraničného regiónu, ponúka svoje zaujímavosti pre návštevníkov mnoho populárnych destinácií. Prírodné prostredie slúži ako hlavná atrakcia: pozdĺž riek Dunaj (v Maďarsku aj na Slovensku) a Tisa sa vodný cestovný ruch stal značne populárnym. Na oboch stranách programového územia sa nachádzajú turistické destinácie. Prírodná hodnota územia ponúka dobrú základňu pre ekoturizmus: pozorovanie vtáctva, „zelené aktivity“ atď.)

Niekoľko významných miest s kultúrnym dedičstvom ponúka kultúrne pamiatky cestovného ruchu v kultúrno-historických mestách ako sú Šopron, Pannonhalma, Győr, Esztergom, Visegrád, Szentendre, Budapešť, Vác, Eger, Sárospatak, atď. v Maďarsku. Budapešť je hlavnou destináciou: charakterizuje ju 41% podielom z celkového počtu návštevníkov. K najpopulárnejším miestam na Slovensku patria: Trnava, Bratislava, Komárno, Nitra, Kremnica, Banská Štiavnica, Banská Bystrica, Spišská Nová Ves, Rožňava, Košice, atď.

V programovom území sa nachádzajú aj bohaté termálne aj minerálne vodné zdroje. Ľudia so záujmom o modernú zdravotnú starostlivosť si môžu zaplatiť návštevu mnohých liečebných zariadení v Maďarsku a na Slovensku (Győr, Gabčíkovo, Dunajská Streda, Budapest, Eger, Mezökövesd, Miskolc, atď.). Programové územie taktiež zahŕňa niekoľko vinárskych regiónov ako Sopron, Eger, Tokaj a ich blízke okolie.

V súčasnosti domáci cestovný ruch je limitovaný, ale aj napriek tomu sa postupne rozvíja. Cezhraničný cestovný ruch medzi participujúcimi krajinami je nižší než potenciál oboch krajín. Približne 5 miliónov turistov strávilo viac než 15 miliónov prenocovaní v programovom území v roku 2004, kým ubytovacia kapacita bola okolo 188 752 lôžok. Rozdelenie týchto ukazovateľov medzi maďarskú a slovenskú stranu je približne vyrovnané (pozri Tabuľku 9 v Prílohe 1).

Úroveň rozvoja infraštruktúry cestovného ruchu je štandardná. Avšak vo viacerých prípadoch, stav budovania a ponuky infraštruktúry je horší ako priemer. Najmä v prípade vodného cestovného ruchu sú rieky stále nedostatočne využívané. Infraštruktúrne podmienky nie sú dostatočne rozvinuté: chýbajú moderné prístavy, lodenice (úschovne lodí), miesta na kempovanie a odpočinok. Prenájom plavidiel je možný iba v limitovanej miere. Rieka Dunaj ako medzinárodný vodný koridor, by bola vhodná pre premávku jacht a takisto luxusných výletných liniek, ale vyskytuje sa tu niekoľko problémov: 1) nedostatočne rozvinuté prístavy a ponuka ich služieb, ktorá zaostáva za štandardom; 2) podľa právnych požiadaviek, pre vodnú dopravu musia byť

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 6: graf ukazuje, ktorá je hlavná destinácia: Budapešť Najviac návštevníkov navštevuje Budapešť

zaistené jasné a spoľahlivé podmienky . Pozdĺž maďarsko-slovenskej plavebnej cesty Dunaj tieto podmienky nespĺňa.

Hlavnou prekážkou v rozvoji cestovného ruchu je nedostatok takzvaných turistických produktov. Atrakcie často nemajú špeciálne funkcie a rozvíjajú sa neintegrovane programové produkty. To sa dá odvodiť z jedného z nasledujúcich faktov, ktorým je absencia spolupráce medzi organizáciami cestovného ruchu, či už na domácej alebo medzinárodnej úrovni: ponúkané služby a podnikatelia v cestovnom ruchu sa navzájom nepoznajú. Čo sa týka ďalšieho hľadiska, v jednotlivých regiónoch môžeme nájsť nerozvinuté a chýbajúce inštitucionálne systémy: počet odborníkov na cestovný ruch je v miestnych samosprávach nízky; nízky počet turistických informačných bodov. Ďalej vzťahy s verejnosťou a marketingové aktivity sú na veľmi nízkej úrovni. Bez vzájomnej spolupráce neexistuje žiadna možnosť rozvoja atrakcií, pretože samostatne získaný objem finančných zdrojov môže byť nedostatočný.

Zamestnanosť podľa odvetví

Počas transformačného obdobia zaznamenalo programové územie radikálnu zmenu hospodárskej štruktúry. Hlavné mestá sa stali centrami služieb, s podielom sektora služieb prekračujúcim 75%. 84,4% v Budapešti a 79% v Bratislavskom kraji. Tieto zmeny sa prejavili aj v štruktúre zamestnanosti. Priemysel zamestnával 25% a terciárny sektor 73,1% pracovných síl v programovom území Maďarska, kým na území Slovenska predstavovali tieto ukazovatele hodnoty približne 30,5% a 64,5% v roku 2004 (pozri Tabuľka 7 v Prílohe 1). Západná časť programového územia poskytuje nevyhnutné predpoklady pre novú vlnu industrializácie. Štatistické údaje ukazujú, že v regiónoch Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Heves, Trnava a Nitra sa hodnoty zamestnanosti v priemysle približujú k 40% a viac (pozri Tabuľka 7 v Prílohe 1). Úloha poľnohospodárstva sa významne znížila, sektor zamestnáva iba 1,9% pracovných síl v Maďarsku a 5% na Slovensku.

Investície

V súvislosti s realizáciou investícií (PZI) a tvorbou hrubého fixného kapitálu, menej rozvinuté regióny s výraznejšími disparitami sa nachádzajú vo východnej časti cezhraničného regiónu. V Maďarsku má vedúce postavenie Budapešť a župa Pest s 35,5% podielom na celkových investíciách. Podiel Bratislavského kraja na celkových investíciách je približne 60,7%. Ostatné regióny získali výrazne menej investícií (4,2% - 7,9%). Ukazovateľ počtu podnikov s PZI dokazuje, že prevažná väčšina takýchto podnikov sídli v Budapešti (13 583) a Bratislavskom kraji (5 663), tj. v najrozvinutejších oblastiach. Naproti tomu, najnižší počet podnikov s PZI sa nachádza v župách Nógrád a Szabolcs-Szatmár-Bereg v Maďarsku, a v Banskobystrickom kraji na Slovensku (pozri Tabuľka 6).

Podnikateľská infraštruktúra, podniky

V maďarskom hraničnom regióne je počet registrovaných podnikov a živnostníkov 131 na 1000 obyvateľov, čo je viac ako národný priemer (119) a takmer 1,5 krát viac ako v Severnom Maďarsku (81). V cezhraničnom regióne dosahuje najlepšiu postavenie v tomto ukazovateli Budapešť, kde počet podnikov na 1000 obyvateľov (209) presahuje národný priemer. Najnižší počet podnikov na 1000 obyvateľov. (75, 76 a 82) je vo východnej časti, v župách Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén a Szabolcs-Szatmár-Bereg. Väčšina z nich sú mikropodniky (pod 10 zamestnancov) alebo malé (10-50 zamestnancov) podniky.

V slovenskom prihraničnom regióne MSP zohrávajú dôležitú úlohu v podpore ekonomického rozvoja. Počet živnostníkov na 1000 obyvateľov bol 92,8 nad slovenským priemerom (55,2). Hodnota tohto indikátora je značne vysoká v Bratislavskom kraji s 149,2, pričom v ostatných regiónoch je tento indikátor rozdelený rovnomerne. V roku 2004, v centrálnej časti regiónu, bol počet živnostníkov na 1000 obyvateľov 78,3 v Trnavskom a Nitrianskom kraji, zatiaľ čo rovnaký ukazovateľ mal hodnotu 69,5 v Košickom kraji (pozri Tabuľku 6 v Prílohe 1).

Čo sa týka podnikateľskej infraštruktúry, hlavným problémom prihraničného regiónu je nízky počet podnikateľských inkubátorov, logistických centier a podnikateľských a priemyselných parkov. Keďže

podniky sú väčšinou koncentrované vo väčších ťažiskových územiach, existujúce podnikateľské oblasti sú skôr vytvárané na týchto miestach. Pretože nie je dostatočne kvalitne vybudované podnikateľské prostredie podnikatelia, ktorí sa usídľujú ďalej od týchto ťažiskových území, majú menšiu šancu zapojiť sa do vzájomných ekonomických aktivít.

V maďarskom prihraničnom regióne významný podiel tvoria práve MSP. Zvyšovanie ich konkurencieschopnosti súvisí nielen s nedostatočne rozvinutými podnikateľskými podmienkami ale takisto aj s možnosťami existujúcich podnikateľských služieb. Problém časovo náročnej a drahej autorizácie, vysoké administratívne náklady a daňové prekážky existujúce s ktorými sa musia MSP vyrovnávať. Tento problém je umocnený nedostatkom podnikateľských informačných kanálov a kultúry spolupráce. Podnikateľské spoločnosti, ktoré boli založené v ostatných rokoch sa tiež koncentrovali najmä do významných ekonomických centier. Avšak miestna samospráva, podnikatelia, podnikateľské komory a združenia nie sú zainteresovaný do vytvárania spoločného informačného systému. Zavádzanie podmienok informačného a komunikačného systému je zložité v územiach, ktoré majú špecifické geografické danosti alebo územiach, ktoré sú ťažko dostupné.

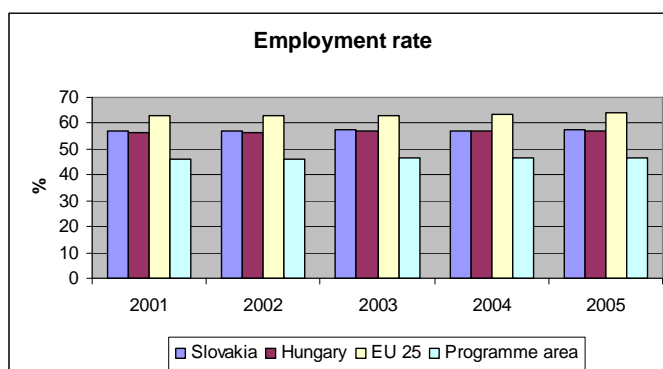
V minulosti predstavoval cezhraničný región priemyselnú oblasť s tradíciou ťažkého priemyslu. Štrukturálne zmeny v hospodárstve počas 90-tých rokov viedli k dramatickému poklesu ťažkého priemyslu v oblasti. Pokles bol sprevádzaný dynamickým rozvojom služieb, ktoré ale nemohli plne kompenzovať negatívne efekty úpadku priemyslu. Okrem toho rast služieb prehlibil rozdiel medzi väčšími mestami a vidieckymi oblasťami.

Okrem rozdielov medzi mestskými a vidieckymi oblasťami sú zaznamenané najväčšie rozdiely medzi východnou a západnou časťou cezhraničného regiónu. Kým západná časť predstavuje jasného víťaza procesu hospodárskeho prechodu, východná časť zaostáva - má obmedzenú úroveň rozvoja infraštruktúry, podnikateľské zručnosti a postoj k riziku je potrebné posilniť. Veľké rozdiely sú aj v úrovni PZI, kým západná časť je pre investorov atraktívna, východná časť v tomto zaostáva. Hoci napriek niektorým sľubným iniciatívam, stupeň cezhraničnej hospodárskej spolupráce je medzi zúčastnenými krajinami pomerne nízky, existujú tu príležitosti rastu. Najpopulárnejšou oblasťou spolupráce v súčasnosti je turizmus – sieťovanie, spoločný rozvoj služieb. Rozvoj hospodárskej spolupráce je sťažený hlavne nedostatkom spoľahlivých informácií a zariadení podnikateľskej infraštruktúry.

2.1.3 TRH PRÁCE

Značná časť všetkých nezamestnaných je tvorená ľuďmi dlhodobo nezamestnanými. Títo ľudia sa môžu zamestnať iba čiastočne a to ako následok nedostatku práce na trhu alebo ako následok nízkych požiadaviek na kvalifikáciu. Je ťažké vrátiť sa na trh práce hlavne pre neaktívnych ľudí, pretože ich kvalifikácia nepostačuje požiadavkám na trhu práce. Tí, ktorí boli dlhodobo nezamestnaní si musia uvedomiť, že ich znalosti nevyhovujú súčasným požiadavkám na trhu práce. Veľkosť potenciálnej ponuky práce je limitovaná čoraz väčšou konkurencieschopnosť pracovných síl a taktiež je postupne znehodnocovaná zlým zdravotným stavom obyvateľstva.

Niektoré sociálne skupiny obyvateľstva viac pociťujú nevýhody na pracovnom trhu

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 7: miera zamestnanosti bola približne rovnaká v Maďarsku a na Slovensku a v ostatných rokoch dosahovala hodnoty 56-58%. Napriek tomu je to stále menej ako je priemerná úroveň v EÚ. Čo sa týka miery zamestnanosti môžeme pozorovať zaujímavý jav, že jej úroveň v Programovom území bola značne pod národným priemerom, čo je zapríčinené relatívne zlou situáciou na trhu práce vo východnej časti územia, čo je čiastočne kompenzované vysokou mierou zamestnanosti v hlavných mestách a v západnej časti cezhraničného regiónu.

a majú väčšie riziko sociálneho vylúčenia. Ku skupinám obyvateľstva s nevýhodnou pozíciou na pracovnom trhu patria, najmä rómska komunita, ľudia s nízkou kvalifikáciou, ktorí žijú v znevýhodnených regiónoch, ľudia s telesným postihnutím a určité demografické skupiny obyvateľstva (najmä definované životným cyklom) ako sú ženy na materskej, mladí ľudia a starí ľudia. Vysoké dane a odvody brzdia rast legálneho dopytu po práci, kým počet ľudí pracujúcich načierno rastie.

Zamestnanosť

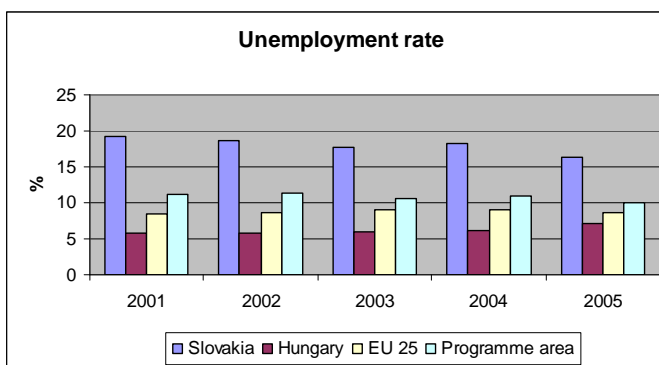
Z hľadiska miery zamestnanosti, na maďarskej strane je situácia pre obyvateľstva vo veku 15-74 rokov najlepšia v krajoch Budapešť (58,1%) a Komárom-Esztergom (54,8%). Oba regióny prevyšujú národný priemer, ktorý bol 50,5% (rok 2004), ale napriek tomu zaostávajú za priemerom EÚ. **Miera zamestnanosti vo východnej časti hraničného regiónu je nižšia** ako národný priemer – 43,5% v Borsod-Abaúj-Zemplén a 41,9% v Szabolcs-Szatmár-Bereg župe. Ekonomická aktivita sa pohybuje v medziach národného priemeru (53,8%) vo väčších mestách a krajských mestách, kým výrazne zaostáva vo vidieckych oblastiach, ktoré boli zasiahnuté vážnymi sociálnymi a ekonomickými dôsledkami, ako napr. župa Borsod-Abaúj-Zemplén s mierou ekonomickej aktivity 48,8% (pozri Tabuľka 7 v Prílohe 1).

Od roku 2001 do 2004 bol zaznamenaný pokles celkového počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva na Slovensku popri náraste počtu zamestnaného obyvateľstva. V slovenskom prihraničnom regióne bola najvyššia miera zamestnanosti obyvateľstva vo veku 15-74 rokov v Bratislavskom a Trnavskom kraji s hodnotami 50,5% a 45,3%, nad národným priemerom (40,3%) v roku 2004. Celkovo predstavuje miera zamestnanosti v Bratislavskom a Košickom kraji takmer 58,0% z celkového množstva zamestnaných v celom regióne a 21,3% zo všetkých zamestnaných v Slovenskej republike. Najnižší počet zamestnancov nájdeme v Banskobystrickom kraji, kde miera zamestnanosti dosiahla v roku 2004 hodnotu 49,6% (pozri Tabuľka 7).

Nezamestnanosť

V západnej časti programového územia a v hlavných mestách sa miera nezamestnanosti pohybuje okolo 4 - 10% (4,4% v Budapešti a 8,2% v Bratislavskom kraji). Vo východnej časti dosahuje miera nezamestnanosti 10% na maďarskej strane a na slovenskej strane presahuje 20%. Dôvodom rozdielov v oblasti nezamestnanosti medzi Maďarskom a Slovenskom môže byť proces transformácie v týchto krajinách.

V Maďarsku sa proces transformácie začal o niekoľko rokov skôr ako na Slovensku. V súčasnosti je miera nezamestnanosti v Maďarsku vo väčšine žúp pod hodnotou 10%. **Miera nezamestnanosti relatívne nízka v západnej časti**, predovšetkým v župe Győr-Moson-Sopron, s hodnotou 3,8% a v Budapešti (4,4%). Táto miera je vyššia v župe Komárom-Esztergom (5,2%) a podobne aj v kraji Pešť (4,7%). **Vysoká miera nezamestnanosti stále predstavuje jeden z problémov severovýchodného hraničného regiónu.** V župe Borsod-Abaúj-Zemplén nezamestnanosť presahuje 10,9%, čo je najvyššia úroveň v Maďarsku. V krajoch Heves (7,3%) a Nógrád (9,4%) je miera nezamestnanosti taktiež vyššia ako je národný priemer (6,1%) (pozri Tabuľka 8 v Prílohe 1).

Zdroj: Maďarský centrálny štatistický úrad, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 8: graf poukazuje na vysokú mieru nezamestnanosti s hodnotou približne 16-18% na Slovensku, kým v Maďarsku bolo nezamestnaných iba 6-8% obyvateľov v rokoch 2001-2005. Zatiaľ čo miera nezamestnanosti sa v Maďarsku postupne rástla, na Slovensku podiel nezamestnanosti vykazoval klesajúce hodnoty.

Na slovenskej strane hraničného regiónu takisto zaznamenávame nižšiu mieru nezamestnanosti v západnej časti, predovšetkým v Bratislavskom kraji s hodnotou 8,2%. Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov bez zamestnania zaznamenal nárast v centrálnej a východnej časti slovenského prihraničného regiónu. V Košickom kraji je miera nezamestnanosti približne 25,2% a v ostatných viac ako 10%. Najvyššia miera nezamestnanosti je v kraji Banská Bystrica (26,6%), ktorá presahuje národný priemer (18,1%) (pozri Tabuľka 8 v Prílohe 1).

Dochádzanie za prácou

V osemdesiatych rokoch bol v programovej oblasti počet dochádzajúcich za prácou minimálny. Súčasná úroveň dochádzania za prácou sa na maďarskej strane pohybuje medzi 30 a 57% ekonomicky aktívneho obyvateľstva. V Maďarsku sú hodnoty za NUTS-4 regióny najvyššie v kraji Komárom-Esztergom vzhľadom na priemyselné centrá (Tatabánya, Dorog, Oroszlány), kým dochádzka z vidieckych oblastí nie je významná. Vo východnej časti územia sú cieľom dochádzky často krajské mestá a iné priemyselné centrá.

Na Slovensku sa národný priemer dochádzajúcich za prácou pohybuje okolo 38%. Najvyššie hodnoty dosahujú kraje Trnava a Nitra, kým najnižšie hodnoty dosahujú Senec a Košice. Čo sa týka miery dochádzky za prácou, najnižšie hodnoty sú v Bratislavskom kraji. V ostatných krajoch nedosahujú hodnoty národný priemer.

Cezhraničné dochádzanie za prácou na maďarsko –slovenskej hranici nebolo tradičné od vstupu do EÚ ale už dávno predtým. Medzivládna dohoda o spoločnom zamestnávaní bola podpísaná v roku 1999 medzi oboma krajinami. Na základe toho, pôvodný limit pre ľudí, ktorí chceli pracovať v susednej krajine bol 400 osôb ročne, čo bolo modifikované na 800 a neskôr na 1600 a 2000 osôb. Toto sa týka najmä osôb s nižšou vzdelanostnou úrovňou, pretože iba 1-2% ľudí dochádzajúcich za prácou majú vyšší alebo stredný stupeň vzdelania.

Napriek očakávaniam, po vstupe krajín do EÚ, záujem ľudí o prácu v rozvinutých krajinách západnej Európy nevzrastal tak ako predtým. Avšak počet ľudí, ktorí chcú pracovať novopristupujúcich susediacich krajinách sa zvýšil. Toto je najmä zjavné v tých regiónoch, kde nexistujú žiadne jazykové prekážky, najmä v súvislosti s historickými väzbami z minulosti Maďari žijú na Slovensku v relatívne veľkom počte.

V súčasnosti 30 000 pracujúcich dochádza každodenne za prácou cez maďarsko –slovenskú hranicu, odhadované na základe podnikateľských údajov a štatistických dát. Na Slovensku regióny v južnej časti ponúkajú pracovné príležitosti pre Maďarov, kým Slováci vo väčšej miere dochádzajú za prácou do západných regiónov Maďarska. Väčšina zo Slovákov pracujúcich v Maďarsku je zamestnaná natrvalo, ale počet ľudí, ktorí sú zamestnaní v priemyselných parkoch je tiež významný. Ale inak pracujúci sú zamestnaní v odvetviach poľnohospodárstva, stavebníctva, obchodu, terciárneho sektoru, vzdelávania a zdravotníctva.

Z domu do práce väčšina z dochádzajúcich za prácou obyčajne cestuje verejnou dopravou, ktorú zaisťujú zamestnávateľia. Takisto však existujú kombinácie migrácie a dochádzky za prácou: slovenskí pracujúci zostávajú v zamestnaneckých ubytovniach, keď dochádzajú za prácou do Maďarska.

85% slovenských pracovníkov dochádzajúcich do Maďarska je zamestnaných v priemyselných parkoch. 15% z nich pracuje v odvetví zdravotníctva, stavebníctva, hutníctva, textilu, elektrotechnického priemyslu, dopravy a telekomunikácií. Títo zamestnanci sú s nižšou kvalifikáciou, iba 2% z nich pracuje v stredom manažmente a 98% z nich je robotníkov. 50-70% z dochádzajúcich za prácou sú stáli zamestnanci. Zo západného Slovenska – najmä z okresov Dunajská Streda, Komárno a Štúrovo 20 000 osôb pracuje v Maďarsku. Najväčší podiel dochádzajúcich za prácou je z Komárna - 4500 osôb, 60-35 % sú stáli zamestnanci. Ich cieľom je Győr – Komárom a Tatabánya. Z východných regiónov Slovenska je dochádzanie za prácou medzi štátmi zanedbateľné.

Od vstupu Maďarska a Slovenska do EÚ sa krajiny môžu spoločne zamerať na cieľ podporujúci spoločný rozvoj. Jednou z iniciatív môže byť vytvorenie spoločnej regionálnej politiky zamestnanosti. V súčasnosti neexistuje žiadna spoločná databáza. Samostatná metóda na potvrdenie spolupráce je dohoda podpísaná úradmi práce v regiónoch Győr-Moson-Sopron Dunajská Streda v roku 2005.

Štrukturálne zmeny v hospodárstve a dramatický úpadok priemyslu mali za následok okrem iného aj vážne problémy v oblasti trhu práce (strata práce). Hoci nárast odvetvia služieb sčasti nahradil zrušené pracovné miesta, viedol na druhej strane k nárastu disparít medzi mestskými a vidieckymi oblasťami. Kým v hospodárskych póloch rastu miera zamestnanosti vzrástla, v zaostalých oblastiach, predovšetkým v strednej a východnej časti cezhraničného regiónu pretrváva pokles zamestnanosti.

Nanešťastie miera nezamestnanosti mladej populácie (15-24) znateľne prekračuje priemer EÚ. Tieto problémy sú sčasti následkom zmien dopytu na trhu práce, ale takisto sú ovplyvnené stranou ponuky. Vzdelávací systém reaguje na zmeny v dopyte na trhu práce nedostatočne a mobilita pracovnej sily je veľmi obmedzená.

Rozdiely medzi východnou a západnou časťou územia sú zjavné aj v oblasti trhu práce. Kým vo východnej časti cezhraničného regiónu je vážna nezamestnanosť, v západná časť pociťuje nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily.

Potenciál cezhraničnej spolupráce na čelenie problémom trhu práce sa v súčasnosti využíva nedostatočne. Informácie o cezhraničných pracovných príležitostiach sú veľmi obmedzené a stredné odborné školy nereagujú na požiadavky trhu v cezhraničnom území.

2.1.4 INFRAŠTRUKTÚRA

Záujem o dopravné služby a produkcia dopravného odvetvia **významne vzrástli** v pomere k nárastu HDP od polovice 90-tych rokov. To znamenalo škodlivý spoločenský a environmentálny vplyv, čiastočne ako následok toho, že železnice a do istej miery vodná doprava utrpeli významnú stratu na trhovom podiele, napriek celkovému nárastu produkcie, kým cestná doprava, ktorá predstavuje závažný zásah do životného prostredia, dynamicky stúpala, paralelne s leteckou dopravou, ktorá však nieje dostupná pre sociálne vrstvy s nižším príjmom.

Doteraz bolo vynaložené úsilie na zníženie vplyvu dopravy na životné prostredie prostredníctvom primárne obmedzujúcich nariadení, ale v dôsledku narastajúcej cestnej premávky sa nedosiahol veľký pokrok.

Dopravná infraštruktúra

Dostupnosť hraničného územia je v západnej časti špecificky závislá od počtu a kvality mostov – z dôvodu existencie Dunaja ako hraničnej rieky- a v strednej a východnej časti od kvality ciest vedúcich v smeroch sever - juh a východ - západ. Vo všeobecnosti je spojenie medzi západnou a východnou časťou vyhovujúce. **Hlavný problém spočíva v nedostatku zlepšovania, modernizácie a rozširovania cestných spojení v smere sever - juh.**

Mosty

V západnej časti hraničnej oblasti je dopravná dostupnosť špecifická kvôli rieke Dunaj, ktorá predstavuje dopravný koridor č. VII, ako súčasť trans-európskych dopravných sietí (TENs). Rieka Dunaj spája – neoddeľuje – dve krajiny a predstavuje najdôležitejšiu riečnu lodnú cestu. Odhliadnuc od vytvorenia priamej lodnej cesty medzi Budapešťou a Bratislavou, poskytuje možnosť lacnej dopravy veľkokapacitných tovarov do jadrových hospodárskych oblastí Európy. Hoci **potenciál lodných ciest je nedostatočne využívaný**, nízke využívanie rieky smerom do Budapešti znížilo úroveň ekonomickej dopravy tovaru. Na druhej strane, v súlade s požiadavkami medzinárodnej európskeho práva o lodnej doprave, musia byť zaistené presné a osvedčené podmienky pre vodnú dopravu, avšak maďarsko - slovenský úsek Dunaja nespĺňa

tieto požiadavky. Taktiež by mal byť vyvinutý informačný systém zabezpečujúci bezpečnú lodnú prepravu. Počet a úroveň potrebných prístavov je pod európskym priemerom.

Existujúce 4 mosty prekleňujúce Dunaj medzi Maďarskom a Slovenskom **sú úzke a nemajú dostatočnú kapacitu**. Jedným z nich je renovovaný most medzi Ostrihomom (Esztergom) a Štúrovom pre cestnú dopravu obnovený v roku 2000. Zo zvyšných troch mostov sú dva cestné a iba jeden železničný. Riečne prístavy na Dunaji sú situované v mestách Bratislava, Győr - Gönyű, Komárno, Komárom, Štúrovo, Esztergom, Dömös a Budapešť.

Na doplnenie limitovanej cestnej dopravy fungujú nákladné lode na pravidelných trasách (Szob, Nagymaros-Visegrád, Vác, Göd-Surány, Dunakeszi-Horány, Kisoroszi-Szentgyörgylakpuszta), ale ich priepustnosť je veľmi nízka.

Ďalšou významnou riekou v programovom území je Ipeľ. Stále viac obyvateľov a prihraničných sídel dáva najavo svoj záujem o zlepšenie dostupnosti prostredníctvom mostov. Pred druhou svetovou vojnou prechádzalo cez rieku Ipeľ 8 mostov, zatiaľ čo v súčasnosti bolo zachovaných len pár cezhraničných prechodov - železničný prechod v Szob a hraničný prechod a most v Ipolydamásd, Letkés a Balassagyarmat.

Rieka Tisa sa vo všeobecnosti pre lodnú dopravu nevyužíva: častokrát má nízku úroveň hladiny a navyše brody a nepoužiteľné stavidlá obmedzujú účinné využitie rieky taktiež pre pre turizmus a ekonomiku.

Cestné spojenia

Severovýchodné cestné spojenia sú pomerne nekvalitné a počtom nevyhovujúce v celom cezhraničnom regióne. V maďarskom cezhraničnom regióne predstavuje hlavnú dopravnú os komunikácia M1, ktorá je súčasťou Trans-európskeho koridoru číslo IV. spájajúceho Berlín a Istanbul. Cestná komunikácia M3 medzi Budapešťou a Nyíregyháza zabezpečuje východno-západné spojenie pre východnú časť regiónu. Táto komunikácia je súčasťou Koridoru č. V. (Benátky-Triest-Lublana-Užhorod-L'vov). Na Slovenskej strane diaľnica alebo cesta pre motorové vozidlá v smere západ - východ hraničného územia chýba.

Okrem toho, že **severovýchodné cestné prepojenia sú limitované**, cesty sú veľmi preťažené. Časti hlavnej cestnej siete vedú smerom k hlavným mestám, čo taktiež zvyšuje zaťaženie ciest. V cezhraničnom regióne je väčšie množstvo sídiel, kde nie je možné vyriešiť napojenie na cestnú sieť kvôli geografickým pomerom: vo väčšine prípadov ide o opätovné osídlenie (zaostalé osídlenia) horských oblastí alebo vzdialenejších brehov riek – kde však nie je most v dostupnej vzdialenosti.

Kvalita existujúcich ciest – okrem kvality diaľnic - je podpriemerná. V zaostalých regiónoch je počet neupravených komunikácií vysoký.

Železničná doprava

Železničná doprava je vo východno-západnom smere relatívne rozsiahla na oboch stranách hranice, kde elektrifikácia už bola ukončená. Severovýchodné spojenie je nedostatočné, hlavne v strednej časti (Balassagyarmat – Lučenec – Salgótarján).

Letecká doprava

Základom leteckej dopravy sú predovšetkým medzinárodné letiská: Ferihegy v Budapešti a M. R. Štefánika v Bratislave (Ivánka). Letisko v Budapešti má dôležité postavenie v medzinárodnej doprave. Bratislavské letisko je takisto dosť využívané, s množstvom spojení so západnou a centrálnou Európou. Ďalšie dôležité medzinárodné letisko je situované v Košiciach. Vnútroštátne letiská na regionálnej úrovni sú v mestách Győr, Lučenec, Miskolc, Nitra, Nové Zámky a Nyíregyháza.

Hraničné prechody

Po plánovanom vstupe Maďarska a Slovenska do Schengenského priestoru, zrušenie interných štátnych hraníc zabezpečí sociálnu, hospodársku a kultúrnu spoluprácu. Namiesto budov hraničnej kontroly by mali byť podľa dohody ustanovené spoločné hraničné servisné body (Joint Border Service Points), 2 - 3 body na jednej hranici s funkciou informačného servisu. Bývalé kontrolné budovy môžu byť využité na podnikateľské účely, účely výskumu a vývoja technológií alebo pre turizmus.

Verejné podniky

Verejné vodovody a odpadové hospodárstvo

Rieka Dunaj, v západnej časti hraničného regiónu, **predstavuje najväčší rezervoár pitnej vody v strednej Európe**. Zásoby podzemných vôd svojím objemom môžu uspokojiť potreby obyvateľstva. Vo všeobecnosti zásoby pitnej vody v tejto oblasti prevyšujú dopyt, ale ich alokácia nie je primeraná vo všetkých okresoch a predovšetkým v centrálnej časti cezhraničného regiónu (Banskobystrický kraj). Vďaka veľkej ponuke je **miera napojenia na verejné vodovody** na maďarskej strane **takmer úplná** (93,8 %). V slovenskej časti územia sa miera napojenia na verejné vodovody pohybovala medzi 76,1% a 98,6% v 2004 (pozri Tabuľka 12 v Prílohe 1).

Na rozdiel od toho, **odpadové hospodárstvo je vo vidieckych oblastiach** a hlavne na dedinách **nedostatočné**. V porovnaní s reálnymi potrebami, sú sídla vo východnej časti Maďarska napojené na verejný systém odpadovej siete v oveľa menšej miere (Nógrád, Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg) (pozri Tabuľka 12 v Prílohe 1). Alarmujúce sú podmienky predovšetkým v malých obciach pozdĺž hraníc. Dokonca aj v sídlach, kde bol systém verejnej kanalizácie vybudovaný, je veľmi nízky počet reálne napojených obyvateľov. Na Slovensku sa miera napojenia na systém verejnej kanalizácie pohybuje okolo 56,3%, najvyššia je v krajoch Bratislava, Košice, Banská Bystrica a Trnava. Najhoršia situácia je v Nitrianskom kraji (pozri Tabuľka 12 v Prílohe 1). V mnohých väčších mestách bol vybudovaný iba čiastočný odpadový systém, alebo odpadový systém bez ČOV.

Telekomunikácie

Situácia v oblasti telekomunikácií sa v programovej oblasti počas predchádzajúcej dekády postupne zlepšovala, prebehol veľký rozvoj vo využívaní mobilných telefónov a internetových služieb.

V maďarskej prihraničnej oblasti sa výrazne zväčšil rozsah telekomunikácií hlavne počas predchádzajúcich 10 rokov. Medzi rokmi 1990 a 1997, vzrástol počet telefónnych liniek o 400%. V roku 2004 bol počet základných telefónnych liniek na maďarskej strane 2 133 727, čo predstavovalo v porovnaní s celou krajinou 59,7%. Počet hlavných telefónnych liniek na 1000 obyvateľov bol v roku 2004 – 345. Počet užívateľov mobilných telefónov rastie, ľudia si môžu vybrať z ponuky služieb troch mobilných operátorov. V slovenskom hraničnom regióne nastal pod vplyvom vysokého objemu investícií do telekomunikácií značný rozvoj telekomunikácií a digitálnych technológií. Od roku 1995 sú na Slovensku dvaja mobilní operátori s pokrytím územia až 70%. Počas poslednej dekády sa takisto posilnilo využívanie internetových služieb. Počet užívateľov internetových služieb stále rastie a v roku 2004 to bolo približne 15%, s 397 777 predplatiteľmi.

Rieky Dunaj, Ipel' a pohoria vo východnej časti programového územia výrazne obmedzujú cezhraničnú dopravu a priepustnosť štátnych hraníc. Cezhraničnú dopravu umožňuje malé množstvo mostov s nedostatočnou kapacitou, zatiaľ čo kvalita cezhraničných cestných komunikácií v horských oblastiach je slabá. Osobitá geografická situácia neposkytuje veľa možností na budovanie nových ciest pozdĺž hraníc. Riešením je zlepšenie kvality existujúcich ciest a zriadenie ďalších hraničných prechodov (predovšetkým maloplošných).

Miera domácností napojených na verejný odpadový systém výrazne zaostáva za mierou napojenia domácností na systém verejných vodovodov, predovšetkým vo východnej časti územia. Geografické prekážky v tejto oblasti umožňujú cezhraničnú spoluprácu len v obmedzenej miere.

Zlepšenie taktiež vyžaduje oblasť hospodárenia s pevným odpadom, väčší priestor pre spoluprácu, sa javí hlavne v oblasti recyklovania a spoločného spracovania odpadu. Ďalším závažným problémom vyžadujúcim pozornosť sú ilegálne skládky pevného odpadu.

V súvislosti s telekomunikačnou infraštruktúrou môžeme konštatovať, že prienik širokopásmového pripojenia je veľmi nízky. Táto skutočnosť významným spôsobom bráni aktívnejšiemu využívaniu informačných a komunikačných technológií (ICT) a e-služieb rovnako v domácnostiach, ako aj v podnikoch. Obmedzený prístup k širokopásmovým sieťam je zreteľnejší v menších sídlach, obciach a hospodársky menej rozvinutých vidieckych oblastiach. Jedným z kľúčových dôvodov nedostatočného prístupu sú vysoké náklady vybudovania jadrovej infraštruktúry širokopásmových technológií.

2.1.5 VZDELÁVANIE, VVT A INOVÁCIE

Po tranzitných procesoch úroveň dosiahnutého vzdelania u obyvateľstva postupne **vzrástla**. Najdynamickejšie zlepšenie bolo zaznamenané v počte a podiele ľudí, ktorí ukončili stredoškolské a terciálne vzdelanie, a to najmä u žien. V 90-tych rokoch nárast vzdelávacích možností predžil čas vzdelávania a prispel k uvoľneniu napätia na pracovnom trhu, popri náraste celkovej úrovne dosiahnutého vzdelania. Keďže **štruktúra expanzie vzdelávania nevyhovuje požiadavkám ekonomiky**, pracovný trh čelí narastajúcim problémom, vyplývajúcim z neschopnosti mladých ľudí, opúšťajúcich školský systém nájsť si prácu. To poukazuje na skutočnosť, že rozmach vzdelávania má dlhodobý, pozitívny vplyv na pracovný trh, len v prípade ak sa kvalita a štruktúra rozvoja vzdelania vyhovuje požiadavkám trhu.

Vo vzdelávacom kurze **študentom nie sú poskytnuté adekvátne systémové a na prax orientované vedomosti**. Zatiaľ sa nerozvinula prax vo vzdelávaní umožňujúca študentom osvojiť si komplexné vedomosti týkajúce sa zachovania/udržateľnosti (v súčasnosti bez dostupných materiálov) a vzdelávacia profesia len teraz začala s prípravou na predmet zachovania/udržateľnosti. Vzrastá množstvo podnetov na vyváženie sociálnych rozdielov a nepomeru možností, ktoré sa množia vo verejnom školstve a sú zachovávané z generácie na generáciu.

Závažné nedostatky sú neustále zaznamenávané v oblasti celoživotného vzdelávania.

Na jednej strane sa žiaden systém vzdelávania, školenia a školenia dospelých, v ktorom sú jednotlivé elementy navzájom prepojené v koherentnom, hierarchickom režime doteraz nerozvinul a potreby pre všeobecný prístup k vzdelaniu neboli zabezpečené. Prostriedky a formy neformálneho školenia nie sú adekvátne využité, kooperácia medzi vzdelávaním a kultúrnym systémom je neadekvátne a následne efektívne spolupôsobenie založené na účinnej spolupráci medzi vzdelávaním a kultúrou sa nevyužíva. Najmä pre dospelých s malou alebo žiadnou kvalifikáciou je zložitá nájsť si prácu alebo prakticky nemožné dosiahnuť adekvátne vzdelávacie/školiace služby.

Vzdelávanie

V maďarskom prihraničnom regióne malo v roku 2004 36,8% populácie ukončené stredoškolské vzdelanie. V župe Győr – Moson - Sopron s najvyššou úrovňou vzdelania ukončilo stredoškolské vzdelanie 38,1% obyvateľstva, najnižšia miera je v kraji Szabolcs – Szatmár –Bereg (28,3%). Situácia je podobná v oblasti vyššieho vzdelania (11,5% na maďarskej strane hraníc), ale miera v Budapešti je v porovnaní s ostatnými župami veľmi vysoká (23. 8%). Žiadna zo žúp v programovom území, okrem Budapešti, nedosahuje národný priemer (12,6%). Najhoršie údaje vykazuje župa Nógrád (7,8%) (pozri *Tabuľka 10 v Prílohe 1*). V západnej časti sú univerzity situované v mestách Sopron (Západomaďarská univerzita), Győr (Univerzita Széchenyi Istvána). Technické vzdelanie možno dosiahnuť v mestách Győr (Poľnohospodárska Fakulta) a Mosonmagyaróvár (Fakulta potravinárstva Západomaďarskej univerzity). Najznámejšou vysokou školou v župe Komárom - Esztergom je Vysoká škola moderných ekonomických vied v meste Tatabánya, kde sa môžu študenti vzdelávať v ekonomických odboroch. Centrálna časť je

bohatá na univerzity a fakulty, ich inštitúcie sú sústredené predovšetkým v Budapešti (ELTE, Korvínova Univerzita, Budapeštiansky technicko – polytechnický inštitút, atď.) a Gödöllő (Univerzita Szent Istvána). Vo východnej časti je najdôležitejším vzdelávacím centrom Univerzita v Miškolci. K tejto univerzite patrí aj vysoká škola v meste Sárospatak. Ďalšími tradičnými centrami vzdelávania regiónu sú Eger a Nyíregyháza, kde pôsobí Vysoká škola pedagogická.

I keď veľké množstvo inštitútov poskytuje možnosť získať špeciálne vzdelanie, **prístup k vzdelaniu je pomerne nerovnomerný**. Z tohto dôvodu **vysoké percento dospelaj populácie trpí nedostatkom základných kompetencií**. Tento problém je viditeľný hlavne u znevýhodnených ľudí, ľudí so špeciálnymi potrebami a rómskej populácie. V kontexte slabo rozvinutých ľudských a infraštruktúrnych pojmov verejných vzdelávacích inštitútov **nedostatok blízkej a koordinovanej inštitucionálnej spolupráce** taktiež obmedzuje sociálnu integráciu ľudí: 1) slabá inštitučná kooperácia a používanie zastaralých metód; 2) slabá kooperácia medzi trhom práce a vzdelávacími inštitúciami; 3) slabo rozvinuté vzdelávacie prostredky inštitúcií.

Špeciálny dôraz by mal byť kladený na odborné školy. Práve v týchto školách je zaznamenaný **vysoký úbytok študentov** a okrem toho počet študentov odborných škol postupne klesá, čo je taktiež dôvod, na základe ktorého počet zamestnancov so špeciálnymi zručnosťami je nižší ako v minulosti. Hodnota pracovného trhu v týchto kvalifikáciách neustále klesá kvôli zhoršujúcej sa kvalite odborných školení. Doposiaľ nebola zaznamenaná skutočnosť, že by sa tieto požiadavky školení prispôbili trhu, tak isto ani pri školení dospelých.

Čo sa týka infraštruktúry inštitúcií, **stav budov sa postupne zhoršuje**. Prevažne sú to školy v zaostalých regiónoch, ktoré trpia nedostatkom moderných pomôcok a materiálov, hlavne z dôvodu nedostatku informácií a komunikačných nástrojov.

Prístup je limitovaný nielen vo vzdelávacích, ale i **kultúrnych službách**. Kultúrne a spoločenské inštitúcie hrajú v sociálnej integrácii ľudí so špeciálnymi potrebami menšiu úlohu ako je potrebné. Tieto inštitúcie by mali zohrávať dôležitejšiu úlohu pri zabezpečovaní rozvoja niektorých kompetencií, kde chýba inštitúcia verejného vzdelávania ako v regiónoch s menšími dedinami alebo zaostalých regiónoch. Tento problém sa zvyšuje nedostatkom motivácie dospelaj populácie, ktorá nemá schopnosti a možnosti k ďalšiemu vzdelávaniu.

V slovenskom prihraničnom regióne je štruktúra vzdelanostnej úrovne charakterizovaná vysokou mierou obyvateľstva študujúceho na vysokej škole. Stredoškolské vzdelanie dosiahlo 41,7% populácie, najvyššia miera stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva je zaznamenaná v Nitrianskom kraji, kým Banskobystrický kraj je na poslednom mieste. 14,2% populácie má vysokoškolské vzdelanie, najvyššiu mieru dosahuje Bratislavský kraj. Úroveň vzdelania je citelne ovplyvňovaná Bratislavou, kde stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelané obyvateľstvo dosahuje najvyššiu mieru (35% slovenských študentov študuje práve v Bratislave). Mesto Košice je na tom podobne s 13% študentov z celého Slovenska. V programovom území študuje 77% študentov z celého Slovenska, čo poskytuje výhodu v podobe rozsiahlej využiteľnej základni schopností a vedomostí založených na vyššom vzdelaní. Napriek tomu, s výnimkou oblasti Bratislavy a Košíc, žiadny z ostatných regiónov nedosahuje hodnoty národného priemeru v oblasti vysokoškolského vzdelania (13%) a stredoškolského vzdelania (41,7%) (pozri *Tabuľka 10 v Prílohe 1*). Vidiecke obyvateľstvo je charakteristické pomerne vysokou mierou nízkej úrovne vzdelania, čo pravdepodobne súvisí s faktom, že obyvateľstvo s nižším vzdelaním je prevažne staršie. Univerzity sa nachádzajú v Bratislave, Trnave, Nitre, Komárne, Zvolene, Banskej Bystrici a Košiciach.

Výskum a vývoj

Programové územie je charakteristické pomerne vysokou mierou zamestnanosti vo výrobe a nižšou mierou zamestnanosti v službách. **High-tech a stredne high-tech podniky a poznatkovo orientované služby sú koncentrované prevažne v západnej časti cezhraničného regiónu**. Regióny Budapešť a Bratislava sú najväčšími centrami VVT s vysokým vedeckovýskumným potenciálom v terciárnom vzdelávaní.

Budapešť predstavuje hlavné centrum vzdelávania a VVT. Môžeme tu nájsť väčšinu univerzít a fakúlt, ako aj vysoký počet vysokokvalifikovaných pracovníkov. V hlavnom meste pôsobilo 1127 jednotiek VVT s takmer 16 500 vedeckými a technickými pracovníkmi (2004). Podiel kapitálových výdavkov z celoštátnej hodnoty bol 55,3%. Západná ako aj východná časť cezhraničného územia sa borí s malým počtom VVT jednotiek. Úroveň kapitálových výdavkov je tiež nízka. V župe Nógrád môžeme nájsť iba 3 jednotky s 8 expertmi a výdavky nedosahujú ani 0,02% z celkovej hodnoty krajiny (za rok 2004)! Súčasné údaje za župy v programovom období sa pohybujú v rozmedzí 0,02 - 9% (pozri *Tabuľka 11 v Prílohe 1*).

Vo všeobecnosti **výsledky VVT a inovačné procesy nie sú konvertované na „produkty“**, najmä kvôli **nedostatku kooperácie univerzít, výskumných ústavov a podnikateľských firiem**. Tieto činitele stále nenašli typ, formu a informačné kanály kooperácie s cieľom využiť výsledky výskumu v ekonomike. Počet spoločností, ktoré potrebujú a využívajú inovačné služby od poskytovateľov inovačných služieb je veľmi nízky (8% v Maďarsku). Dôvodom je slabo rozvinutá obchodná kultúra v spojení s kooperáciou medzi vzdelávacou a výskumnou sférou s podnikateľskými činiteľmi, kde chýbajú podporné mechanizmy.

Na slovenskej strane môžu byť považované za **najväčšie centrá v oblasti vedy Bratislava a Košice**. Nitra je centrom slovenského poľnohospodárskeho vzdelávania a výskumu, zatiaľ čo Zvolen v Banskobystrickom kraji je centrom lesníckeho vzdelávania a výskumu. V Bratislavskom kraji pôsobí 105 subjektov v oblasti VVT s 8357 vedeckými a technickými pracovníkmi. V ostatných krajoch sú tieto subjekty zastúpené rovnomerne (20 - 25). Podobná situácia je aj v kapitálových výdavkoch (3,7 - 5,1%) okrem Bratislavského a Trnavského kraja (17,1%). Najvýraznejšími dôsledkami daného stavu sú disparity vytvorené v území (pozri *Tabuľka 11 v Prílohe 1*).

Efektivita výskumu a vývoja meraná počtom patentových žiadostí v Európskom Patentovom Úrade (2003)² je v cieľovom regióne (okrem subregiónu Budapešť) veľmi nízka. V roku 2003 bolo registrovaných v priemere menej ako 31 žiadostí na milión obyvateľov. Priemerná hodnota EÚ 25 bola v roku 2003 viac ako 416 žiadostí na milión obyvateľov. Takýto výrazný rozdiel je typický pre všetky nové členské štáty. Vo všeobecnosti je ovplyvnený nízkou úrovňou výdavkov na VVT (GERD - hrubé domáce výdavky na VaV) v celom cezhraničnom regióne a v nedostatočnom uskutočňovaní inovácií (meraných pridanou hodnotou, patentovými žiadosťami, hrubým fixným kapitálom) v podnikoch cezhraničného regiónu. Z tohto uhla pohľadu je najefektívnejším regiónom Bratislavský a Budapešťiansky subregión (dostupné údaje sú len za úroveň NUTS 2). Pokiaľ ide o ľudské zdroje v oblasti vedeckého a technologického priemyslu³, najvyššiu zamestnanosť v oblasti high-tech, stredne high-tech výrobe a znalostných služieb dosiahli regióny Bratislava, Trnava a Nitra (úroveň NUTS 3). Svojou úrovňou presiahli priemernú hodnotu oboch krajín. V celom regióne sa nachádzajú kvalifikované a odborne vzdelané ľudské zdroje pre stredne technologicky náročnú výrobu. Toto je stále atraktívne pre priame zahraničné investície, predovšetkým v oblasti automobilového, high-tech priemyslu (ICT technológie, elektronika, vrátane optoelektroniky a mikroelektroniky, materiálového inžinierstva, strojárstva, medicínskych vied, biotechnológií a genetického inžinierstva, recyklácie, nekonvenčného využívania zdrojov ap.), chemického, potravinárskeho, drevárskeho a iných druhov klastrov.

Vzdelanostná úroveň obyvateľstva v hraničnej oblasti sa na oboch stranách hraníc blíži hodnotám národného priemeru. Avšak v rámci programového územia sa vyskytujú špecifické disparity: vzdelanostná úroveň je vyššia v pólach rozvoja a urbanistických centrách a zjavne nižšia v zaostávajúcich oblastiach.

V cezhraničnej oblasti je lokalizovaných množstvo inštitúcií vyššieho vzdelávania, ktoré ponúkajú široký rozsah kvalitných služieb. Úroveň spolupráce týchto inštitúcií je v súčasnosti pomerne obmedzená.

V súvislosti s aktivitami VVT možno považovať za hlavný problém nízku efektivitu vedy a výskumu. Nedostatok kvalitných výskumných centier môže regióny znevýhodňovať a znižovať ich atraktivitu

² Patentové žiadosti v EPO podľa prioritného roka na regionálnej úrovni

³ Ročné údaje o zamestnanosti v technologickom a znalostnom sektore na regionálnej úrovni

v súvislosti s investíciami. V programovej oblasti je počet týchto zariadení stále veľmi nízky, predovšetkým vo východnej časti. Spolupráca existujúcich výskumných centier nedosahuje požadovanú úroveň nielen v cezhraničných ale ani v národných ukazovateľoch. Obmedzené je aj šírenie výsledkov VVT , ale existuje niekoľko príkladov úspešnej spolupráce výskumných centier, univerzít a MSP.

2.1.6 ZDRAVOTNÍCTVO

Štruktúra zdravotníctva bola vo veľkej miere zdedená z predošlého centrálne riadeného zdravotníckeho systému a len veľmi ťažko sa adaptuje zmene dopytu. Výsledky vedeckých bádání sú uvádzané do praxe po dlhodobých odkladoch a vo veľa prípadoch nerovnomerne, dôsledkom čoho je nešetrné využívanie všeobecne zriedkavých zdrojov. Súčasne pokrok a zlepšenie sa môže dosiahnuť zdravotným školením medzinárodnej renomovanej, už existujúcej regionálnej siete zdravotníckych pracovníkov.

Podpora cezhraničnej spolupráce v oblasti zdravotníckej starostlivosti je takisto možnosťou pre posilňovanie integrácie hraničného regiónu. V poslednom období sa kladie **silný dôraz na využívanie najbližších dostupných zdravotníckych služieb** aj v prípade, že takáto služba sa nachádza za hranicami.

Cezhraničná spolupráca v rámci krajov

Mestá, medzi ktorými existuje spolupráca v oblasti zdravotnej starostlivosti sú:

- Maďarsko: Győr, Esztergom, Szob, Budapest, Salgótarján, Miskolc, Nyíregyháza
- Slovensko: Bratislava, Štúrovo, Banská Bystrica, Šahy, Rožňava, Košice, Michalovce

Ako člen Euroregiónu Hámás, Duna-vidék spolupracuje Župná fakultná nemocnica Petz Aladára v Győri s Bratislavskou fakultnou nemocnicou v oblasti manažmentu, VVT, vzdelávacích a školiacích aktivít. Neexistuje tu však dohoda o poskytovaní lekárskejších služieb pre občanov zo susednej krajiny.

Miestna samospráva v Esztergome spolupracuje s južným regiónom Slovenska. Oba regióny sú členmi Euroregiónu Ister-Granum. Aktivity, ktoré sú základom pre spoluprácu zahŕňajú pohotovosť a iné (plánované), lekárske služby, spoločné využívanie aktív, aktivity manažmentu, výmeny expertov, vzdelávacie a školiace aktivity. Do tejto spolupráce sú zapojené mestá Esztergom, Nyergesújfalu, Tokod, Štúrovo, Tokodaltáró, Zseléz mikro región a obce v okolí rieky Ipeľ. Nemocnica Vaszary Kolos v Esztergome (Ostrihome) takisto spolupracuje so slovenským partnerom, ktorým je Poliklinika v Štúrove. Obe mestá patria do Euroregiónu Ister-Granum.

V župe Pest nebola zaznamenaná žiadna cezhraničná spolupráca v oblasti zdravotnej starostlivosti. Napriek tomu sa očakáva spolupráca medzi mikro-regiónom Szob a Šahami. Napríklad, obyvatelia juhozápadnej časti mikroregiónu Szob môžu využiť nemocnicu v Esztergome ako najbližšiu, nemocnica vo Váci je k dispozícii pre obyvateľov juhovýchodnej časti a nemocnica v Balassagyarmat slúži obyvateľom východnej a severnej časti mikroregiónu. Prístup k týmto inštitúciám si však vyžaduje prekonanie pomerne veľkých vzdialeností. Napriek tomu, ani slovenské nemocnice nie sú ľahko dostupné vzhľadom na polohu mikroregiónu Szob na druhej strane rieky Ipeľ. Dostupnosť zariadení na slovenskej strane je obmedzená nedostatkom mostných spojení ponad rieku (iba jeden most v oblasti). Plánovaný most v Šahách by umožnil prepojenie severných a centrálnych častí mikroregiónu Szob so Šahami. Plánované aktivity by mohli obsahovať aj účasť na službách lekárskej pohotovosti. Ako inštitucionálny rámec by mal slúžiť Euroregión Ipoly-Ipeľ.

Národný Inštitút úrazovej chirurgie v Budapešti spolupracuje s nemocnicou sv. Barbory v Rožňave. Zámerom oboch nemocníc je posilniť spoluprácu v oblasti lekárskej starostlivosti a spoločných výskumných a rozvojových aktivít.

Dohoda o výmene expertov, organizovaní konferencií a seminárov a spolupráci medzi zdravotníckymi expertmi je vytvorená medzi župou Szabolcs-Szatmár-Bereg a Michalovcami. Cieľom je posilnenie spolupráce zdravotníckych inštitúcií prostredníctvom aktivít zameraných na ochranu zdravia a aktivít týkajúcich sa riešenia problémov drogových závislostí a alkoholizmu.

Župa Nógrád má uzatvorenú osobitnú bilaterálnu dohodu s miestnou samosprávou v Banskej Bystrici. Na ďalšej dohode s miestnou samosprávou v Košiciach participujú župy Nógrád, Borsád-Abaúj-Zemplén a Banskobystrický kraj. Spolupráca nepokrýva v súčasnosti žiadnu oblasť

zdravotníckej starostlivosti, ale plánuje sa spolupráca na rozvoji zdravotníckej infraštruktúry, vzdelávania, školení a programovania.

Hoci sú možnosti spolupráce v oblasti zdravotníckych služieb obmedzené výraznými rozdielmi v pravidlách financovania a administratívnymi požiadavkami systémov národnej zdravotnej starostlivosti, existuje v oblasti niekoľko dobrých prevažne miestnych iniciatív. Rozhodnutia a dohody podporujúce spoluprácu by mali byť vykonávané na centrálnej úrovni. Dôležitým sa javí uviesť pilotné iniciatívy a vypracovať najlepšie postupy, ktoré by boli neskôr všeobecne využívané.

Bolo by vhodné zriadiť presne vymedzené územia pre rýchlu pomoc: počet jednotiek rýchlej pomoci na 1000 obyvateľov je v cezhraničnej oblasti stále príliš vysoký.

2.1.7 PRÍRODNÉ ZDROJE A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Kvôli prírodným podmienkam a zdrojom (geologické podmienky, bohatstvá vodných tokov, typy pôd, podnebie) **má programové územie veľmi priaznivé a rozmanité prírodné a ekologické podmienky** a zdroje, prírodné hodnoty a prírodné oblasti na medzinárodnej úrovni. Zachovávanie a uchovávanie prírodného dedičstva je však hlavnou výzvou. Najohrozenejšími miestami sú močariská a pastviny, ktorých fragmentácia a eliminácia v poslednom období pokračuje. V dôsledku vstupu Maďarska a Slovenska do EÚ, druhy a typy prírodného prostredia v záujme Spoločenstva (Natura 2000) sú pod špeciálnou ochranou. Väčšina prírodných hodnôt je spojená s pastvinami a močariskami a extenzívnym farmárstvom a ich polohou t.j s poľnohospodárskym habitátom. Rozmanité krajinné využitie prispôsobené rôznym environmentálnym podmienkam a zdrojom – najmä lesom zriadeným kvázi-prírodným spôsobom, pozostávajúcim z autochtónnych druhov stromov – hrá dôležitú úlohu v bohatstve biodiverzity územia.

Koncom 90-tych rokov nebol ekonomický rast sprevádzaný nárastom tradičných foriem znečistenia akých sme boli svedkami v minulosti. Stalo sa tak v dôsledku ekonomickej a technologickej modernizácie a aplikácie nových typov environmentálnych regulácií. Prostredníctvom dobrovoľných záväzkov, aplikácia ISO 14001 environmentálny riadiaci systém (ISO) sa stala dominantným elementom v korpóračnom manažmente.

Postupnou redukciou zdrojov škôd na životnom prostredí (napr. ťažký priemysel) hlavná časť predchádzajúcich environmentálnych hrozieb zmizla, takže ich environmentálny škodlivý dopad značne klesol (čistejšie technológie, cestné obchvaty, odhlučnenie, atď.).

Prírodné zdroje

Prírodný charakter programového územia má značný vplyv na cezhraničnú spoluprácu: **celé spoločné cezhraničné územie môže byť považované za ekologický koridor** medzi dvoma krajinami. Preto by geografické podmienky (rieky a zalesnené hornaté územia) a dopravné podmienky mali byť zohľadnené pri posudzovaní možností spolupráce.

Nížiny a pohoria

V západnej časti maďarského programového územia sa rozprestiera Malá dunajská kotlina, ktorá zasahuje aj na územie Rakúska a Slovenska. Smerom na juh sa vypína Severné centrálné pásmo pohorí s rôznymi morfológickými jednotkami ako sú pohoria Visegrád, Börzsöny, Cserhát, Mátra, Bükk, Aggtelek-Rudabánya, Tokaj-Zemplén a panvy severného Maďarska. Najvýchodnejšiu časť maďarského programového územia zaberá nížina Bodrogek a severnú časť veľká dunajská kotlina.

Západná časť Slovenska je geograficky tvorená Podunajskou nížinou a Záhorskou nížinou, ktoré sú oddelené chrbtami Malých Karpát. Podunajská nížina je tvorená Podunajskou pahorkatinou a nížinou. Záhorská nížina sa delí na Borskú nížinu a Chvojnickú pahorkatinu. Stredná časť Slovenska je tvorená pohoriami - Nízke Tatry, Slovenské Rudohorie, Štiavnické vrchy. Východná časť je tvorená dvomi geografickými celkami - Východoslovenskou nížinou

a horským systémom Spišskogemerský Kras. Hornatú časť západného územia formuje Slovenské Rudohorie.

Rieky a jazerá

Najvýznamnejším vodným tokom spájajúcim Maďarsko a Slovensko je Dunaj, ktorý je zároveň hraničnou riekou. V úseku zo západnej strany po Budapešť nie je dostatok možností na prekročenie rieky, hlavné dopravné osi vedú paralelne s tokom Dunaja. Inou významnou riekou, taktiež hraničnou, je rieka Ipel' tečúca zo smeru Ipolytarnóc a do Dunaja sa vlieva pri Szob. Dostupnosť je obmedzená pretože je tu len malé množstvo mostov spájajúcich dve krajiny. Východnou časťou programového územia v Maďarsku preteká rieka Tisa. Najvýznamnejšími prítokmi Tisy sú Bodrog, Slaná, Bodva, Hornád, Borzsa, Ung a Latorica. Tieto rieky pramenia na Ukrajine alebo na Slovensku a do Tisy sa vlievajú na maďarskom území. Smer týchto vodných tokov je väčšinou zo severu na juh a väčšina z nich má nepravidelný režim so značným kolísaním prietoku a sú čiastočne regulované vodnými priehradami.

Najvýznamnejšou riekou na Slovensku je Dunaj, ktorý tvorí prirodzenú hranicu s Maďarskom. Ďalšími významnými riekami sú Morava, Malý Dunaj a Rudava. Rieky Váh, Morava, Dunaj, Malý Dunaj, Dudváh, Trnávka, a Myjava pretekajú Trnavským krajom a čiastočne Nitrianskym a Bratislavským krajom. V Trnavskom kraji sa nachádzajú 2 významné vodné nádrže, Sĺňava a Kráľová. Nitrianskym krajom preteká najväčšia slovenská rieka – Váh a rieky Hron a Nitra. Menšími riekami sú Ipel' a Žitava. V strednej časti územia sa nachádzajú dôležité vodné toky - Hron, Ipel' a Slaná. Dôležitými tokmi východnej časti územia sú Bodrog, Hornád a Slaná.

Chránené prírodné oblasti

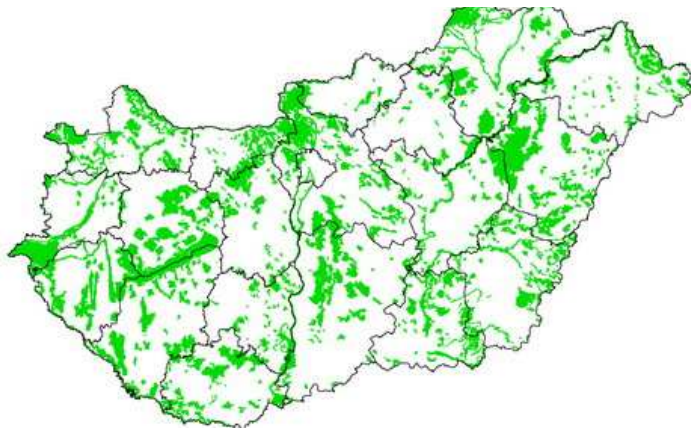
Programové územie oplýva bohatou biodiverzitou s relatívne dobre zachovaným ekosystémom. Môžeme tu nájsť niekoľko chránených oblastí s rôznym stupňom ochrany, so značnými prírodnými a kultúrnymi hodnotami.

NATURA 2000

NATURA 2000 založená Európskou úniou predstavuje chránené územia významne zastúpené aj v programovom území. NATURA 2000 je vzájomne prepojená Európska ekologická sieť s cieľom chrániť biodiverzitu prostredníctvom ochrany jednotlivých typov prírodného prostredia, ako aj druhov divokej flóry a fauny v záujme Spoločenstva. Takisto napomáha zachovaniu a obnove udržateľného stavu chránených území. Sieť NATURA 2000 pozostáva z území určených smernicami EÚ 1) O chránených vtáčích územiach (smernica o ochrane divého vtáctva; 79/409/EC); 2) O územiach Európskeho významu (Smernica o ochrane prírodných lokalít a divokej fauny a flóry; 43/92/EC).

S prístupím Maďarska bolo 6 bio-geografických regiónov rozšírených o „Panónsky“ región, ktorý predstavuje podstatnú časť Maďarskej republiky. Nachádza sa tu 46 druhov prírodných lokalít, 36 rastlinných druhov, 91 druhov vtákov a 105 druhov ostatných živočíchov Európskeho významu. Územia NATURA 2000, chránené vtáacie oblasti a územia európskeho významu pokrývajú v Maďarsku 1,95 akrov, s presahom približne 42% medzi jednotlivými druhmi oblastí.

Mapa 2 Územia európskeho významu siete NATURA 2000 v Maďarsku

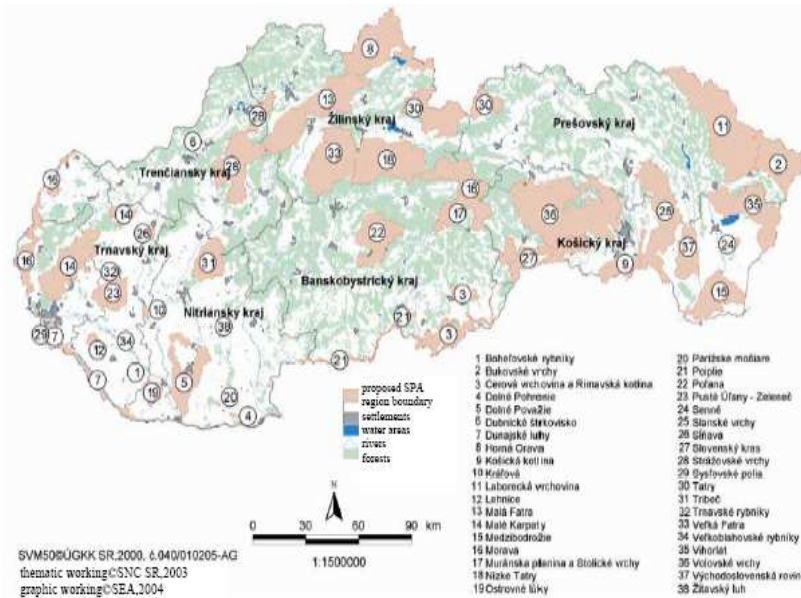

Na maďarskej strane cezhraničného regiónu sú stanovené nasledujúce chránené vtáacie

územia: Hanság, Mosonská rovina, Szigetköz, Staré jazero Tata, Vértes, Gerecse, pohoria Börzsöny a Visegrád, údolie Iplu, Mátra, nížiny Heves a Borsod, pohorie Bükk a jeho okolie, vrchovina Putnok, krasové jaskyne Aggtelek, pohorie Zemplén s vrchmi Szerencs a údolím Hernád, pohorie Bodrogzug - Kopasz - Taktaköz, horný tok rieky Tisa. Tieto oblasti sú bohaté na prírodné druhy a vodné lokality so spoločenstvom vodných vtákov európskeho významu. Čo sa týka území európskeho významu, podľa Smernice o ochrane prírodných lokalít a divokej fauny a flóry (pozri mapa 2) sú tieto oblasti bohaté na druhy prírodných lokalít a divokej fauny a flóry Európskeho významu.

Územia zaradené medzi územia európskeho významu pokrývajú 11,7% územia Slovenska a na 86% sa prekrývajú so súčasnými chránenými krajinnými oblasťami. Fond lesnej pôdy zaberá 86% a fond poľnohospodárskej pôdy 10% z plochy území európskeho významu. Približne 2 - 2,5% predstavujú vodné plochy a ostatné územia.

Národný zoznam chránených území európskeho významu z roku 2004 obsahuje 38 chránených oblastí. Ich celková rozloha je 1 236 545 akrov a predstavuje 25,2% celkovej rozlohy Slovenska (pozri predchádzajúcu mapu). Prekrývanie týchto území s chránenými vtáčimi územiaми predstavuje 61,8% celkovej rozlohy Slovenska a prekrývanie s existujúcimi chránenými oblasťami na Slovensku je 55,15%.

Národné parky

V maďarskom prihraničnom regióne sa nachádza 5 národných parkov - Fertő-Hanság (23 587 ha), Duna-Ipoly (60 314 ha), Bükk (38 000) Aggtelek (20 159 ha) a Hortobágy (52 000 ha). Celková plocha chránených území sa blíži k 200 000 hektárom, z čoho 6% predstavuje programové územie Maďarska. Systém krasových jaskýň Aggtelek a 'palóc' dedinka v Hollókő sú chránené ako súčasť Svetového dedičstva (niektoré jaskyne prechádzajú cez hranice a 'palóc' ľudia tvoria veľmi zvláštnu etnickú skupinu obývajúcu obe strany hraníc). Veľký význam má aj plánovaný prírodný park Szigetköz, ktorý má byť vyhlásený za prírodný park v blízkej budúcnosti.

Na slovenskej časti programového územia sa tiež nachádza 5 národných parkov - Nízke Tatry, Muránska planina, Slovenský raj, Slovenský kras a Poloniny (spolu tvoria viac ako polovicu územia národných parkov na Slovensku). Patrí sem aj niekoľko chránených krajinných oblastí a chránené oblasti podľa Ramsarského dohovoru (Rudavské naplaveniny, Moravské lužné lesy, Dunajské luhy, Šúr, Parížske močiare, Poiplie, Dmica, Latorica a Senné rybníky). Nachádza sa tu taktiež niekoľko maloplošných chránených území - národné prírodné rezervácie, prírodné monumenty atď. Niektoré lokality slovenského hraničného regiónu sú zapísané do zoznamu Svetového dedičstva - Spišský hrad, Banská Štiavnica a Bardejov ako kultúrne dedičstvo, Jaskyne Slovenského krasu a Dobšinská ľadová jaskyňa ako prírodné dedičstvo (pozri Tabuľka 13 v Prílohe 3).

Životné prostredie

Zmeny v stave životného prostredia v posledných obdobiach jasne odzrkadľujú prepojenie a vzájomnú determináciu medzi sociálnou, ekonomickou a environmentálnou dimenziou programového územia. V dôsledku ekonomických reštrikčných opatrení sa produkcia rôznorodých znečisťovateľov (napr. znečistenie vzduchu, nadmerné používanie chemikálií v poľnohospodárstve) znížila. Zlepšila sa využiteľnosť energie, environmentálny riadiaci systém, najlepšie dostupné techniky a neustále sa rozširujúce produkty priateľské k životnému prostrediu. Okrem zachovávania kvality životného prostredia, zlepšenia v environmentálnej infraštruktúre taktiež prispeli k zlepšeniu kvality života ľudí, rozvoju ekonomiky a jej atraktivity pre investorov.

Environmentálna záťaž (znečisťovanie, využívanie zdrojov, územné plánovanie) **vzrástla** v určitých oblastiach najmä v dôsledku ekonomického rastu a vzorov správania charakteristických pre konzumnú spoločnosť: percento biologicky funkčných povrchov sa znížilo, zvýšila sa miera znečistenia vzduchu spôsobené dopravou podobne ako množstvo verejného pevného odpadu.

Po zmene politického systému prvým krokom bolo uvedenie si závažných záťaží a škôd na životnom prostredí spôsobené a ponechané predošlým ekonomickým, industriálnym a vojenskoým riadením. Práve z tohto dôvodu sa na začiatku 90-tych rokov záujem sústredil na eliminovanie zdedených a pretrvávajúcich škôd na životnom prostredí, avšak chýbala prevencia. I keď pomer plánovaného riadenia odpadu a odpadovej vody v súčasnosti narastajú, ich celková úroveň je stále veľmi nízko pod európskym štandardom. Regulačné úrady, investori a verejný sektor založené na primeranom dialógu nefungujú dostatočne efektívne v priebehu príprav rozhodovania a elaborácie módov implementácie rôznych priestorových zlepšení, obecných zlepšení a sektorálnych rozvojových plánov a programov a veľkých investičných projektov, ktoré majú značný dopad na životné prostredie.

Kvalita ovzdušia

Cestná doprava a **emisie odvetví s vysokými energetickými nárokmi** predstavujú, **predovšetkým v západnej časti** územia, rozhodujúce faktory ovplyvňujúce kvalitu ovzdušia. V oboch krajinách stálymi zdrojmi emisií sú energetické zariadenia (s kapacitou nad 50 MW). V Maďarsku dosahuje objem emisií približne 400 tisíc ton/rok, čo za poslednú dekádu predstavuje pokles o 45%. Miera zníženia SO₂ (550 tisíc ton) určená pre rok 2010 bola dosiahnutá už v roku 2002. Objem oxidov dusíka (NO_x) takisto vykazuje klesajúcu tendenciu. Cieľom je dosiahnuť úroveň 198 tisíc ton do roku 2010. Pokiaľ ide o charakteristiku priestorového znečistenia ovzdušia, najznečistenejšími oblasťami v Maďarsku sú regióny Mosonmagyaróvár, okolie diaľnice M1 (hlavne v oblasti hraničných priechodov Rajka a Hegyeshalom), úsek pozdĺž toku Dunaja medzi mestami Győr a Esztergom v dôsledku silnej koncentrácie priemyslu. **Jeden z najväčších zdrojov znečistenia ovzdušia je Budapešť**, ale aj okolie väčších sídel (Miskolc, Salgótarján) a elektrární (Kazincbarcika, Tiszaújváros).

Objem znečistenia na slovenskom území je takisto značný najmä v oblasti Bratislavy, Košíc a v okolí elektrární Nováky a Vojany. Napriek konštatovaniu, že emisie častíc a SO₂ postupne klesajú vďaka využívaniu kvalitnejšej palív nahradzujúcich čierne a hnedé uhlie, ale aj ťažké oleje, **kraje Košice, Banská Bystrica a Bratislava majú najvyššiu úroveň emisií v slovenskom regióne**. Miernu klesajúcu tendenciu majú emisie NO_x vďaka zvýšenej spotrebe zemného plynu a prijatia čistejších technologických postupov. Treba ale spomenúť úlohu vzdušných prúdov v znečisťovaní. Kvôli prevahe severo - južných vzdušných prúdov môže maďarský hraničný región pociťovať dopady znečistenia ovzdušia vzniknutého na území Slovenska, predovšetkým v župe Borsod-Abaúj-Zemplén.

Kvalita vody

V súvislosti s kvalitou vôd zaznamenávame prebiehajúci trend zlepšovania rovnovážneho stavu objemu využívaných podzemných vôd. V cezhraničnom regióne sa nachádzajú významné zdroje podzemných vôd, ich súčasná kapacita dokonca vysoko prevyšuje potreby. **Zrážky významným spôsobom ovplyvňujú tvorbu a kvalitu povrchových vôd a vyváženosť vodného manažmentu.** Hlavné toky vykazujú dlhodobu kladný zostatok. **Kvalita povrchových vôd na Slovensku je oveľa horšia ako v Maďarsku.** Problematickými oblasťami s nepriaznivým stavom sú v prvom rade prítoky riek ovplyvnené znečisťovaním produktmi kanalizačných systémov z miestnych zdrojov a priemyselnej produkcie. **Najvyššia úroveň znečistenia vôd je vo vidieckych oblastiach severnej a východnej časti programového územia.** Napriek tomu v poslednej dekáde bolo zaznamenané zlepšenie kvality vôd, hlavne pri vodných tokoch Morava, Váh, Hron, Ipeľ a Bodrog. Zlepšenie kvality vôd bolo sa dosiahlo rozvojom čističiek odpadových vôd, znížením produkcie a elimináciou umelých hnojív v poľnohospodárskej produkcii. Úroveň čistenia odpadových vôd je napriek všetkému stále nedostatočná, najmä čo sa týka bodových zdrojov znečistenia. V maďarskom hraničnom regióne je časť Dunaja medzi mestami Győr a Esztergom vystavená vysokej industrializácii. Vo východnej časti regiónu je stupeň kontaminácie vôd stále veľmi vysoký, hoci množstvo faktorov znečistenia riek pochádzajúcich predovšetkým zo Slovenska sa znížilo počas obdobia transformácie. Najväčšie zlepšenie kvality vody bolo zaznamenané na rieke Slaná.

Významné zdroje podzemných vôd sa nachádzajú v južnej a centrálnej časti cezhraničného regiónu. V Maďarsku pochádza 97% zdrojov pitnej vody z povrchových vôd, okrem toho viac ako 67% vodných zdrojov hrá významnú úlohu v dodávkach pitnej vody.

Odpadové vody, odpadové hospodárstvo a recyklovanie

V programovom území sa zaznamenalo znižovanie objemu vypúšťania odpadových vôd. **Hlavnými zdrojmi odpadových vôd sú mestské a priemyselné oblasti.** Znižovanie objemu znečisťujúcich látok prebieha vďaka zmenám výrobných technológií a efektívnejším postupom čistenia odpadových vôd. Cezhraničný región je vo všeobecnosti charakterizovaný relatívne nízkym počtom obyvateľov napojených na systém verejných kanalizácií (pozri Kapitola 2.1.4). Hlavným problémom je **nedostatok a nedostatočná kapacita čističiek odpadových vôd.**

Jedným z vhodných ukazovateľov na meranie efektívnosti odpadového hospodárstva krajín je počet domácností a ich schopnosť zúčastniť sa organizovaného zberu odpadu. V súvislosti s množstvom komunálneho odpadu na osobu a rok je situácia v zúčastnených krajinách rozdielna. V rozsiahlych oblastiach pozdĺž maďarských hraníc zostáva otázka odpadového hospodárstva stále nedoriešená. V najhoršej situácii sa nachádzajú malé obce pozdĺž východnej časti. Jediná spaľovňa nebezpečných odpadov v Maďarsku je umiestnená v Dorogu. Na regionálnej úrovni bolo v roku 2004 vyprodukovaných približne 11 000 tisíc ton odpadu, z čoho asi 40% objemu spadá pod kraje maďarského hraničného regiónu. Produkcia komunálneho odpadu bola v roku 2004 na maďarskej strane asi 454 kg na osobu (86% hodnoty EU25 – 525 kg/osobu v 2004), kým na Slovensku sa tento ukazovateľ pohyboval okolo 274 kg/osobu (52% hodnoty EU25), polovica maďarskej hodnoty. Objemy produkovaného odpadu sa v oboch krajinách mierne zmenili a na slovenskej strane cezhraničného regiónu má produkcia odpadu dokonca klesajúcu tendenciu. Najväčšie objemy odpadu sú produkované v Bratislavskom a Košickom kraji. Miera využívania komunálneho odpadu sa pohybuje medzi 6 - 14%. V roku 2004 bolo vyprodukovaných 8 854 348 ton odpadu, ale iba 2 463 794 ton prešlo recyklačným procesom.

Kvalita pôd

V Maďarsku predstavuje celková rozloha poľnohospodárskych a lesných pôd na národnej úrovni 87%, z čoho je 45,5% ornej pôdy, 28,1% lesov a 13,1% trávnatých plôch. Na Slovensku predstavuje podiel poľnohospodárskej pôdy celkovej plochy pôd, lesov 40,88%, a podiel nepoľnohospodárskej a nelesnej pôdy 9,47%. **Kvalita pôd je významne ovplyvnená veternou eróziou.** Takmer 46% poľnohospodárskej pôdy na Slovensku je ovplyvnená týmto fenoménom. Okrem toho kvalitu poľnohospodárskej pôdy výrazne ovplyvňujú aj extrémne erózie (24,1%).

Energetika

Štruktúra používania zdrojov energie sa modifikovala v programovom území od zmien v politickom systéme, spotreba zemného plynu stúpa. Niektoré podniky už predstavili energeticky účinné technológie, ale verejný sektor a domácnosti doposiaľ v tomto ohľade natoľko nepokročili, a to v dôsledku vysokých cien pri spracovaní a z nedostatku motivácie.

Spotreba energie na osobu je značne nižšia ako v rozvinutých krajinách, ale intenzita energie (na jednotku HDP) je stále takmer štyrikrát vyššia ako priemer rozvinutých krajín (EÚ 27). Nízka intenzita energie nie je spôsobená len energetickou technológiou, ale je spojená s ekonomickou štruktúrou a úrovňou rozvoja.

Predominantný podiel importovanej energie a nízka úroveň obnoviteľných zdrojov energie vyústila do silnej zahraničnej závislosti v energetickom systéme.

Využitie obnoviteľných zdrojov energie je nízke i keď sú na vzostupe: podiel spotreby energie z obnoviteľných zdrojov energie stúpol na 10,55% v roku 2005 (Maďarsko 4,6%, Slovensko 16,5%), kým v niektorých rozvinutých európskych krajinách – nezávislých na prírodných podmienkach - tento podiel môže byť 10-15%. Tento relatívne rýchly rast bol spôsobený nárastom používania biomasy na výrobu energie, čo okrem ich priaznivých vlastností znamená mnoho rizík spojených s trvalo udržateľným rozvojom (napr. ničenie prírodného prostredia). Na druhej strane tu stále existuje dostatočný potenciál na zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie. Zavedenie garantovanej ceny energie vytvorenej z obnoviteľných zdrojov energie je dôležitý krok k udržateľnosti energetického systému.

Stav životného prostredia v cezhraničnom regióne je významne ovplyvnený charakterom hospodárskych aktivít: 1) zvyšovanie energie ako dôsledok hospodárskej aktivity a 2) doprava ako dôsledok cezhraničnej spolupráce má najvýraznejší efekt na životné prostredie. **Pre obe krajiny je charakteristický vysoký stupeň energetickej náročnosti**, ale tento ukazovateľ predstavuje 160% úrovne Maďarska. Je to predovšetkým dôsledok slovenskej hospodárskej štruktúry s veľkým dôrazom na spracovanie kovov a ťažký chemický priemysel. V maďarskom hraničnom regióne sú významné elektrárne v Oroszlány, Bánhida, Tatabánya a Gyöngyösvisonta. V Győri sú prevádzkované elektrické prevodné stanice smerom na Slovensko a Rakúsko. V slovenskom hraničnom regióne sú významnými elektrárňami dve jadrové elektrárne v Jaslovských Bohuniciach a Mochovciach, klasická tepelná elektráreň Vojany a hydroelektráreň v Gabčíkove. V priebehu minulého polstoročia boli energetické siete budované podľa požiadaviek Východoeurópskej spolupráce (COMECON).

Orientácia na ťažký priemysel mala za následok vážne poškodenia životného prostredia istých častí programového územia. Neskôr nastalo zlepšenie environmentálnej situácie ako jeden z vedľajších efektov úpadku tradičných priemyselných odvetví.

Keďže mnoho environmentálnych problémov v cezhraničnej oblasti majú obe krajiny spoločných, vytvorilo sa mnoho iniciatív na projekty spolupráce zameraných na plánovanie spoločných opatrení a to najmä v oblasti ochrany vodných tokov a podzemných vôd.

Ďalšou dôležitou oblasťou je prevencia proti povodňam, kde sa už uskutočnilo niekoľko spoločných aktivít, ale stále pretrváva požiadavka na ich rozvoj.

Ďalší potenciál pre spoločné aktivity je vo využívaní obnoviteľných zdrojov energie, predovšetkým vo vidieckych alebo hornatých oblastiach. Viditeľný je značný dopyt po plánovaní zariadení na spracovanie biomasy ako obnoviteľného zdroja energie na vykurovanie. Okrem toho sa začala spolupráca na príprave spoločnej produkcie energie a modeloch jej využitia.

2.1.8 KULTÚRA, VEDA, VEREJNOSŤ, EUROREGIÓNY

Kultúra, Veda

Medzi zúčastnenými krajinami bolo uzatvorených niekoľko dohôd o kultúrnej a technologickej spolupráci. V roku 2003 bola zverejnená **Dohoda o spolupráci v oblasti kultúry, vzdelávania, vied, športu a mládeže** a ďalej Dohoda o spolupráci v oblasti **vedy a technológie**. V súlade s dohodami sa v mnohých mestách oboch krajín každoročne uskutočňuje množstvo akcií. Cieľom je, aby sa ľudia navzájom oboznámili so svojimi kultúrami a prehĺbili vzájomnú spoluprácu (napr. Dni slovenskej kultúry, Dni maďarskej kultúry). V rámci kultúrnej spolupráce hrajú najdôležitejšiu úlohu maďarské divadlá pôsobiace na Slovensku (Jókai Theatre v Komárne, divadelná spoločnosť Thalia, Divadlo Romathan v Košiciach), ale aj SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, Maďarský umelecký súbor Ifjú Szivek - Mladé srdcia.

Celková nepriaznivá situácia vybavenosti knižníc a fondových inštitúcií ako celku sa dotýka aj knižníc s maďarským knižničným fondom, ktoré však neexistujú samostatne. Zo známych inštitúcií, ktoré slúžia na prezentáciu maďarskej národnostnej kultúry na území SR možno spomenúť Žitnoostrovne múzeum v Dunajskej Strede, Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote, Tekovské múzeum v Leviciach, Novohradské múzeum a galériu v Lučenci, či Múzeum maďarskej kultúry a Podunajska v Komárne.

V súvislosti so spoluprácou v oblasti vedy, Maďarská Akadémia Vied pravidelne spolupracuje so Slovenskou Akadémiou Vied. Spomedzi slovensko - maďarských vedeckých inštitúcií na Slovensku môžeme spomenúť Inštitúcie - Fórum sociálnych vied a Bibliotheca Hungarica.

Verejnosť a médiá

V oblasti vzťahov medzi krajinami hrajú významnú rolu otázky národnostných menšín. Týmito otázkami sa na maďarskej strane zaoberá Odbor kultúry menšín Ministerstva vzdelávania a kultúry. Na Slovensku je to Sekcia menšinových a regionálnych kultúr Ministerstva kultúry SR. Je tu aj systém podpory menšinovej a regionálnej kultúry prostredníctvom grantového systému Ministerstva kultúry SR. V poslednom desaťročí vzniklo na Slovensku niekoľko slovensko - maďarských združení a nadácií činných v oblasti vzdelávania, umenia, ochrany rodiny, mládeže, skautov.

V súvislosti s médiami, maďarská tlač je na Slovensku bežne dostupná, maďarské programy sú vysielané Slovenskou televíziou. Situácia dostupnosti slovenskej tlače a vysielaní rozhlasových resp. televíznych programov v slovenskom jazyku v maďarských médiách je neporovnateľná v neprospech prístupnosti k slovenským médiám.

Euroregióny

Euroregióny vznikli z dôvodu existencie spoločných historických a geografických tradícií hraničných oblastí a zároveň z dôvodu rozdielnej úrovne vybavenosti v susediacich krajinách. Môžeme ich považovať za inštitucionálny rámec cezhraničnej spolupráce. Pôsobia v nezávislých štruktúrach zložených z lokálnych a regionálnych samospráv a organizácií s cieľom prezentovať spoločné záujmy a zlepšiť úroveň života v nerozvinutých oblastiach pozdĺž hraníc. V strednej a východnej Európe sú euroregióny vytvorené predovšetkým na posilnenie kultúrnej a hospodárskej spolupráce. Zameriavajú sa na rozšírenie cezhraničnej spolupráce za účelom podpory zaostalých regiónov. Charakter spolupráce je rôznorodý, od oblasti dopravy a dopravnej infraštruktúry až k spolupráci v oblasti vzdelávania alebo spoločných aktivít záujmových skupín. **V súčasnosti v maďarsko - slovenskom hraničnom území pôsobí 10 euroregiónov**, ktoré sa miestami územne prekrývajú (pozri *Tabuľka 14 v Prílohe 4*).

Euroregión Kras

Euro Región Kras zahŕňa župu Borsod-Abaúj-Zemplén na maďarskej strane a Košický kraj na slovenskej strane. Euroregión sa zameriava na možnosti cezhraničného hospodárskeho a sociálneho rozvoja spomenutej oblasti.

Euroregión Váh – Dunaj – Ipeľ

Zahŕňa župy Komárom-Esztergom, Pest a Nitriansky kraj. Euroregión sa zameriava na zabezpečenie hospodárskeho rozvoja napr. výstavba nového mosta cez Dunaj v Komárne.

Euroregión Podunajského trojspolku

Vznikol v roku 2001 za účelom rozvoja cezhraničnej infraštruktúry. Organizácia navrhla vytvorenie spoločného národného parku pozdĺž Dunaja.

Euroregión Ipeľ- Ipoly

Hlavnými členmi sú predstavitelia miestnych samospráv. Spolupráca je založená na environmentálnych aktivitách a ochrane prírody so zameraním na ochranu a zachovanie pôvodného prostredia rieky Ipeľ.

Euroregión Neo-gradiensis (Novohrad)

Tento Euroregión úzko spolupracuje s Euroregiónom Ipeľ v oblasti hospodárstva, obchodu a kultúry. Hlavným cieľom organizácie je pomoc a podpora zaostávajúcim regiónom. Špeciálne sa zameriava na zlepšenie podmienok cezhraničnej dostupnosti a rozšírenie oblastí aglomerácie.

Euroregión Ister-Granum

Je tvorený 100 sídlami, 60 z maďarskej a 40 zo slovenskej strany. Spolupráca je zameraná predovšetkým na oblasť zdravotnej starostlivosti a dopravnej infraštruktúry.

Euroregión Slaná – Rimava

Je tvorený 336 sídlami a spoluprácou na úrovni mikroregiónov. Územie Euroregiónu je z ekonomického hľadiska veľmi rôznorodé. Kým sídla pozdĺž hraníc prežívajú krízové obdobie, niektoré vnútorné časti regiónu úspešne čelia novým výzvam. Cieľom organizácie je odstránenie bariér toku kapitálu, informácií a služieb prostredníctvom hospodárskej spolupráce a predovšetkým spolupráce v oblasti turizmu.

Euroregión Zemplín

V rámci inštitucionálneho rámca maďarsko - slovenského medzinárodného partnerstva bol v roku 2004 založený Euroregión Zemplín/Zemplén. Tvorí ho 9 malých regiónov Slovenska, 5 malých regiónov Maďarska, regionálne inštitúcie a 17 partnerov. Je zameraný na vypracovanie a implementáciu harmonizovaného rozvojového programu Zemplínskeho regiónu. Špecifickými cieľmi regiónu je rozvoj ľudských zdrojov a podnikateľskej infraštruktúry, ako aj budovanie miestnych vlád a občianskych spoločností.

Karpatský Euroregión

Karpatský Euroregión je tvorený najväčším počtom krajín a predstavuje najväčší euroregión pôsobiaci v Maďarsku. V programovom území zahŕňa severné Maďarsko a Košický kraj.

Pod záštitou euroregiónu v spolupráci s komorami a združeniami bolo zorganizovaných niekoľko medzinárodných výstav a veľtrhov pre súkromné osoby, neziskové organizácie (NO) a podnikateľov. Uskutočnili sa tiež konferencie a školenia v oblasti vzdelávania a kultúry.

Ung-Tisza-Túr-Euroregión

Vznikol v roku 2005 na zabezpečenie koordinácie, programovania a implementovania rozvojových programov v regiónoch Košického kraja na Slovensku a v prihraničných regiónoch Maďarska.

2.2. SKÚSENOSTI Z PREDCHÁDZAJÚCEHO PROGRAMOVÉHO OBDOBIA

Program predchádzajúceho obdobia: program cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Ukrajina 2004-2006

V období 2004-2006 bola spolupráca medzi Slovenskom a Maďarskom formovaná ako trilaterálna spolupráca doplnená o Ukrajinu. Na implementáciu programu susedskej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Ukrajina 2004 – 2006 bolo alokovaných takmer 23,8 miliónov EUR, v Maďarsku a na Slovensku financovaných z ERDF a v Ukrajine prostredníctvom TACIS (4,5 mil. EUR).

Kľúčové rozdiely v 2007 - 2013 v porovnaní s programovým obdobím 2004-2006

- **Zmena úlohy INTERREG-u**
Z Iniciatívy Spoločenstva k cieľu “Európska územná spolupráca”
- **Viac informácií o postupoch spolupráce**
Viac informácií v nových usmerneniach súvisiacich s procedúrami
- **Strategický prístup**
Budúce programy spolupráce by sa mali usilovať o stanovenie jasnej a koherentnej politickej reakcie
- **Pretrvávajúce kľúčové princípy**
Programovanie, partnerstvo, spolufinancovanie a hodnotenie budú pokračovať aj v ďalšom programovom období

Skúsenosti a závery vyplývajúce z predchádzajúceho obdobia

Výrazne sa prejavili niektoré regionálne špecifiká ako ekonomický rozvoj a rozdiel v príjmoch medzi Maďarskom/Slovenskom a Ukrajinou v období 2004-2006. Okrem toho na rozdiel od Maďarska a Slovenska, Ukrajina nie je členom EÚ. V nasledujúcom programovom období v bilaterálnej spolupráce bez Ukrajiny, by sa mala brať do úvahy príležitosť využiť európsky proces integrácie a príslušnú legislatívu EÚ ako efektívne nástroje na prijatie flexibilných, kompatibilných a všeobecne akceptovateľných smerníc a politických rozhodnutí pre spoluprácu dvoch krajín.

Hoci v súčasnosti ešte prebieha implementácia programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Ukrajina, uskutočnilo sa priebežné hodnotenie zamerané na prvé kolo žiadostí, z ktorého vyplýva niekoľko dôležitých záverov pre prípravu nasledujúceho programu. V ďalšom uvádzame stručné zhrnutie kľúčových skúseností a ich dôsledky pre súčasný program:

- **Programový manažment a rozvoj administratívnych skúseností**
Aktívny programový manažment a rozvoj administratívnych skúseností vzhľadom na program susedstva Maďarsko-Slovensko-Ukrajina sa začal v roku 2005. Pri jeho implementácii sa vyskytlo viacero problémov, ktoré je potrebné v súčasnom období vyriešiť.
Príliš vysoký počet predkladaných žiadostí V roku 2005 vyvolalo zverejnenie výzvy na projekty obrovskú reakciu: bolo podaných oveľa viac žiadostí ako sa očakávalo. Na jednej strane to bol dôsledok dvojročnej prestávky v cezhraničných programoch spolupráce po predchádzajúcich programoch PHARE (Poľsko-Maďarsko: Pomoc na reštrukturalizáciu hospodárstva) CBC, ktoré iniciovali tak nové aktivity, ako aj nové kontakty. Dôvodom relatívne vysokého počtu boli limitované možnosti financovania. Za účelom predchádzať podobným situáciám a zabezpečiť účinnú a efektívnu implementáciu programu v období 2007-2013 by vo väčšine opatrení mali byť definície oprávnených aktivít ako aj kritériá výberu špecifickejšie.

Skúsenosť so slabým prepojením projektových aktivít s aktuálnymi potrebami

Za účelom zabezpečenia projektov, ktoré zodpovedajú existujúcim potrebám hraničnej oblasti, (i) je potreba presnejšie špecifikovať oprávnené aktivity a (ii) je potrebné prísnejšie hodnotenie dôležitosti projektov.

Aktivity s obmedzenou pridanou hodnotou vzhľadom k cezhraničnej spolupráci

V novom programovom období budú podporené iba spoločné projekty. Táto skutočnosť by mohla napomôcť cezhraničnému efektu projektov, ale vyžaduje to prísnu aplikáciu princípu spoločných projektov. Ďalej by sa mal klásť dôraz aj na hodnotenie udržateľnosti a cezhraničného efektu projektov - požiadavky je potrebné definovať pri každom opatrení, špecificky pre predpokladané projekty. Je to pomerne jednoduché v prípade cestných komunikácií (skutočne prechádzajúcich hranicami), kým v prípade iných opatrení, ako podnikateľská infraštruktúra, to vyžaduje oveľa komplexnejší prístup. Výzva na projekty musí v každom prípade konkrétne identifikovať kritériá, ktoré musia projekty spĺňať, aby boli považované za cezhraničné.

Hodnotenie a výber projektov

Hodnotenie a výber projektov boli úspešné, ale v niektorých prípadoch neboli kritériá hodnotenia definované dostatočne jasne, čo viedlo k problémom a nedorozumeniam. V dôsledku toho má definovanie hodnotiacich kritérií a príprava hodnotiteľov kľúčový význam. Ďalšou skúsenosťou v súvislosti s hodnotením projektov je, že štandardný systém otvorených výziev sa neosvedčil ako ideálny pre určité typy opatrení (napríklad rozvoj ciest). Preto sa navrhuje diferencovať postupy hodnotenia projektov podľa druhu implemenovaných opatrení.

Slabé zapojenie partnerov z inej krajiny do plánovania a implementácie

Okrem podpory spoločných projektov a riadnej aplikácie princípu Vedúceho partnera, musí byť prísnejšie monitorovaný aspekt partnerstva. Predpokladom je aktívnejšia pomoc pri tvorbe projektov založených na partnerstve, prostredníctvom školení a poradných aktivít. Reakciou na obmedzené skúsenosti v tvorbe a implementácii projektov založených na partnerstve/cezhraničnom rozvoji a na potrebu po dobre fungujúcom systéme spracovania projektov a rozvoji potrebných kapacít je predpoklad integrovanejšieho prístupu k implementácii rozvoja kapacít v hraničnej oblasti.

Oprávnené organizácie

V prípade niektorých opatrení neboli oprávnené organizácie správne špecifikované. Z toho dôvodu musia byť definície organizácií oprávnených na podporu upravené.

- **Rozdelenie projektov podľa opatrení**

Rozdelenie projektových návrhov podaných podľa opatrení v predchádzajúcom období odzrkadľuje relatívny dopyt po určitých oblastiach podpory. Stále populárna je cezhraničná spolupráca v oblasti podnikateľskej a inštitucionálnej spolupráce. Bolo podaných mnoho žiadostí na spoluprácu v oblasti turizmu, ochrany životného prostredia a prírody, ako aj cestnej dopravy. Keďže tieto oblasti boli v období 2004-2006 veľmi úspešné, poskytli základ pre plánovanie podobným spôsobom aj v nasledujúcom období: 1) podnikanie, predovšetkým v oblasti turizmu, je považované za trvalo úspešnú oblasť spolupráce, rovnako ako aktivity Ľudia ľuďom, ochrana životného prostredia a prírody a výstavba ciest. Dopyt po spolupráci pre rozvoj týchto oblastí je veľmi výrazný, z tohto dôvodu sú tieto oblasti adaptované do tohto OP. 2) je zreteľný výraznejší dopyt po spolupráci medzi univerzitami a výskumnými centrami. Za účelom splnenia požiadaviek EÚ bude podpora VVT a inovácií v rámci tohto programu samostatnou oblasťou podpory. Okrem toho je identifikovaný rastúci dopyt po budovaní lokálnych partnerstiev, vrátane zavedenia cezhraničných spoluprác, realizácie spoločných programov a výmeny skúseností. Iniciatíva „Cserehát programme“ spustená Maďarskou vládou a Programu rozvoja Spojených národov (UNDP) v roku 2005 sa zameriava na budovanie partnerstva vo vyššie uvedených oblastiach. 3) Existujúce oblasti s nízkou úrovňou iniciatív spolupráce. Tieto môžu byť považované za „pilotné“ typy

spolupráce. Operačný program má záujem na podpore spolupráce v týchto oblastiach, ako sú napríklad zdravotnícka starostlivosť, recykovanie a informačné technológie.

▪ **Typy projektov**

V programovom období 2004-2006 mohli byť predkladané návrhy na spoločné, individuálne, zrkadlové a doplnkové projekty. Najpopulárnejším typom projektu bol individuálny. Napriek tomu je väčšina predkladaných projektových návrhov (57%) spoločných, zrkadlových a doplnkových s implementáciou aktivít na oboch stranách hranice a vysokou úrovňou cezhraničnej spolupráce. Na programovej úrovni predstavovalo 41,9% spoločných projektov zo všetkých predložených projektov.

▪ **Finančná podpora**

Objem požadovanej finančnej podpory presiahol v prvom kole žiadostí dostupné finančné prostriedky v priemere 4,5 – krát. To jasne preukázalo dopyt po oblastiach podpory zameraných na podporu cezhraničnej spolupráce vo vyššej miere ako je optimálna. V záujme dosiahnuť vyššiu mieru, by bolo vhodné zvýšiť dôraz na koncentráciu, ako aj na ich presnejšiu definíciu oprávnených aktivít.

2.3. KONEČNÉ POSTREHY PRE PROGRAMOVÉ ÚZEMIE AKO CELOK– SWOT ANALÝZA

Tabuľka 1 SWOT

Oblasť	Silné stránky	Slabé stránky
Rozloha/Obyvateľstvo/Prírodné zdroje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dynamicky rastúce ekonomické mestské centrá s medzinárodným (Budapešť, Bratislava), národným a regionálnym postavením ▪ Vysoký podiel maďarskej menšiny k slovenskej populácii ▪ Spoločné kultúrne dedičstvo ▪ Bohatá biodiverzita a prírodné zdroje na pomerne veľkom území (spolu 14 prírodných parkov) ▪ Najväčší rezervoár pitnej vody v strednej Európe ▪ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bipolárna priestorová štruktúra ▪ Koncentrovaná migrácia do jadrových aglomerácií a centier (Budapešť, Győr, Bratislava, Košice atď.) ▪ Starnutie spoločnosti ▪ Znevýhodnená situácia rómskeho obyvateľstva, ktoré je početne zastúpené v oboch krajinách ▪ Zvýšenie vákuového efektu v procese suburbanizácie ▪ Nedostatočné odstraňovanie environmentálnych záťaží väčších miest ▪ Vysoký počet obyvateľov v neproduktívnom veku ▪ Slabá kultúrna spolupráca, nedostatok spoločných programov ▪ Slabé porozumenie v oblasti jazykov na oboch stranách ▪ Nedostatočné spoločné plánovanie, programovanie a monitorovanie
Hospodárstvo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozvinutý terciárny sektor s finančnými a obchodnými službami v ekonomických centrách ▪ Multi-odvetvová hospodárska základňa v niektorých klastroch ▪ Vysoká hospodárska výkonnosť v západnej časti ▪ Vysoký príliv priamych zahraničných investícií a rast inovatívnych klastrov v jadrových oblastiach vysokého významu ▪ Dynamický nárast výkonnosti v oblasti turizmu v najdôležitejších destináciách v západnej oblasti ▪ Prírodný a kultúrny potenciál pre niekoľko druhov turizmu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozvojová os západ-východ ▪ Nízka úroveň cezhraničnej hospodárskej výkonnosti strednej a východnej časti maďarského regiónu ▪ ▪ Slabá cezhraničná spolupráca pri tvorbe klastrov ▪ Nerozvinutá podnikateľská infraštruktúra, nedostatok podnikateľských inkubátorov, logistických centier, priemyselných oblastí ▪ Nízky počet a nízka úroveň služieb pre podnikateľov, obzvlášť na východe územia ▪ Nedostatok podnikateľských zručností ▪ ▪ Nízka dostupnosť a kvalita konkurenčných turistických služieb ▪ Nedostatočná turistická infraštruktúra, nízka kvalita produktov, miestneho a regionálneho marketingu ▪ Slabá cezhraničná spolupráca v oblasti turizmu, hlavne spoločných produktoch, marketingu a propagácie turistických príležitostí ▪

Trh práce/Rovnosť príležitostí/Zdravie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veľký počet kvalifikovanej pracovnej sily s relatívne nízkymi mzdovými nárokmi ▪ Vysoká dostupnosť pracovnej sily vo východnej časti ▪ Vysoká miera zamestnanosti a relatívne nízka miera nezamestnanosti v západnej časti ▪ Existencia cezhraničnej spolupráce medzi nemocnicami 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vysoká miera nezamestnanosti, intenzívna migrácia z vidieckych oblastí, hlavne vo východnej časti, najmä na slovenskej strane ▪ Vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti a nezamestnanosti mladých (15-24) zameraná hlavne na rómsku populáciu, predovšetkým v Košickom a Borsod-Abaúj-Zemplény kraji. ▪ Nedostatočné spoločné plánovanie, programovanie a monitorovanie v oblasti služieb trhu práce ▪ Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v západnej časti maďarského hraničného regiónu ▪ Nízka úroveň dochádzky za prácou na druhú stranu hranice
Vzdeávanie/N&V	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilizovaná sieť základných a stredných škôl ▪ Množstvo alokovaných vzdelávacích a výskumných kapacít ▪ Postupný rozvoj univerzít, predovšetkým v západnej časti ▪ Zvyšujúci sa podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nerozvinutá infraštruktúra a personálne podmienky verejného vzdelávacieho systému ▪ Vzdelávacia štruktúra nezodpovedajúca požiadavkám pracovného trhu ▪ Nízka úroveň vzdelania v niektorých vidieckych oblastiach obývaných prevažne rómskym obyvateľstvom ▪ Nerovnaký prístup ku vzdelávacím a kultúrnym zariadeniam pre ľudí žijúcich v odľahlých regiónoch ▪ Nedostatok základných zručností a kompetencií dospelých ľudí, najmä vo vidieckych regiónoch ▪ Slabá spolupráca medzi maďarskými a slovenskými školami na druhom stupni, predovšetkým v odbornom školstve ▪ Žiadny inštitucionálny a zosieťovaný systém vzdelávacích inštitúcií ani inštitúcií pracovného trhu ▪ Absolútny nedostatok výskumných centier v hraničnej línii na území Slovenska okrem Bratislavy a Košíc ▪ Nízka výkonnosť VVT a náklady na výskum a inovácie v oboch krajinách ▪ Veľmi nízky prenos inovačných výsledkov do praxe ▪ Veľmi nízka úroveň spolupráce medzi výskumom, verejnými vzdelávacími inštitúciami a podnikmi ▪ Nedostatočné spoločné plánovanie, programovanie a monitoring

Dopravná infraštruktúra	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trans-európske koridory č. IV.,V.,VII. prechádzajúce programovým územím ▪ Primeraná východno - západná dopravná dostupnosť vzhľadom na diaľnice M1 a M3 a rýchlostné komunikácie v Maďarsku ▪ Zlepšenie cezhraničných priechodov (Esztergom-Sturovo) ▪ Rieka Dunaj ako najdôležitejšia vodná cesta spájajúca dve krajiny ▪ Vysoký prienik ICT v jadrových oblastiach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatky v maloplošných dopravných spojeniach v smere sever - juh s niekoľkými úzkoprofilovými hraničnými priechodmi ▪ Slabá dopravná dostupnosť v niektorých oblastiach (v oblasti cestnej a železničnej dopravy) ▪ Úzke a v malom počte mosty z nedostatočnou kapacitou cez rieku Dunaj a Ipeľ ▪ Málo prepravných lodí s nízkou kapacitou ▪ Nízka dostupnosť zariadení odpadového hospodárstva a infraštruktúry čističiek odpadových vôd, hlavne vo vidieckych oblastiach ▪ Nedostatočná energetická základňa, závislá na vzdialených rozvodniach elektrickej energie ▪ Stále nízka úroveň IT dostupnosti vo vidieckych oblastiach a malých obciach ▪ Nedostatočné spoločné plánovanie, programovanie a monitorovanie
Životné prostredie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Celý hraničný región ako ekologický koridor ▪ Viac prírodných chránených oblastí (národné parky, prírodné rezervácie) na ochranu biodiverzity a podporu atraktivity regiónu ▪ Zlepšenie kvality životného prostredia vzhľadom na odliv ťažkého priemyslu a technológií nebezpečných pre životné prostredie ▪ Zlepšenie kvality podzemných vôd 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ťažké environmentálne záťaže v bývalých centrách ťažkého priemyslu, vysoká kontaminácia príslušných riek (Slaná), pôdy, ohrozenie vodných zdrojov ▪ Nedokončená technologická a biologická rekultivácia starých environmentálnych záťaží ▪ Nízka miera technológií šetrných voči životnému prostrediu a aktivít obnoviteľných zdrojov ▪ Silné znečistenie ovzdušia v priemyselných oblastiach ovplyvňujúce okolité sídla ▪ Nedostatočná sociálna infraštruktúra v oblasti odpadového hospodárstva a čistenia odpadových vôd, hlavne vo vidieckych oblastiach a malých obciach ▪ Nedostatočné spoločné plánovanie, programovanie a monitorovanie v oblasti prírodného a kultúrneho dedičstva

Oblasť	Príležitosti	Hrozby
Rozloha, Obyvateľstvo/Prírodné zdroje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postupné formovanie cezhraničných aglomerácií: <ul style="list-style-type: none"> ○ Rakúsko – Maďarsko – Slovensko metropolitný región (Bratislava, Győr, Viedeň) ○ Aglomerácia Budapešť ○ Východný cezhraničný polycentrický systém osídlenia Miskolc, Košice, Nyíregyháza ▪ Ďalší rozvoj cezhraničnej spolupráce pomocou spoločného plánovania a budovania inštitúcií ▪ Vysoký potenciál obnoviteľných zdrojov energie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ďalšie hospodárske a sociálne zaostávanie oblastí, predovšetkým periférnych oblastí ▪ Nedostatok komunikácie a následne chýbajúca spolupráca v plánovaní v rôznych oblastiach (doprava, životné prostredie, hospodárstvo atď)
Hospodárstvo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postupné odstraňovanie prekážok v hospodárskej integrácii prihraničného regiónu ▪ Postupný nárast premiestnenia priemyslu a súvisiacich služieb ▪ Rozvoj klastrov, lepšie zviditeľnenie regiónu, lepší prístup pre zahraničné investície ▪ Cezhraničná spolupráca a sieťovanie v oblasti konkurencieschopnosti a inovácií ▪ Rozvoj cezhraničného turizmu vrátane cezhraničných oblastí a centier 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ďalší nárast hospodárskych regionálnych disparít medzi vidieckymi oblasťami a jadrovými aglomeráciami ▪ Stála migrácia z vidieckych a periférnych oblastí ▪ Úbytok zahraničných investícií a odchod medzinárodných podnikov ▪ Nedostatočné zapojenie cezhraničných štruktúr ▪ Nekoordinovaný postup podporujúci konkurencieschopnosť
Trh práce/Rovnosť príležitostí	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Integrovaný trh práce a spoločné služby 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nárast nezamestnanosti v hraničnom regióne (postihujúci rôzne sociálne skupiny ako nízko vzdelané obyvateľstvo, ženy, absolventov škôl a rómsku populáciu) ▪ Odchod kvalifikovaných ľudí do zahraničia (odliv mozgov)
Vzdelávanie e/V&V	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spolupráca v oblasti školení a vzdelávania ▪ Vytváranie cezhraničných sietí vzdelávania ▪ Cezhraničné aktivity oblasti V&V 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatočná spolupráca vo vyššom vzdelaní a vedeckých aktivitách ▪ Nadbytok vzdelania v niektorých oblastiach (ekonomika, právo, pedagogika)
Dopravná infraštr.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozvoj trans-európskych koridorov (č. IV, V, a VII) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rastúce náklady rozvoja infraštruktúry negatívne ovplyvňujúce uskutočniteľnosť ▪ Environmentálne náklady dopravy
Životné prostredie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udržateľné environmentálne hospodárstvo a rastúca dôležitosť ochrany prírody ▪ Zlepšenie spoločného monitorovania životného prostredia a spolupráce v oblasti ochrany prírody ▪ Využívanie nových technológií a zariadení obnoviteľných zdrojov energie - geotermálna energia, biomasy, veterná energia predovšetkým vo vidieckych oblastiach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stupňovanie environmentálnych problémov ▪ Rozširovanie ohrozenia kvality podzemných vôd ekonomickými aktivitami ▪ Vysoká pôdna erózia ▪ Nárast environmentálnych skládok v dôsledku priemyselného rozvoja ▪ Nevhodná ochrana prírody vrátane lesného hospodárstva ▪ Poškodzovanie prírodných lesov

2.3.1 Identifikácia kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja

Kľúčové disparity

- Nedostatočná konkurencieschopnosť a nízka ekonomická výkonnosť vo východnej časti cezhraničného regiónu
- Nedostatok podnikateľských zručností a nízka koncentrácia MSP vo východnej časti cezhraničného regiónu
- Nedostatočná infraštruktúra, marketing a programová podpora turizmu
- Vysoká miera nezamestnanosti, nízky rast zamestnanosti a relatívne nízke mzdy, predovšetkým vo východnej časti cezhraničného regiónu
- Nízka úroveň cezhraničnej spolupráce medzi predstaviteľmi politiky, obchodu a sociálnej sféry v rámci cezhraničného regiónu
- Nedostatočne rozvinutá infraštruktúra znižujúca dostupnosť a ohrozujúca životné prostredie
- Nízka výkonnosť V&TV a nedostatočný stupeň inovatívnych aktivít na oboch stranách hraníc
- Nízka miera prieniku širokopásmových technológií v oboch krajinách

Hlavné faktory rozvoja

- Rozvinutý polycentrický systém osídlenia so silnými transnacionálnymi pólmi rastu (jadrovými územiami)
- Vysoký príliv priamych zahraničných investícií (ďalej len "PZI"), rastúce národné priemyselné klastre, hlavne v západnej časti cezhraničného regiónu
- Kladný migračný zostatok v západnej časti a rast populácie vo východnej časti cezhraničného regiónu
- Viacodvetvová ekonomická základňa s rozvinutým terciárnym sektorom, finančnými a obchodnými službami a vysokou výkonnosťou hospodárstva v západnej časti cezhraničného regiónu
- Relatívne dobre vzdelaná pracovná sila a nízke pracovné náklady
- Vysoký hospodársky potenciál v oblasti turizmu
- Značný potenciál v oblasti obnoviteľných zdrojov energie
- Rast atraktivity cezhraničného regiónu pre obyvateľov, turistov a investorov, prostredníctvom investícií do infraštruktúry a lepších služieb
- Rozvoj spolupráce zameraný na siete a klastre, predovšetkým vo verejných službách, turizme, vzdelávaní, automobilovom priemysle, doprave a V&TV
- Rozvoj nových produktov turizmu a lepšieho marketingu v turizme
- Nárast dostupnosti nových e-služieb v cezhraničnom regióne

2.3.2 Závěrečné postrehy

SWOT analýza predstavuje hlavné črty slovensko - maďarskej prihraničnej oblasti. V mnohých oblastiach čelí hraničné územie podobným problémom, aké má väčšina oblastí rozdelených národnými hranicami, ako aj niektorým jedinečným výzvam.

Jedným z kľúčových problémov hraničných oblastí je slabá alebo zriedkavo vyrovnaná dostupnosť. Dopravná a komunikačná infraštruktúra maďarsko - slovenskej prihraničnej oblasti sa v posledných rokoch výrazne zlepšila a územím prechádzajú rôzne trans-európske koridory. Stále sú tu ale nedostatky v malometrážnych dopravných spojeniach v smere sever - juh, úzke profily cezhraničných priechodov a ďalším problémom v budovaní náležitých spojení sú hraničné rieky. Toto všetko sú problémy, ktoré vyvstali z potreby vytvorenia vhodných podmienok pre rozvoj prihraničnej oblasti

S ohľadom na hospodárstvo má hraničná oblasť dôležité silné stránky, tj. výrazne sa rozvíjajúce mestské/hospodárske centrá na oboch stranách hraníc, zahŕňajúce množstvo dynamických a konkurencieschopných podnikov, medzinárodných podnikov a MSP. Obchodné spojenia a stupeň integrácie sú napriek tomu limitované, čo je základným obmedzením konkurencieschopnosti oblasti. Kladný efekt veľkých hospodárskych centier by potenciálne mohol vplývať za národné hranice, avšak vyššie uvedené nie je takýmto prípadom.

Trh práce je ďalšou kľúčovou oblasťou, kde stupeň integrácie je veľmi limitovaný. V niektorých častiach prihraničnej oblasti je vysoká miera nezamestnanosti, kým v hospodárskych centrách (obvykle blízko, ale za hranicami) sa zamestnávateľia potýkajú s nedostatkom pracovných síl.

Ďalšou dôležitou silnou stránkou oblasti je množstvo inštitúcií vyššieho vzdelania ponúkajúcich kvalitné vzdelanie v rôznych oblastiach, ako aj možnosti realizácie kvalitného výskumu a rozvoja služieb. Avšak, spolupráca medzi univerzitami, ako aj medzi univerzitami a podnikmi je veľmi limitovaná a predstavuje ďalšiu bariéru v rozvoji konkurencieschopnosti a integrovaného rozvoja hraničnej oblasti.

Turizmus má dôležitú úlohu v niektorých oblastiach spolupracujúcej oblasti. Sú tu dobré možnosti spoločného rozvoja, no napriek tomu ukazuje sa len veľmi nízka spolupráca, a to za účelom kapitalizácie tohto potenciálu. Hraničnej oblasti chýbajú spoločné turistické programové balíky, marketing a propagácia.

Pokiaľ ide o prírodné prostredie, hraničnú oblasť charakterizuje dualita. Na jednej strane je tu množstvo chránených prírodných oblastí na oboch stranách hraníc, bohatá biodiverzita, na druhej strane je tu množstvo poškodení prírodného prostredia kvôli bývalým centráм ťažkého priemyslu, silné znečistenie ovzdušia v niektorých oblastiach, ap. Vyvstáva tu potreba obnoviť životné prostredie prostredníctvom spoločného plánovania a opatrení na prekonanie týchto problémov.

Pozdĺž hraníc sa nachádzajú rôznorodé inštitúcie, služby a zariadenia (vrátane zdravotnej starostlivosti). Spoločné a koordinované využívanie týchto kapacít je skôr očakávanie ako pravidlo. Je to kvôli jazykovej bariére (hovorený jazyk, nedostatok Informácií v iných jazykoch) a tiež v nízkom stupni spolupráce inštitúcií v tejto oblasti.

Maďarsko - slovenské prihraničné územie spoločne ponúka dobré podmienky pre integrovaný rozvoj v rôznych oblastiach, ale kapitalizácia tohto potenciálu si jasne vyžaduje zlepšenie kľúčových podmienok spolupráce, ako aj propagácie iniciatív spolupráce jednotlivých zainteresovaných aktérov.

3. SPOLOČNÁ STRATÉGIA ROZVOJA

3.1. NAVRHOVANÁ STRATÉGIA

OP HU-SK cezhraničná spolupráca financuje rozvojové ciele, ktoré môžu a sú rozhodujúce nižšej ako národnej úrovni, napríklad regionálnej a lokálnej podľa **princípu subsidiarity**. Tieto ciele sú stanovené ako výsledok spolupráce medzi sektorovými, regionálnymi a miestnymi aktérmi. Operačný program podporuje rozvojové projekty malého rozsahu vychádzajúce z miestnych a regionálnych podmienok s uváženým a udržateľným využitím miestnych a regionálnych zdrojov a kapacít.

V rovnakom čase stratégia berie do úvahy rozdiely v úrovni hospodárstva a sociálneho rozvoja v rámci programového územia a stanovuje ciele a aktivity na zlepšenie socio-ekonomickej situácie. Ako súčasť tohto úsilia musia byť vytvorené podmienky ku konkurencieschopnosti územia, mala by byť podporená jeho dostupnosť a jeho hospodársky rozvoj ako aj pozitívne zmeny v podnikateľskom prostredí.

Program cezhraničnej spolupráce môže iba čiastočne podporiť rozvoj územia. Ďalšie požiadavky k rozvoju budú implementované v súlade s rozvojovou stratégiou územia pomocou sektorových operačných programov a NSRR oboch štátov.

Integrovaný rozvoj cezhraničnej oblasti si vyžaduje zlepšenie podmienok spolupráce pomocou eliminácie fyzických a iných prekážok. Takisto si vyžaduje propagáciu aktuálnych iniciatív spolupráce.

Dôkladná analýza cezhraničného územia a štruktúrovaná prezentácia jeho kľúčových črt prostredníctvom matrice SWOT jasne ukazuje, že jednou z najdôležitejších prekážok je nerovnomerná dostupnosť. Program bude smerovať do rozvoja existujúcej dopravnej siete (*Oblasť podpory 2.3 Výstavba malých ciest, cyklistických trás, verejná doprava*) a telekomunikačnej infraštruktúry (*Oblasť podpory 2.5 Zlepšenie cezhraničných komunikačných kanálov*). Popri rozvoji existujúcich trás by sa mali vytvárať nové spojenia, predovšetkým v oblastiach rozdelených riekami (*Oblasť podpory 2.4 Zariadenia pohraničného styku cez hraničné rieky*).

Ďalšou dôležitou oblasťou, na ktorú sa program zameriava je podpora rozvoja integrovaného hospodárstva cezhraničnej oblasti, s cieľom zvýšenia konkurencieschopnosti a tvorby pracovných miest. Toto sa môže uskutočniť predovšetkým pomocou zlepšenia podmienok spolupráce medzi podnikmi (*Oblasť podpory 1.1 Podpora cezhraničnej spolupráce v ekonomickej oblasti*) a tiež podporou výkonnosti a spoločného využívania existujúceho potenciálu v oblasti vedy a výskumu (*Oblasť podpory 1.2 Spolupráca v oblasti vedy, výskumu a inovácií*).

Turizmus je v niektorých častiach programového územia významným sektorom. Ponúka veľké možnosti pre spoločný rozvoj, čo si vyžaduje koordinovať aktivity na rozvoj atrakcií a propagáciu turistických destinácií (*Oblasť podpory 1.3 Spoločná podpora turizmu*).

Podpora cezhraničnej spolupráce medzi poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti je takisto možnosťou pre posilňovanie integrácie hraničného regiónu. Spolupracou sa môže zabezpečiť účinnejší spôsob nákupu a použitia zariadení, poskytovania služieb, školenia personálu a poskytovania ošetrovania v prípade potreby. Je potrebné rozšíriť zdravotnícke služby, ktoré by boli bližšie k občanovi, najmä v prípadoch, že najbližšia zdravotná služba je dostupná na druhej strane hranice. V tejto súvislosti je potrebné spustiť pilotné iniciatívy a zaviesť vhodné postupy, ktoré sa neskôr stanú štandardnými (*Oblasť podpory 1.4 Spoločný rozvoj a koordinované využívanie kapacít zdravotníckej starostlivosti*).

Efektívne využívanie a rozvoj ľudských zdrojov sú takisto kľúčom na zvýšenie konkurencieschopnosti cezhraničného územia. Preto by mala byť podpora z program orientovaná na zlepšenie spolupráce a harmonizáciu rozvoja vzdelávacích inštitúcií rôznych

úrovni a tiež koordinovanejši, integrovaný rozvoj na trhu práce (*Oblasť podpory 1.6 – Spoločné využívanie a rozvoj ľudských zdrojov*).

Dôležitosť prisudzovaná tomuto regiónu vyplýva z jeho prírodného bohatstva. Ochrana týchto hodnôt, alebo všeobecne povedané ochrana prírodného prostredia si však vyžaduje koordinovanie oboch krajín. Znečistenie životného prostredia - znečistenie ovzdušia podobne ako znečistenie vôd sa nekončí národnými hranicami. Účinná prevencia environmentálnych rizík sa nedá uskutočňovať individuálne – je nevyhnutné vytvoriť spoločné pravidlá a aktivity, ktoré budú aplikovateľné v oboch krajinách (*Oblasť podpory 2.1 Spoločné aktivity na podporu ochrany životného prostredia a Oblasť podpory 2.2 Spoločné aktivity ochrany prírody*).

Nevyhnutnou podmienkou úspešnej cezhraničnej spolupráce je vzájomné porozumenie, akceptácia a pripravenosť ľudí na spoluprácu. To si vyžaduje elimináciu rôznych druhov bariér napr. prostredníctvom aktivít „ľudia ľuďom“ spájajúcich ľudí z oboch strán hranice (*Oblasť podpory 1.7 Aktivity „Ľudia ľuďom“*).

Implementácia programu si vyžaduje kvalitný program, projektové plánovanie, kapacity manažmentu, nastavenie a prevádzku cezhraničných sietí, ako aj partnerstvo rôzneho druhu. Program obsahuje aj aktivity na rozvoj partnerstva, budovania prístupových sietí, ako aj rozvoj programových a projektových kapacít manažmentu (*Oblasť podpory 1.5 Rozvoj sieťovania, partnerstva, programového a projektového plánovania a kapacít manažmentu*).

Implementácia navrhovanej stratégie sa bude realizovať prostredníctvom poskytovania podpory verejnému sektoru pri implementácii spoločných projektov.

3.2. CIELE

3.2.1 Celkový strategický cieľ Programu spolupráce

Celkový strategický cieľ výslovne zodpovedá SUS a nadväzuje na cieľ posledného programového obdobia :

“Zvýšiť úroveň hospodárskej a sociálnej integrácie v cezhraničnej oblasti”

3.2.2 Špecifické ciele

Celkový cieľ bude napĺňaný viacerými reálnymi špecifickými cieľmi:

- Špecifický cieľ č. 1: *Posilnenie hospodárskej konkurencieschopnosti cezhraničnej oblasti*

Výsledným efektom pri dosiahnutí tohto cieľa je prihraničný región rozvinutý integrovanejším spôsobom prostredníctvom vytvorenia podmienok na spoluprácu „podnik podniku“ a efektívne využívanie a rozvoj ľudských zdrojov sa realizuje v oblastiach V&TV, vzdelávania a trhu práce.

- Špecifický cieľ č. 2: *Zvýšenie sociálnej a kultúrnej súdržnosti medzi ľuďmi a komunitami*

Výsledným efektom dosiahnutia daného cieľa je situácia, kedy je cezhraničná oblasť rozvinutá integrovanejším spôsobom, existuje tu aktívna spolupráca medzi ľuďmi a inštitúciami, v kultúrnej a sociálnej oblasti, existujúce kapacity sú koordinované a efektívnejšie využívané.

- Špecifický cieľ č. 3: *Zlepšenie dostupnosti a dorozumenia v prihraničnej oblasti*

Výsledným efektom dosiahnutia tohto cieľa je zlepšenie dostupnosti prostredníctvom odstránenia fyzických a administratívnych prekážok a úzkych profilov, ako aj zabezpečený neobmedzený pohyb osôb, tovarov a informácií.

- Špecifický cieľ č. 4: *Ochrana prírodných hodnôt*

Výsledným efektom dosiahnutia tohto cieľa je vytvorenie spoločných usmernení a aktivít relevantných inštitúcií oboch krajín v záujme ochrany prírodných hodnôt, na ochranu prírodných lokalít, flóry a fauny európskeho významu.

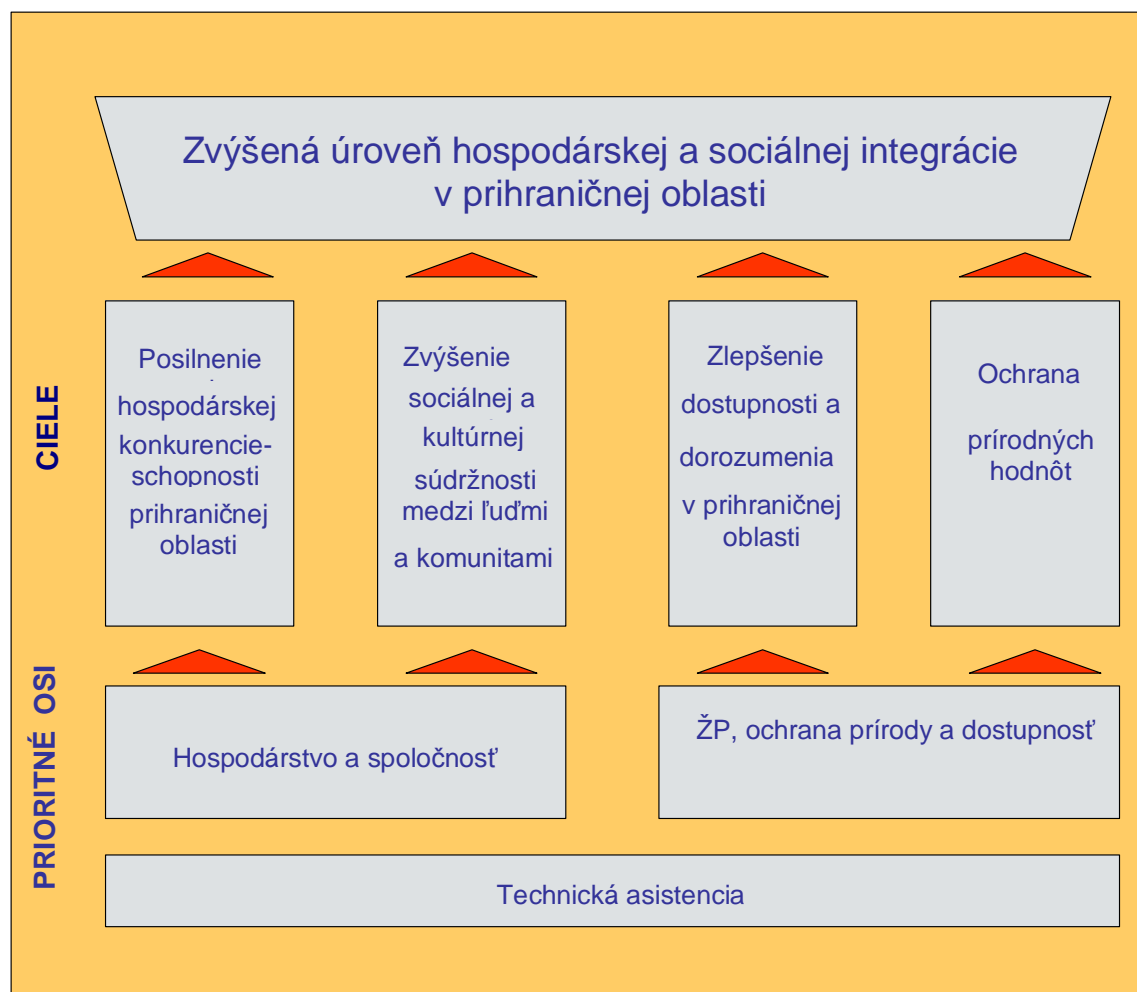
Uvedené špecifické ciele sú zamerané na vytvorenie pevného základu pre spoločný rozvoj. Okrem propagácie spoločného rozvoja by mal program podporiť zabezpečenie a zlepšenie rovnováhy horizontálnych princípov rešpektovaných všetkými stranami. Vzhľadom na tento postoj budú všetky oblasti podpory v rámci tohto programu :

- Zabezpečovať rovnaké príležitosti pre ženy
- Brať do úvahy potreby znevýhodnených, neprispôsobivých osôb alebo osôb z prostredia etnických menšín
- Zaisťovať ochranu prírodného a vytvoreného životného prostredia za účelom podpory udržateľného rozvoja

3.3. IDENTIFIKÁCIA PRIORITNÝCH OSÍ

V časti 3. 2 boli predstavené programové ciele, kým v časti 3.1 stratégia, ktorou program zvolené ciele dosiahne. V tejto časti sú identifikované prioritné osi tvoriace rámec pre oblasti podpory programu.

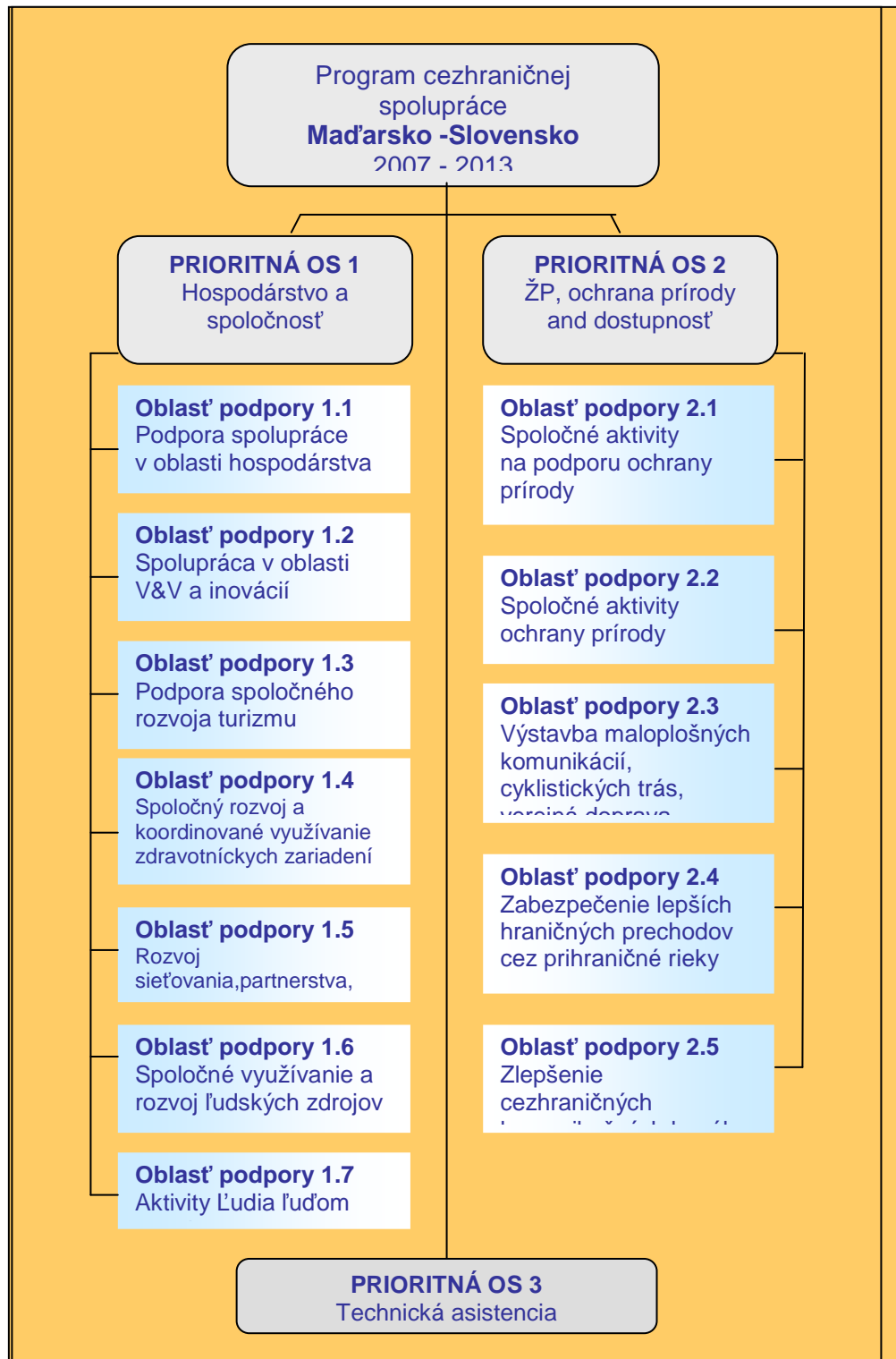
- **Prioritná os 1 – Hospodárstvo a spoločnosť** je zameraná na súčasne prezentované iniciatívy spolupráce prispievajúce k integrovanému rozvoju hospodárstva a spoločnosti.
- **Prioritná os 2 – ŽP, ochrana prírody a dostupnosť** zahŕňa aktivity zamerané na zlepšenie fyzických podmienok cezhraničnej spolupráce, predovšetkým v oblasti dopravy a dostupnosti, ako aj opatrenia na zlepšenie životného prostredia.
- **Prioritná os 3 – Technická asistencia** zahŕňa aktivity podporujúce implementáciu programu.

Diagram 13 Ciele, priority a ich väzby

Navrhované oblasti podpory v rámci prioritných osí

Prioritné osi identifikované v predchádzajúcej časti tvoriace stratégiu budú implementované prostredníctvom kľúčových oblastí podpory. Oblasti podpory vzájomne súvisia, navzájom sa posilujú a sú v súlade so stratégiou prezentovanou v Kapitole 3.1. Spolu prispievajú k dosiahnutiu programových cieľov identifikovaných v časti 3. 2.

Diagram 14 Špecifické oblasti podpory navrhované pre jednotlivé prioritné osi

3.4. PRIORITY PROGRAMU

3.4.1 *Prioritná os 1 Hospodárstvo a spoločnosť*

Hlavné ciele prioritnej osi

Prostriedky alokované do tejto prioritnej osi budú použité na zlepšenie kľúčových podmienok a rozvoj vzájomnej spolupráce v oblastiach hospodárstva a spoločnosti. Prioritná os sa zameriava na rozvoj cezhraničnej spolupráce prostredníctvom podpory zariadení podnikateľskej infraštruktúry, ktoré vytvárajú základ pre spoluprácu v oblasti obchodu. Prioritná os sa ďalej zameriava na rozvoj ľudských zdrojov vo vzťahu k rozvoju a využívaniu výsledkov vedy a výskumu, podporuje zapájanie ľudských zdrojov do spoločných vzdelávacích programov a vylepšenie podmienok v prístupe na spoločný trh práce. Iniciuje aktivity "ľudia ľuďom", podporuje spoločné projekty v oblasti turizmu a zdravotnej starostlivosti, kladie dôraz na spoločný rozvoj sietí, partnerstva a spoločného plánovania. V prípade všetkých oblastí podpory budú v procese výberu a hodnotenia projektov zohľadnené aspekty dopadu na životné prostredie a udržateľného rozvoja (úspora energie a pod.).

Ciele

- Prioritná os priamo prispieva k:Špecifickému cieľu č. 1: Posilnenie hospodárskej súťaže v prihraničnej oblasti
- Špecifickému cieľu č. 2: Zvýšenie sociálnej a kultúrnej súdržnosti medzi ľuďmi a komunitami

Hodnotené ciele a ukazovatele

Tabuľka č.1: ukazovatele výstupu a výsledku

Prioritná OS	Typ	Ukazovateľ	Popis	Východisko		Cieľ		Zdroj
				Rok	Hodnota	Rok	Hodnota*	
1	Výsledok	Úroveň obchodnej spolupráce	Počet podnikov zapojených do projektov cezhraničnej spolupráce	2007	0	2015	120	IMIS/JTS
1	Výsledok	Využívanie infraštruktúry z oblasti vedy a výskumu	Počet podnikov využívajúcich služby nových alebo vyvinutých zariadení v oblasti VaV	2007	0	2015	60	IMIS/JTS
1	Výsledok	Nárast počtu návštevníkov	Nárast počtu návštevníkov spoločne vybudovaných /prezentovaných destinácií (%)	2007	0	2015	15	IMIS/JTS
1	Výsledok	Úroveň spolupráce v oblasti zdravotnej starostlivosti	Počet zariadení zapojených do spoločných aktivít	2007	0	2015	35	IMIS/JTS
1	Výsledok	Účasť na spoločnom vzdelávaní	Počet ľudí zapojených do spoločných vzdelávacích a školiacich aktivít alebo využívajúcich spoločne vybudované zariadenia	2007	0	2015	1000	IMIS/JTS
1	Výsledok		Počet žien zapojených do spoločných vzdelávacích a školiacich aktivít alebo využívajúcich spoločne vybudované zariadenia	2007	0	2015	650	IMIS/JTS
1	Výsledok		Počet mužov zapojených do spoločných vzdelávacích a školiacich aktivít alebo využívajúcich spoločne vybudované zariadenia	2007	0	2015	350	IMIS/JTS
1	Výsledok	Stupeň spolupráce people to people	Počet ľudí zapojených do spoločných podujatí – ženy (spoločné organizačné aktivity;spoločná participácia)	2007	0	2015	2250	IMIS/JTS
1	Výsledok		Počet ľudí zapojených do spoločných podujatí – muži (spoločné organizačné aktivity;spoločná participácia)	2007	0	2015	1750	IMIS/JTS
1-2	Výstup	Stav spolupráce	Počet projektov zohľadňujúcich dve z nasledujúcich kritérií: spoločný rozvoj, spoločná implementácia, spoločné kádrové zabezpečenie, spoločné financovanie	2007	0	2015	350	IMIS/JTS
1-2	Výstup		Počet projektov zohľadňujúcich tri z nasledujúcich kritérií: spoločný rozvoj spoločná implementácia, spoločné kádrové zabezpečenie, spoločné financovanie	2007	0	2015	100	IMIS/JTS
1-2	Výstup		Počet projektov zohľadňujúcich všetky 4 nasledujúce kritériá: spoločný rozvoj, spoločná implementácia, spoločné kádrové zabezpečenie,spoločné financovanie	2007	0	2015	50	IMIS/JTS
1	Výstup	Cezhraničná podnikateľská spolupráca	Počet projektov podporujúcich podnikateľskú spoluprácu	2007	0	2015	20	IMIS/JTS

1	Výstup	Spoločné aktivity VVT	Počet spoločných VVT projektov	2007	0	2015	20	IMIS/JTS
1	Výstup	Spolupráca v turizme	Počet spoločných projektov na rozvoj turizmu	2007	0	2015	20	IMIS/JTS
1	Výstup	Zdravotná starostlivosť	Počet projektov na rozvoj zdravotnej starostlivosti	2007	0	2015	15	IMIS/JTS
1	Výstup	Spoločné vzdelávanie a školenia	Počet spoločných projektov vzdelávania a školení	2007	0	2015	25	IMIS/JTS
1	Výstup	Aktivity ľudí ľuďom	Počet spoločných podujatí ľudí ľuďom (Spoločné organizovanie a účasť)	2007	0	2015	80	IMIS/JTS

* Cieľová hodnota udáva očakávaný prínos programu

Metóda kvantifikácie ukazovateľov na úrovni priorít a programu bola vytvorená na základe skúseností Programu Susedstva Maďarsko – Slovensko – Ukrajina 2004-2006, keďže tieto programy majú mnoho spoločných znakov. Priority a typy aktivít sú si v oboch programoch veľmi podobné. Typy projektov zvolených v každej prioritě Programu susedstva HU-SK-UA boli napočítané s ohľadom na finančnú alokáciu každého druhu projektu. Uvedené bolo následne porovnané alokáciou v každej prioritě nového programu na roky 2007-2013. Toto vytvorilo základňu pre naše hodnotenie.

Hlavní projektoví žiadatelia/partneri/cieľové skupiny a oblasti

Oprávnenými projektovými žiadateľmi/partnermi pre program HU-SK sú:

- Štátne orgány;
- Zodpovedajúce verejné inštitúcie;
Akákoľvek právnická osoba riadená verejným alebo súkromným právom
 - (1) založená špeciálne na napĺňanie potrieb všeobecného záujmu, bez priemyselného alebo komerčného charakteru a
 - (2) má právnu subjektivitu a je
 - (3) - buď financovaná z väčšej časti štátom, prípadne regionálnymi alebo miestnymi inštitúciami alebo orgánmi podliehajúcimi verejnému právu,
- alebo subjekt, ktorý je pod manažérskou kontrolou týchto orgánov,
- alebo má správnu, manažérsku alebo dozornú radu, ktorej viac ako polovica členov je určená štátom, regionálnymi alebo miestnymi orgánmi alebo inými orgánmi spravovanými verejným právom
- Európske zoskupovanie územnej spolupráce

Cieľové skupiny:

- Obyvatelia, miestne komunity, podnikatelia, turistické a neziskové organizácie ležiace v oprávnenej oblasti

Cieľové územie:

- Oprávnené programové územie (pozri Mapa 1).

Preferované budú projekty, ktoré:

- budú realizované prostredníctvom najnovších technológií šetrných k ŽP,
- budú prispievať k trvaloudržateľnému rozvoju,
- budú realizované za použitia obnoviteľných, alebo alternatívnych zdrojov energie,
- zvyšujú povedomie o ochrane zdravia a ŽP.

Okrem všeobecných pravidiel oprávnenosti je Spoločný monitorovací výbor (ďalej len SMV) oprávnený stanoviť špeciálne pravidlá oprávnenosti v prípade rôznych výziev na predkladanie projektov.

Zoznam oblastí podpory

OBLASŤ PODPORY 1.1 **Podpora cezhraničnej spolupráce v ekonomickej oblasti**

- a) Rozvoj nových a existujúcich zariadení podnikateľskej infraštruktúry, slúžiacich priamo cezhraničnej spolupráci v oblasti podnikania (zriadenie spoločných podnikateľských, obchodných a logistických centier, obchodných inkubátorov, priemyselných stavieb a obchodných parkov, rozšírenie existujúcich zariadení o nové vybavenie priamo slúžiace cezhraničnému obchodu a podnikaniu). Oprávnené aktivity zahŕňajú výstavbu, zariadenia a rozvoj telekomunikačných a energetických infraštruktúr súvisiacich so zariadeniami podnikateľskej infraštruktúry.
- b) Podpora zriadenia a prevádzkovania cezhraničných klastrov (spoločné organizovanie aktivít, výskum na identifikovanie trhového prostredia a príležitostí, rozvoj produktov a procesov, spoločné marketingové aktivity, zabezpečenie kvality školení), predovšetkým v množstevných odvetviach.

- c) Zlepšenie cezhraničného toku informácií súvisiacich s podnikaním (organizovanie veľtrhov a výstav, rozvoj informačných a poradenských služieb, informačných brožúr a bulletinov na internetovskom základe, podpora obchodu a investícií).
- d) Tvorba štúdií uskutočniteľnosti, obchodných plánov, projektových dokumentácií, architektonicko - urbanistických plánov, analýz vplyvov na životné prostredie, marketingových prieskumov potrebných na prípravu projektov podnikateľskej infraštruktúry.

OBLASŤ PODPORY 1.2 **Spolupráca v oblasti vedy, výskumu a inovácií**

- a) Spoločný rozvoj inovačnej infraštruktúry (zriadenie nových spoločných zariadení V&TV a inovácií, vrátane výstavby a získania vybavenia).
- b) Podpora cezhraničnej spolupráce medzi univerzitami, výskumnými inštitúciami, inovačnými a technologickými centrami a podnikmi, zameranej na implementáciu spoločných výskumných projektov a šírenie výsledkov V&TV a inovácií, rozvoj spoločných štipendijných programov pre pracovníkov výskumu súvisiacich so spoločnými výskumnými projektami.
- c) Vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti, projektových dokumentácií, architektonických plánov, analýz vplyvu na ŽP; súvisiacich so spoločným rovojom V&TV a inovačných aktivít.

OBLASŤ PODPORY 1.3 **Spoločná podpora turizmu**

Aktivity manažmentu zamerané na spoločné destinácie:

- a) Návrh a rozvoj spoločných produktov turizmu,
- b) Rozvoj turistických atrakcií a súvisiacich zariadení infraštruktúry, vrátane infraštruktúry kultúrnych pamiatok previazaných na spoločné kultúrne dedičstvo národov programového územia s využitím v kultúrno-poznávacom CR, (vrátane pešej turistiky, vidieckej turistiky a jazdeckých chodníkov, parkovacích miest v blízkosti turistických atrakcií a spoločných turistických chodníkov) súvisiacej so spoločnými turistickými produktami.
- c) Zriadenie inštitúcií spoločného manažmentu destinácií prostredníctvom spolupráce a sieťovania medzi existujúcimi turistickými organizáciami.
- d) Propagácia, marketing a predaj - so špeciálnym dôrazom na on-line propagáciu spoločných produktov turizmu za účelom podpory rastu počtu návštevníkov regiónu z domácich aj medzinárodných trhov (zlepšenie viacjazyčného toku informácií v turizme, návrhy a príprava informačných brožúr pre návštevníkov, letákov, tabúľ a informačných značiek v oboch krajinách, vývoj interaktívnych internetovských stránok a systémov on-line rezervácií, databázy turistických zariadení).

OBLASŤ PODPORY 1.4 **Spoločné využívanie zariadení zdravotnej starostlivosti**

- a) Podpora spolupráce medzi poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, spoločné zásobovanie a koordinované využívanie lekárskeho vybavenia, spolupráca v oblasti špeciálnej lekárskej starostlivosti, spoločné vzdelávacie aktivity zamerané na podporu lekárskeho, manažerského a jazykových zručností v nemocniciach a zariadeniach zdravotnej starostlivosti, zavedenie regionálnych elektronických preukazov poistenia (pilotné projekty), spolupráca zameraná na koordináciu pacienta on-line

- b) Podpora vytvorenia spoločného portfólia služieb: plánovanie spoločnej pohotovostnej reakcie, vrátane vybudovania komunikačných liniek, podpora spoločných prístupov k riešeniu veľkých nehôd,
- c) Identifikácia potrieb inštitucionalizácie zdravotnej a sociálnej starostlivosti a spoločný prístup prostredníctvom financovania štúdií, plánovania a implementácie zdrojov spoločných iniciatív;

OBLASŤ PODPORY 1.5 *Rozvoj sieťovania, partnerstva, programového a projektového plánovania a kapacít manažmentu*

Oblasť podpory je zameraná predovšetkým na zaistenie fungovania stabilných, trvalých a plne integrovaných cezhraničných štruktúr, zameraných predovšetkým na marginalizované etnické skupiny ako sú Rómovia.

- a) Inštitucionálny rozvoj: rozvoj integrovaných organizačných štruktúr a spoločná udržateľná tematická spolupráca v sieťovaní na zabezpečenie realizácie spoločných regionálnych rozvojových aktivít (predovšetkým euroregióny s plne integrovaným administratívnym systémom, ale aj organizácie regionálneho manažmentu, mestské siete a úrady, regionálne rozvojové agentúry a neziskové organizácie).
- b) Harmonizácia existujúcich rozvojových plánov, programov na lokálnej, mikroregionálnej, regionálnej a krajskej úrovni, podpora tvorby spoločných stratégií a plánov.
- c) Rozvoj spoločného manažmentu s dôrazom na prípravu projektov, školenia pre manažerov a organizácie zamerané na tvorbu projektov a manažerské zručnosti.
- d) Propagačné aktivity zamerané na prezentáciu a rozvoj spoločných projektov cezhraničnej spolupráce, vrátane rôznych typov médií.

OBLASŤ PODPORY 1.6 *Spoločné využívanie a rozvoj ľudských zdrojov*

- a) Podpora rozvoja verejných školiacich a vzdelávacích zariadení a štátnych škôl zapojených do cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja ľudských zdrojov.
- b) Podpora zriadenia cezhraničných sietí verejných vzdelávacích inštitúcií, podpora výmeny a rozvoja slovenských a maďarských vzdelávacích a školiacich modelov, najlepších postupov a viacjazyčných učebných plánov, spoločné školiace a výmenné programy, študijné cesty.
- c) Tvorba a šírenie špecializovaných tréningových programov na odborných školách zameraných na odvetvia, na ktorých bol identifikovaný nedostatok potrebných zručností.
- d) Rozvoj cezhraničného prístupu zameraný na znižovanie štrukturálnej nezamestnanosti, školenia pre ľudí predčasne opúšťajúcich povinnú školskú dochádzku, ľudí so špeciálnymi potrebami (ženy po materskej dovolenke) a obzvlášť zamerané na marginalizované etnické skupiny ako Rómovia, podpora celoživotného vzdelávania. Šírenie informácií súvisiacich s rozdielmi v legislatíve súvisiacej s trhom práce, dopytom a pracovnými príležitosťami (vytvorenie spoločného informačného a monitorovacieho systému trhu práce, tvorba databáz, pravidelná výmena informácií).

OBLASŤ PODPORY 1.7 *Aktivity Ľudia ľuďom*

- a) Organizovanie spoločných inovatívnych a udržateľných podujatí v oblasti kultúry, sociálnych tém a športu, ochrany prírody a ŽP, umenia (festivaly, predstavenia, výstavy, umelecké workshopy, charitatívne akcie atď.) so zvláštnym dôrazom na spoluprácu verejných škôl v oblasti vzdelávania.

- b) Organizovanie workshopov, konferencií, seminárov, výmenných pobytov a výstav na lokálnej a regionálnej úrovni.
- c) Podpora aktivít udržiavajúcich identitu a tradície miestnych komunít: podpora kultúrnych inštitúcií (spolupráca medzi múzeami, knižnicami, komunitnými centrami, inštitúciami kultúrneho dedičstva, divadlami), ochrana kultúrnych, umeleckých a etnických hodnôt zameraných hlavne na marginalizované etnické skupiny (Rómovia).

3.4.2 Prioritná os 2 Životné prostredie, ochrana prírody a dostupnosť

Hlavné ciele prioritnej osi

Finančné prostriedky alokované do tejto prioritnej osi budú použité na zlepšenie kľúčových podmienok pre rozvoj spolupráce v oblastiach životného prostredia, ochrany prírody a dostupnosti. Cieľom je podporiť spoločné aktivity v oblasti ochrany prírody a chránených oblastí. Prioritná os kladie dôraz na dopravnú infraštruktúru, tj. výstavbu ciest, zariadenia hraničných priechodov cez rieky a zariadenia verejnej dopravy. Prioritná os zahŕňa aktivity cielené na rozvoj komunikačnej infraštruktúry za účelom zlepšenia toku informácií. V prípade všetkých oblastí podpory budú pri výbere projektov a procese hodnotenia brané do úvahy aspekty dopadu na životné prostredie a trvalodržateľný rozvoj (napr. úspora energie).

Ciele

Prioritná os priamo prispieva k:

- Špecifickému cieľu č. 3: Zlepšenie dostupnosti a komunikácie cezhraničnej oblasti
- Špecifickému cieľu č. 4: Ochrana prírodných hodnôt

Kvantifikované ciele a ukazovatele

Tabuľka č.2: Ukazovatele výstupu a výsledku

Prioritná os	Typ	Ukazovateľ	Popis	Východisko		Cieľ		Zdroj
				Rok	Hodnota	Rok	Hodnota*	
2	Výsledok	Zlepšenie environmentálnej situácie	Počet obyvateľov zapojených do triedenia komunálneho odpadu	2007	0	2015	15 000	IMIS/STS
2	Výsledok		Počet ľudí profitujúcich z využívania obnoviteľných zdrojov energie	2007	0	2015	5 000	IMIS/STS
2	Výsledok	Zlepšenie cezhraničnej dostupnosti	Počet ľudí využívajúcich zlepšenú infraštruktúru (cesty, cyklistické chodníky, mosty)	2007	0	2015	250 000	IMIS/STS
2	Výsledok	Zlepšenie cezhraničnej komunikácie	Počet ľudí napojených na vybudované siete	2007	0	2015	15 000	IMIS/STS
1-2	Výstup	Stupeň spolupráce	Počet projektov rešpektujúcich dve z nasledujúcich kritérií: spoločný rozvoj, spoločná implementácia, spoločné kádrové zabezpečenie, spoločné financovanie	2007	0	2015	350	IMIS/STS
1-2	Výstup		Počet projektov rešpektujúcich tri z nasledujúcich kritérií: spoločný rozvoj, spoločná implementácia, spoločné kádrové zabezpečenie, spoločné financovanie	2007	0	2015	100	IMIS/STS
1-2	Výstup		Počet projektov rešpektujúcich všetky štyri z nasledujúcich kritérií: spoločný rozvoj, spoločná implementácia, spoločné kádrové zabezpečenie, spoločné financovanie	2007	0	2015	50	IMIS/STS
2	Výstup	Spoločné využívanie infraštruktúry	Počet projektov rozvíjajúcich spoločné využívanie infraštruktúry	2007	0	2015	15	IMIS/STS
2	Výstup	Spoločné využívanie infraštruktúry	Množstvo vybudovaných, zrekonštruovaných ciest (km)	2007	0	2015	45	IMIS/STS
2	Výstup	Spoločná ochrana prírody a ŽP	Počet projektov podporujúcich a vylepšujúcich spoločnú ochranu prírody a environmentálny manažment	2007	0	2015	25	IMIS/STS
2	Výstup	Spoločná ochrana prírody a ŽP	Počet novo vybudovaných zariadení produkujúcich energiu	2007	0	2015	5	IMIS/STS
2	Výstup	Zníženie izolovanosti	Počet obyvateľov s vybudovaným vysokorychlostným prístupom na internet	2007	0	2015	10	IMIS/STS

* Cieľová hodnota udáva očakávaný prínos programu

Hlavní projektoví žiadatelia/partneri/cieľové skupiny a oblasti

Oprávnenými projektovými žiadateľmi/partnermi pre program HU-SK sú:

- Štátne orgány;
- Zodpovedajúce verejné inštitúcie;
Akákoľvek právnická osoba riadená verejným alebo súkromným právom
 - (1) založená špeciálne na napĺňanie potrieb všeobecného záujmu, bez priemyselného alebo komerčného charakteru a
 - (2) má právnu subjektivitu a je
 - (3) - buď financovaná z väčšej časti štátom, prípadne regionálnymi alebo miestnymi inštitúciami alebo orgánmi podliehajúcimi verejnému právu,
- alebo subjekt, ktorý je pod manažérskou kontrolou týchto orgánov,
- alebo má správnu, manažérsku alebo dozornú radu, ktorej viac ako polovica členov je určená štátom, regionálnymi alebo miestnymi orgánmi alebo inými orgánmi spravovanými verejným právom
- Európske zoskupovanie územnej spolupráce

Cieľové skupiny:

- Obyvatelia, miestne komunity, podnikatelia, turistické a neziskové organizácie ležiace v oprávnenej oblasti

Cieľové územie:

- Oprávnené programové územie (pozri Mapa 1).

Preferované budú projekty, ktoré:

- budú realizované prostredníctvom najnovších technológií šetrných k ŽP,
- budú prispievať k trvaloudržateľnému rozvoju,
- budú realizované za použitia obnoviteľných, alebo alternatívnych zdrojov energie,
- zvyšujú povedomie o ochrane zdravia a ŽP.

Okrem všeobecných pravidiel oprávnenosti je Spoločný monitorovací výbor (ďalej len SMV) oprávnený stanoviť špeciálne pravidlá oprávnenosti v prípade rôznych výziev na predkladanie projektov.

Zoznam oblastí podpory

Oblasť podpory 2.1 **Spoločné aktivity na podporu ochrany životného prostredia**

- a) **Plánovanie zberných oblastí:** podpora spolupráce existujúcich inštitúcií z cieľom zosúladenia aktivít v oblasti protipovodňovej ochrany a kontaminácie, využívanie vodných nádrží ako nástroj pred očakávanými povodňami, starostlivosť o korytá riek, zlepšovanie kvality vôd (ochrana vodných ekosystémov), zlepšenie systému vodného hospodárstva k trvaloudržateľnému stavu.
- b) **Ochrana ŽP:** zriadenie efektívneho systému zhromažďovania a spracovania odpadov, rozvoj spoločných recyklačných iniciatív.
- c) **Využívanie obnoviteľnej energie:** využívanie lesnej biomasy, zabezpečenie dostupnosti biomasy (vykurovacie systémy využívajúce obnoviteľné zdroje energie), zriadenie spoločných systémov podporujúcich využívanie obnoviteľných zdrojov energie vo verejných inštitúciách, výmena a dostupnosť najlepších skúseností vo vzdelávaní a infraštruktúrnych vývojových trendoch, vybudovanie infraštruktúr (technológií) a cezhraničných sietí, organizácia produkcie alternatívnych palív, zavedenie nových

technológií na využívanie biomasy, spolupráca medzi regionálnymi a miestnymi energetickými agentúrami.

- d) Tvorba spoločných programov, štúdií, pilotných projektov, stratégií pre zlepšenie infraštruktúry životného prostredia a manažmentu udžateľnosti.

OBLASŤ PODPORY 2.2 **Spoločné aktivity ochrany prírody**

- a) Spolupráca existujúcich a nových národných parkov a oblastí NATURA 2000, harmonizácia legislatívy v oblasti ochrany prírody, harmonizácia klasifikácie chránenej fauny a flóry, prispôsobenie prírodných lokalít vyhľadom na očakávaný príliv turistov.
- b) Propagačné aktivity, (viacjazyčná propagačná literatúra, (brožúry, CD, knihy, katalógy) organizovanie spoločných konferencií a profesionálnych workshopov medzi národnými, regionálnymi a miestnymi energetickými agentúrami.
- c) Tvorba spoločných programov, štúdií, stratégií na rozvoj infraštruktúry pre ochranu životného prostredia, tvorba spoločných akčných plánov biodiverzity zameraných na ochranu prírody a biodiverzitu.

OBLASŤ PODPORY 2.3 **Výstavba malých ciest, cyklistických trás, verejná doprava**

- a) Výstavba, rekonštrukcia, rozširovanie cezhraničných ciest a cyklistických trás spájajúcich sídla pozdĺž hraníc.
- b) Rozvoj dopravnej infraštruktúry a súvisiacich služieb slúžiacich na zlepšenie pravidelnej verejnej prepravy (získanie vozidiel pre potreby cezhraničnej verejnej dopravy, projekty zamerané na spustenie nových pravidelných dopravných služieb cezhraničného charakteru, harmonizácia cestovných poriadkov, zabezpečovanie informácií na cezhraničných cestovných poriadkoch (železničná, autobusová a letecká doprava).
- c) Vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti, technickej dokumentácie, architektonicko-urbanistických plánov, hodnotení vplyvu na ŽP súvisiacich s rozvojom a rekonštrukciou ciest.

OBLASŤ PODPORY 2.4 **Zariadenia pohraničného styku cez hraničné rieky**

- a) Výstavba alebo rekonštrukcia mostov cez hraničné rieky.
- b) Rozvoj využívania trajektov a s tým súvisiaca infraštruktúra na podporu cezhraničnej dopravy.
- c) Príprava plánov, štúdií uskutočniteľnosti, stavebnej dokumentácie, architektonicko-urbanistických plánov, analýz vplyvov na životné prostredie.

OBLASŤ PODPORY 2.5 **Zlepšenie cezhraničných komunikačných kanálov**

- a) Budovanie infraštruktúry širokopásmového internetu, podpora prístupu k širokopásmovému internetu v odľahlých obciach, podpora rozvoja spoločných cezhraničných informačných zdrojov na báze IKT pomocou (1) pripojenia na hlavné siete krajiny; (2) budovanie distribučných sietí medzi dvomi a viac sídlami; (3) zabezpečenie prístupu pre užívateľov.
- b) Spoločné programy prístupu komunit v oblasti IT (na školách, knižniciach a iných verejných miestach).
- c) Zlepšenie cezhraničného toku informácií pomocou podpory pravidelného vysielania regionálnych médií súvisiaceho s cezhraničnou spolupracou (podpora tvorby

pravidelných spoločných televíznych programov, informačných internetovských stránok, reportáží, pravidelných príloh v miestnych novinách, atď.).

- d) Príprava spoločných štúdií, ktoré ukážu dôležitosť a potrebu lepšej komunikácie, vrátane analýz IT infraštruktúry a identifikácie projektov.

3.4.3 Prioritná os 3 Technická asistencia

Technická asistencia je nevyhnutná ako podpora spoločných štruktúr pri implementácii programu. Vzhľadom na veľkosť a rozmanitosť programového územia, 6 % z prostriedkov ERDF, alokovaných do tohto programu sa použije na prioritu "Technická asistencia".

Rozpočet prioritnej osi - technická asistencia bude využitý na výdavky spojené s prípravou, organizáciou, implementáciou, monitoringom, kontrolou a hodnotením programu.

Rozpočet TA bude okrem toho využívaný na zlepšenie a zabezpečenie správnej implementácie programu na úrovni tvorby projektov (tj. tematické semináre, informačné a propagačné opatrenia, hodnotenie) a na zvýšenie celkovej kvality podporených projektov.

Nasledujúce aktivity budú zabezpečené v rámci TA na efektívnu administráciu programu:

- aktivity spojené s prípravou, výberom, hodnotením a podporou projektov,
- aktivity spojené s podporou spoločných štruktúr,
- manažment a práca spoločného technického sekretariátu a regionálnych informačných bodov (personálne a prekladateľské/tlmočnicke náklady) a certifikačného orgánu, príprava zmlúv o národnom spolufinancovaní a aktivity prvostupňovej kontroly Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR,
- aktivity súvisiace so zasadnutiami SMV v súvislosti s oblasťami podpory,
- preskúmanie kontroly a priebežná kontrola operácií,
- nastavenie a prevádzka spoločného monitorovacieho a informačného systému pre správu, podporu a hodnotenie programu,
- príprava správ a štúdií (napr. ročné správy, priebežné hodnotenie, atď),
- informačné a propagačné aktivity,
- podpora a pomoc potenciálnym konečným prijímateľom pomoci,
- kontrolné aktivity (ex-ante, priebežné),
- hodnotenia (ex-ante, priebežné),
- spoluúčasť na programe INTERACT.

Špeciálna pozornosť bude venovaná službám poskytovaným programom INTERACT II. Tento program rozšírenej EÚ je zameraný na správne riadenie územnej spolupráce a poskytuje podporu na základe potrieb zainteresovaným účastníkom zapojených do programov implementovaných v rámci Cieľa EÚS. Cieľovými skupinami sú pre INTERACT predovšetkým inštitúcie ustanovené podľa Nariadení Rady č. 1080/2006 a č. 1083/2006, rovnako aj ostatné orgány zapojené do implementácie programu. V záujme zabezpečenia maximálneho prospechu z programu INTERACT pre implementačné orgány tohto programu bude podporované využívanie služieb a dokumentácie programu INTERACT ako aj účasť na seminároch programu. Súvisiace náklady sú oprávnené v rámci technickej asistencie.

Rozpočet TA

Na financovanie TA s mierou národného spolufinancovania 15% bude využitý 6%-ný podiel z programového rozpočtu ERDF. Certifikačný orgán (alebo určená platobná jednotka v mene CA) bude zodpovedný za transfer financií z ERDF primerane k miere príspevkov oboch členských štátov.

Kvantifikované ciele a ukazovatele

Tabuľka č.3: Ukazovatele výstupu a výsledku

Prioritná os	Typ	Ukazovateľ	Popis	Východisko		Cieľ		Zdroj
				Rok	Hodnota	Rok	Hodnota	
3	Výsledok	Stupeň spolupráce	Počet zainteresovaných osôb, organizácií	2007	0	2015	1 000	IMIS/JTS
3	Výstup	Monitorovací a informačný systém pre Interreg	Počet založených monitorovacích a informačných systémov k programu (IMIS 2007-2013)	2007	0	2015	1	IMIS/JTS
3	Výstup	Publicita	Počet zorganizovaných stretnutí, konferencií	2007	0	2015	20	IMIS/JTS

3.5 Ukazovatele na programovej úrovni

Vzhľadom na

- 1) Pracovný dokument č.2 – Ukazovatele,
- 2) Návrhy Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky a
- 3) Jadrové ukazovatele cezhraničnej spolupráce

sú pre OP stanovené nasledujúce kľúčové ukazovatele:

Tabuľka 4 Ukazovatele na programovej úrovni

Prioritná os	Typ	Ukazovateľ	Popis	Východisko		Cieľt		Zdroj
				Rok	Hodnota	Rok	Hodnota	
Č.	Kontext	HDP v oprávnenej oblasti	HDP/obyvateľ v PPS (EU25=100), %	2004	59,05			ŠÚ SR/HU
Č.	Kontext	Miera nezamestnanosti v oprávnenej oblasti	Miera nezamestnanosti, %	2004	12,4			ŠÚ SR/HU

*

V súvislosti s identifikovanými prierezovými témami na programovej úrovni sú definované ukazovatele:

Tabuľka 5 Horizontálne ukazovatele

Prioritná os	Typ	Ukazovateľ	Popis	Cieľová hodnota*
1-2	Dopad	Podpora rovnosti príležitostí	Príspevok podporovaných aktivít k rovnosti príležitostí	Kvalitatívna
1-2	Dopad	Podpora udržateľného rozvoja	Príspevok podporovaných aktivít k udržateľnosti prostredia	Kvalitatívna
1-2	Výsledok	Podpora rovnosti príležitostí	% novovytvorených pracovných miest pre ženy	
1-2	Výsledok	Podpora udržateľného rozvoja	Počet projektov s pozitívnym dopadom alebo kladnou pridanou hodnotou v zmysle udržateľného rozvoja	
1-2	Výsledok	Podpora bilingvizmu	Počet projektov podporujúcich bilingválnu verejnú správu, obyvateľstvo, publikácie	

* Cieľová hodnota udáva očakávaný prínos programu

3.6 .PRIEREZOVÉ TÉMY

3.6.1 Trvalo udržateľný rozvoj

Socio-ekonomický rozvoj a integrácia prihraničných regiónov by mala byť v súlade so zabezpečením udržateľnosti socio-ekonomického životného prostredia. Stratégia vychádzajúca zo SWOT analýzy si vyžaduje, aby všetky podporované aktivity zohľadňovali environmentálne silné stránky regiónu a nepoškodzovali prírodné prostredie. Na základe identifikovaných slabých stránok a ohrození v oblasti prírodných podmienok, v rámci programu sú navrhnuté aktivity na ich elimináciu.

Keďže celá stratégia je koncipovaná v súvislosti s trvalo udržateľným rozvojom, sú niektoré ciele, priority a oblasti podpory priamo zamerané na podporu trvalo udržateľného životného prostredia. Priorita 2- *Životné prostredie, ochrana prírody a dostupnosť* – bola vytvorená spôsobom, ktorý optimálne podporuje myšlienku trvaloudržateľného rozvoja. V rámci tejto priority, Oblasť podpory 2. 1 – *Spoločné aktivity na podporu ochrany prírodného prostredia* – a Oblasť podpory 2. 2 – *Spoločné aktivity ochrany prírody* - zahŕňa aktivity priamo zamerané na dlhodobé trvalo udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi. Všetky ostatné oblasti podpory sú v rámci tejto prioritnej osi navrhnuté tak aby významne prispievali k udržateľnému rozvoju oblasti. Oblasť podpory 2.3 a Oblasť podpory 2.4 sú zamerané na zlepšenie zariadení cezhraničnej dopravy. V súlade s princípom udržateľnosti podporujú zlepšenie služieb cezhraničnej verejnej dopravy a zariadenia hraničných prechodov cez prihraničné rieky. Okrem toho nepredpokladajú rozvoj veľkoplošných, ale iba rozvoj maloplošných cestných komunikácií, ktoré umožnia bližší kontakt komunít z rôznych strán hraníc. Oblasť podpory 2.5 je zameraná na zlepšenie cezhraničnej komunikácie, zahŕňajúcej zlepšenie prístupu k Internetu, postupný rozvoj internetových služieb môže tiež prispieť k redukovaniu negatívnych vplyvov prostredia pochádzajúcich z neúmerneho cestovania.

Všetky ostatné oblasti podpory programu sú tiež navrhované podobným spôsobom – pomocou cieľov, oprávnenosti a hodnotiacimi kritériami – takže pri dosiahovaní hospodárskeho a sociálneho úžitku v regiónoch nie sú nevyhnutné žiadne zásahy poškodzujúce životné prostredie.

Uvedený princíp bude dosiahnutý pomocou:

- Zaradenia štandardných otázok o dopadoch projektu na životné prostredie priamo do žiadosti, čo poskytne informácie pre hodnotenie;
- Uprednostňovania projektov s kladným efektom na životné prostredie (ktoré chránia, zlepšujú a obnovujú existujúce životné prostredie) pred tými, ktoré sú z tohto hľadiska neutrálne;
- Vyradenia každého projektu s potenciálne poškodzujúcim dopadom na životné prostredie;
- Podporovania aktivít na zvyšovanie environmentálneho povedomia v administratíve a medzi širokou verejnosťou (šírenie vedomia, že vysoký stupeň ochrany prírody môže priniesť dlhodobé konkurenčné výhody).

3.6.2. Environmentálna politika

Program berie do úvahy návrh Rady Európy týkajúci sa princípu trvalo udržateľného rozvoja životného prostredia. Podľa článku 17 „Záver Rady Európy 8/9 Marca 2007“ environmentálne technológie a eko-inovácie prispievajú k dosiahnutiu cieľov Lisabonskej Stratégie pre rast a prácu zahŕňajúca zložitú klimatickú zmenu. Paralelne s reguláciami, kladie program dôraz na ochranu prírody a biodiverzitu, definujúc také zásahy, ktoré majú skutočný, dlhodobý dopad na trvalo udržateľný rozvoj životného prostredia s jasnými cezhraničnými spojeniami. Okrem zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja životného prostredia, program podporuje ochranu prírodných hodnôt vytváraním možností pre používanie energie a obnoviteľnej energie trvalo udržateľným spôsobom.

3.6.3 Rovnosť príležitostí

Všeobecné nariadenie ES o využívaní štrukturálnych Fondov a Kohézneho fondu v čl. 16 hovorí, že: *„Členské štáty a Komisia zabezpečia, aby sa v priebehu rôznych etáp vykonávania intervencie fondov podporovala rovnosť mužov a žien a začlenenie hľadiska rodovej rovnosti.“*

V oblasti rovnakých príležitostí, okrem rodovej rovnosti, sa program cezhraničnej spolupráce zameria na potreby tých, ktorí čelia viacnásobnému znevýhodneniu (znevýhodnené osoby, príslušníci rómskej alebo inej etnickej menšiny).

V programovom území existujú značné disparity na trhu práce medzi mužskou a ženskou populáciou, a to predovšetkým v platových podmienkach a možnostiach uplatnenia sa. Dôsledkom je, že ženy čelia väčším problémom napr. v prístupe k doprave, starostlivosti o dieťa, ku vzdelaniu, školeniam a k iným podporným finančným príspevkom, na stimuláciu podnikania. Stereotypy a tradičné úlohy žien predstavujú ďalšie obmedzenia pre uplatnenie sa žien na trhu práce.

Za účelom zabezpečenia zhody s princípom rovnosti príležitostí sa program zameriava na zlepšenie a zabezpečenie lepšieho prístupu ku vzdelaniu, rozvoju podnikania a školeniam ženám, znevýhodneným osobám a etnickým menšinám. Prostredníctvom cezhraničných iniciatív umožňuje znevýhodneným skupinám plne participovať na hospodárstve prihraničných regiónov, pomôcť im k prekonávaniu stereotypov a tradičných rolí pri uplatnení sa na trhu práce.

Rovnosť príležitostí bude presadzovaná počas celého programového obdobia. Tento princíp bol plne rešpektovaný v procese prípravy programu. Princíp rovnakých príležitostí sa odzrkadľuje v ukazovateľoch projektu a v kritériách výberu projektov aplikovaných v rámci jednotlivých oblastí podpory. Tento princíp bude aplikovaný v rámci rôznych opatrení, ktoré sú súčasťou dokumentu dopĺňajúceho program. Rovnosť príležitostí bude zabezpečená v rámci každej Oblasti podpory, so zvláštnym zreteľom na:

- *Oblasť podpory 1.6 – Spoločné využívanie a rozvoj ľudských zdrojov* – v rámci tejto oblasti bude kladený zvláštny dôraz na zapojenie žien a znevýhodnených skupín, v čo najväčšej miere do rôznych školiacich programov a poskytovať im lepší prístup k informáciám o trhu práce;
- *Oblasť podpory 1.4 – Spoločný rozvoj a koordinované využívanie kapacít zdravotníckej starostlivosti* – sa zameriava na zlepšenie prístupu k službám zdravotníckej starostlivosti v oblasti, pozornosť sa bude venovať zabezpečeniu lepšieho prístupu k zdravotníckym službám pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva;
- *Oblasť podpory 1.7.- Aktivity „Ľudia ľudom“* – bude podporovať iniciatívy spolupráce hlavne miestnych komunít v rôznych oblastiach, bude zabezpečená rovnosť príležitostí pre účasť žien a znevýhodnených skupín na programe, podujatiach, ostatných iniciatívach organizovaných ako súčasť tejto oblasti.

3.6.4 Partnerstvo

Ako stanovujú všeobecné ustanovenia *„Ciele fondov sa naplňajú v rámci užšej spolupráce (ďalej len „partnerstvo“), medzi Komisiou a členským štátom. Ak je to vhodné a v súlade s platnou národnou legislatívou, každý členský štát organizuje partnerstvo s orgánmi a subjektami ako sú:*

- *Príslušné regionálne, miestne, mestské a ostatné orgány verejnej správy;*
- *Hospodárski a sociálni partneri;*
- *Akýkoľvek iný vhodný subjekt, ktorý zastupuje občanov, partnerov z oblastí životného prostredia, mimovládne organizácie a subjekty zaoberajúce sa rovnosťou príležitostí medzi mužmi a ženami.*

Celý programový cyklus, zahŕňajúci prípravu, monitorovanie a hodnotenie bol navrhnutý spôsobom zabezpečujúcim zapojenie relevantných partnerov. Ako je popísané v Kapitole 1.3, partneri budú zapojení do programovacieho procesu predovšetkým prostredníctvom:

- Pravidelných zasadnutí TF;
- Konzultácií s rôznymi partnermi;
- Konzultácií s ministerstvami a ostatnými odvetvovými inštitúciami;
- Konzultácií o stratégii prostredníctvom internetu.

Celý program podporuje koncept špeciálnej formy partnerstva – cezhraničné partnerstvo: podporené smú byť iba spoločné projekty maďarských a slovenských partnerov. Partnerstvo je podporené aj uplatňovaním princípu vedúceho partnera.

Naviac, implementačné postupy a štruktúra a zloženie rozličných inštitúcií a orgánov boli navrhnuté tak, aby zabezpečili rovnocenné partnerstvo každého relevantného partnera z oboch krajín počas celého procesu implementácie.

3.6.5 Bilingualizmus

Špeciálny charakter programu – cezhraničná spolupráca – si vyžaduje uviesť a aplikovať ďalší horizontálny princíp – bilingualizmus. Program bude podporovať realizáciu projektov zahŕňajúcich partnerov z oboch krajín, s rozdielnym materinským jazykom. Aj v prípade, ak partneri (prípadne jeden z nich) hovoria jazykom partnera, je správne poskytnúť rovnaké príležitosti pre každého prostredníctvom zabezpečenia bilingualizmu v priebehu implementácie projektu.

Vyššie uvedené vyžaduje, aby boli kľúčové dokumenty projektu, ako aj výstupy (prípadne súvisiace dokumenty) vypracované tak v slovenčine, ako aj v maďarčine. Táto podmienka bude súčasťou úverovej zmluvy vybraných žiadateľov. Tento fakt – okrem zabezpečenia rovnosti príležitostí na projektovej úrovni – takisto zvyšuje účinnosť šírenia informácií o úspešných iniciatívach a najlepších skúsenostiach v priebehu programu.

3.7. KOHERENCIA S CIEĽMI EÚ A OSTATNÝMI OBLASŤAMI PODPORY

3.7.1. Strategické Usmernenie Spoločenstva 2007- 2013 (SUS)

Podľa čl. 23 Všeobecného nariadenia, "Rada na úrovni Spoločenstva ustanovuje stručné strategické usmernenie o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, ktoré pri zohľadnení ostatných príslušných politík Spoločenstva vymedzia orientačný rámec intervencie fondov." Strategické usmernenie spoločenstva (SUS) preto poskytuje strategický rámec pre akékoľvek opatrenie financované z fondov – vrátane programov cezhraničnej spolupráce. To znamená, že pri vypracovávaní programu treba brať do úvahy ciele a odporúčania SUS.

Podľa SUS, v rámci Kohéznej politiky je potrebné brať do úvahy geografické hľadisko. Pri tvorbe programov by členské štáty mali venovať primeranú pozornosť geografickým pomerom. Z územného hľadiska kladie SUS dôraz na:

- prínos miest k hospodárskemu rastu a vytvoreniu pracovných miest
- podporu hospodárskej rôznorodosti vidieckych oblastí, rybárskych oblastí a prirodzene znevýhodnených oblastí
- spoluprácu
- **cezhraničnú spoluprácu**
- medzinárodnú spoluprácu
- medziregionálnu spoluprácu

Kapitola 5.4 SUS predstavuje špecifické usmernenie vzhľadom k obsahu programov cezhraničnej spolupráce. Cieľom cezhraničnej spolupráce v Európe je integrovať oblasti rozdelené národnými hranicami, ktoré čelia podobným problémom vyžadujúcim spoločné riešenia. "Cezhraničná spolupráca sa má zamerať na posilnenie konkurencieschopnosti prihraničných regiónov. Mala by dopĺňať ekonomickú a sociálnu integráciu tam, kde sú obrovské hospodárske disparity na oboch stranách a to aj aktivitami ako podpora vzdelania a výmeny know-how, rozvoj cezhraničných podnikateľských aktivít, využitie cezhraničného potenciálu vzdelávacích a zdravotníckych inštitúcií, integrácia cezhraničného trhu práce, a spoločný manažment životného prostredia a ohrození. Kohézna politika by sa mala zamerať na aktivity s pridanou hodnotou na miestach, kde sú vytvorené základné podmienky pre cezhraničnú spoluprácu."

Celkový strategický cieľ programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko, ktorý je definovaný ako "Zvýšenie úrovne hospodárskej a sociálnej integrácie v cezhraničnej oblasti" je v súlade so SUS. Navrhovaná stratégia je zameraná na dôležité oblasti dokumentu a vychádza z odstraňovania prekážok vytvorených hranicami pomocou zlepšenia cezhraničnej dopravnej a komunikačnej infraštruktúry a podpory spolupráce v rôznych oblastiach.

Navrhované prioritné osi a oblasti podpory zodpovedajú väčšine kľúčových oblastí definovaných v SUS. Oblasti podpory v rámci prioritnej osi 1 prispievajú ku konkurencieschopnosti cezhraničnej oblasti (prostredníctvom vedy a výskumu, inovácií a podnikania) k rozvoju ľudských zdrojov (podporou integrácie na trhu práce) a k zvýšeniu efektivity v spoločnom využívaní infraštruktúry.

Oblasti podpory v rámci prioritnej osi 2 sú na druhej strane zamerané na zlepšenie cezhraničnej dopravy ako aj ochrane životného prostredia a takisto na aktivity podporujúce informačnú spoločnosť pre všetkých.

Navrhované prioritné osi a oblasti podpory teda prispievajú ku všetkým trom kľúčovým oblastiam identifikovaným v SUS:

- Zatraktívniť Európu a jej regióny pre investície a prácu
- Zlepšenie využívania poznatkov a inovácií pre rast
- Rozšírenie a skvalitnenie pracovných miest

Program cezhraničnej spolupráce – svojím špecifickým charakterom – posilňuje aj územné aspekty rozvoja.

3.7.2. Stratégia EÚ pre Trvalo Udržateľný Rozvoj

Stratégia EÚ pre Trvalo Udržateľný Rozvoj definuje sedem kľúčových výziev a korešpondujúce úlohy, operačné ciele a aktivity a dláždí cestu pre vytvorenie spoločnosti, vybudovanej na princípoch trvalo udržateľného rozvoja a jeho praktických návrhoch, zaoberajúcich sa zhoršením environmentálnych trendov, ekonomických a sociálnych apelov EÚ, kombinovaných s novými tlakmi konkurencie a novými medzinárodnými záväzkami.

V porovnaní s programom má tento systém dlhodobých priorít hraničné sociálne zameranie. Primárne program prispieva k dosiahnutiu cieľov stratégie v oblasti energie, migrácie, dopravy, prírodných zdrojov a zdravotnej starostlivosti. Avšak stratégia zahŕňa kľúčové výzvy ako "Chudoba vo svete a výzvy pre trvalo udržateľný rozvoj" ktorá je očividne prioritou programu.

3.7.3. ESF, EPFRV a ERF

Strategické Usmernenie Spoločenstva zahŕňa štruktúru Európskeho sociálneho fondu. Je tu potenciál pre vytvorenie prepojení medzi ESF a CBC Programom na niektorých územiach, ako doplnkové ciele a intervencie v oblasti zamestnanosti, rozvoja ľudských zdrojov, vzdelávania, školenia, aktivity „ľudia ľuďom“, zlepšenia riadiacich výkonov a v boji s diskrimináciou. Národná dimenzia prostriedkov ESF môže byť skompletizovaná pridanou hodnotou cezhraničných. Činnosti financované ESF sa objavujú v štruktúre ESF, ktoré financuje sektorové OP ako je indikované v tabuľke 5-6.

Program je potenciálne spojený s Európskym poľnohospodárskym fondom pre rozvoj vidieka (EPFRV). Niekoľko efektívnych spolupôsobení bolo schválených v oblasti rozvoja turizmu; ako komplementárne ciele zlepšenia historického a vidieckeho dedičstva. Avšak skôr ako presahovanie, sú tu značné rozdiely a potenciálny výskyt pridanej hodnoty vytváraním efektívnych spolupôsobení. Napríklad zameranie HU-SK CBC Programu je špeciálne pre potreby lokalít v hraničných regiónoch, ktoré čelia dodatočným rozvojovým výzvam.

Operačný program nefinancuje aktivity presahujúce Európsky rybársky fond.

3.7.4. Ostatné finančné prostriedky Spoločenstva

S ohľadom na ostatné prostriedky Spoločenstva, okrem EPFRV a ERF bude potrebné prepojiť prípravu a implementáciu individuálnych operačných programov s nasledujúcimi finančnými prostriedkami:

LIFE + finančný nástroj sústredený na projekt zameraný na environmentálne stratégie, nové technológie a rast verejného povedomia. Keďže LIFE+ je suplementárny k ostatným zdrojom financovania Spoločenstva, projekt aktivity, ktorý môže byť financovaný operačným programom, alebo inými finančnými nástrojmi Spoločenstva dostupným aplikantom v programovom území, bude prioritne financovaný takýmito nástrojmi. HU-SK OP je zameraný na už spomenuté aktivity taktiež v Prioritnej osi 2.

Akčný program Spoločenstva „Verejné zdravie“. Hlavné ciele Programu Spoločenstva „Verejné zdravie“ je zlepšenie úrovne vedomostí a povedomia verejného zdravia, posilnenie kapacít rýchlej a koordinovanej reakcie pri možnom ohrození zdravia a podpory verejného zdravia a prevencie chorôb, zameraných na zdravotné determinanty vo všetkých sektoroch, stratégiách a aktivitách. Priority Programu Spoločenstva „Verejné zdravie“ sú: zdravotné informácie, ohrozenie zdravia, zdravotné determinanty. HU-SK OP je zameraný na soft aktivity v sektore zdravia. Program „Verejné zdravie“ je vhodný náhradný nástroj pre lepšiu ochranu zdravia a elimináciu rozdielov v podmienkach zdravia ako súčasť všestrannej zdravotnej podpory a preventívnych podnetov.

Konkurencieschopnosť a Inovačná Štruktúra (KIŠ) je zacielená na vytvorenie nového finančného mechanizmu pre inovatívne malé a stredné podniky (MSP) za účelom zjednodušiť implementáciu projektov pomocou MSP s vysoko rastúcim potenciálom. Taktiež má za cieľ posilniť podporné siete pre inovácie v podnikoch a podporiť rozvoj regionálnych

centier a Európskych sietí inovácií a šetrení energie, kombinovaných so zavádzaním inovačných environmentálnych technológií v energetickom sektore. Taktiež podporuje vytvorenie informačnej základne MSP. KIS nebude používaný namiesto SF, ale je považovaný za pomocný nástroj pre HU-SK OP zameraný na adresovanie horizontálnych problémov EÚ.

Rámcový Program Výskumu a Rozvoja. Dôležitým elementom efektívneho využitia asistencie z Fondov je koordinácia implementácie operačného programu so 7. rámcovým programom Európskeho spoločenstva pre výskum, technického rozvoja a demonštračných aktivít (FP7) a program „Kapacity“ a jeho aktivity „Poznávacie Regióny“ a „Potenciálny výskum“obzvlášť. S cieľom koordinácie týchto dvoch nástrojov na európskej úrovni bola odsúhlasená iniciatíva Výboru pre vedecký a technický výskm (VVTv) pomenovaná „Ako zlepšiť koordináciu používania štrukturálnych fondov a 7. rámcový program“. Kvôli skúmaniu možností a bariér pre kombinovanú asistenciu z takto dvoch odlišných pridelených schém, bola vytvorená pracovná skupina vo VVTv, ktorej úlohou je predísť informačnej priepasti o tom ako kombinovať asistenciu z Fondov a 7. RP. Výsledkami práce sú praktické smernice, ktoré boli poskytnuté národným a regionálnym úradom. RO je pripravený prijať tieto výsledky a použiť ich v implementácii relevantného OP. 7. RP posilní vedecký a technický základ priemyslu v Spoločenstve a pomocou podpory inovácií doplní aktivity uskutočnené OP.

3.7.5. Podpora zo Štrukturálnych fondov spadajúcich pod NSRR Maďarsko na roky 2007-2013⁴

Plán rozvoja Nového Maďarska, rast a trh práce

Plán rozvoja Nového Maďarska je stanovený ako Národný Strategický Referenčný Rámec (ďalej len NSRR) Maďarska, ktorý definuje stratégiu rozvoja na zabezpečenie rastu hospodárstva a zamestnanosti, stanovuje najdôležitejšie úlohy rozvoja, rámec pre vypracovanie rozvojových OP odrážajúc Lisabonské a Göteborgské ciele a zabezpečuje vzájomné dopĺňanie a podporovanie národných a regionálnych programov.

Všeobecným cieľom Plánu rozvoja Nového Maďarska je dosiahnutie rastu zamestnanosti s ustanovením podmienok pre udržateľný rast. V rámci NSRR Maďarska sú **prioritné osi** zamerané na:

- Ekonomický rozvoj
- Rozvoj dopravy
- Obnova spoločnosti
- Rozvoj životného prostredia a energetiky
- **Regionálny rozvoj**
- Štátna reforma

NSRR Maďarska je zameraný na posilnenie regionálnej kohézie, čo je považované za určujúcu podmienku reformných procesov krajiny. Rozvoj Maďarska prispeje tiež k dosiahnutiu kohézie na európskej úrovni. Preto rozvoj konkurencieschopnosti regiónov by sa mal uskutočňovať za účelom rozširovania ich vplyvu. Priorita 5 „*Regionálny rozvoj*“ s vnútornými strategickými otázkami definovanými ako podmienky na dosiahnutie vyrovnanej územnej štruktúry je v jasnej zhode s **cieľmi programov cezhraničnej spolupráce**. Uvedené oblasti podpory sú rámcovo zapracované v 7 regionálnych OP:

- prostredníctvom rozvoja hospodárskych pólů rastu vytvárať spolupracujúce a konkurencieschopne mestské siete;
- nový vidiecky priestor: integrovaný a trvaloudržateľný rozvoj vidieckych oblastí;
- rozvoj zaostávajúcich oblastí realizáciou komplexných programov;
- trvaloudržateľný rozvoj v oblastiach jazera Balaton, dunajského priestoru, priestoru pri rieke Tisa.

⁴ Rozvojový program pre Nové Maďarsko: Rast a práca, vydanie z 25. októbra 2006

V súlade so snahami EÚ, Maďarsko priamo smeruje k účasti na spoločných programoch na európskej úrovni. Pre vzájomnú spoluprácu vytvárajú programy Európskej únie priestor pre spoločnú prácu v oblasti inovácií, vedy, výskumu a vzdelávania, konkrétne napr. v rámci programu Hospodárska súťaž a Inovácie . V súlade so snahami EÚ a NSRR Maďarsko, Maďarsko má záujem o spoluprácu s členskými štátmi, predovšetkým so svojimi susedmi. V susedných krajinách Maďarska je pomerne rozsiahlo zastúpená maďarská menšina cca. 2,5 milióna ľudí. NSRR Maďarsko sa usiluje, aby maďarské menšiny využili príležitosti na dobudovanie a modernizáciu. Cezhraničné programy predstavujú nástroje pre integráciu prihraničných regiónov prostredníctvom hospodárskej, kultúrnej a environmentálnej spolupráce. Zásahy definované v programe do oblastí ekonomického, regionálneho, inštitucionálneho rozvoja a infraštruktúry prispievajú k revitalizácii periférnych oblastí pozdĺž hraníc.

Integrácia Maďarska do Európskeho priestoru sa uskutočňuje prostredníctvom cezhraničných, viacnárodných a nadnárodných foriem spolupráce. Hoci je cezhraničná spolupráca v úzkom vzťahu s NSRR, neobsahuje ďalšie dokumenty o cezhraničnej spolupráci. Vzhľadom na to sú pripravované osobitné dokumenty.

3.7.6. Národná stratégia trvaloudržateľného rozvoja Maďarska

Hlavným cieľom Národnej stratégie trvaloudržateľného rozvoja Maďarska je pomôcť presunúť vnútroštátne sociálne, ekonomické a environmentálne procesy, napríklad rozvoj Maďarska na cestu, ktorá je mierne alebo dlhodobou udržateľná, berúc do úvahy vnútroštátne skutočnosti a externé a globálne procesy a podmienky.

Stratégia bola vypracovaná za účelom stanovenia princípov a kľúčových cieľov, navrhnutých v obnovennej Stratégii Trvalo Udržateľného Rozvoja EU. Založená na koncepcii, prístupe, hodnotách, základných princípoch, cieľoch a implementačných nástrojoch trvalo udržateľného rozvoja, ponúka táto Stratégia dlhodobú vyčerpávajúcu štruktúru, ktorá má byť pravidelne posudzovaná a obnovovaná pre program a plány zamerané na rozvoj a iné – konkrétnejšie – horizontálne témy, pričom berie do úvahy ich vzťahy a prepojenie a podporovanie ich súdržnosti.

I keď HU-SK CBC Program nie je integrálnou súčasťou spomenutej Stratégie, môžeme vidieť súlad v oblastiach zdravia, sociálnej súdržnosti a zamestnanosti, ochrane prírodných hodnôt, vodnom riadení, energetike a trvalo udržateľnej mobilite a konkurencieschopnosti.

3.7.7 Podpora zo štrukturálnych fondov spadajúcich pod NSRR Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013

Národný strategický referenčný rámec Slovenskej republiky stanovuje rámec pre vypracovanie rozvojových OP odrážajúc Lisabonské ciele a ciele z Göteborgu. Taktiež zabezpečuje vzájomné dopĺňanie a podporovanie národných a regionálnych programov.

NSRR Slovenskej republiky pre programové obdobie 2007-2013 zahŕňa ciele EÚ "Konvergencia" a "Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť". Cieľ "Európska územná spolupráca" nie je priamo zahrnutý v NSRR Slovenská republika.

Strategický cieľ SR pre programové obdobie 2007-2013 je formulovaný ako:

„Významne zvýšiť konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja do roku 2013“

V súlade s identifikovanými disparitami a faktormi rozvoja je stratégia NSRR orientovaná na nasledujúce tematické **priority**:

- INFRAŠTRUKTÚRA A REGIONÁLNA DOSTUPNOSŤ
- ZNALOSTNÁ EKONOMIKA
- ĽUDSKÉ ZDROJE

Stratégia NSRR tiež definuje **štyri horizontálne priority**:

- Marginalizované rómske komunity
- Rovnosť príležitostí
- Trvaloudržateľný rozvoj
- Informačná spoločnosť

3.7.8. Program národnej reformy SR

Strategické priority CBC Programu sú úplne zhodné s prioritami Programu národnej reformy Slovenskej Republiky pre roky 2006-2008 (NRP). Program národnej reformy pre 2006-2008, ktorý je založený na Lisabonskej Stratégii pre Slovensko, ktorý podrobne vymenúva vízie, ciele a stratégie na nasledujúce tri roky zamerané na nasledujúce prioritné oblasti: pracovné prostredie, veda, výskum a inovácia, informačná spoločnosť, vzdelávanie a zamestnanosť prispievajúce k inovatívnemu potenciálu v slovenskom hospodárstve, rozvoj vedomostnej ekonomiky a zamestnanosti.

Tabuľka 5 Koherencia s Programom Národnej Reformy SR

	Informačná spoločnosť	Pracovné prostredie	Vzdelávanie a zamestnanosť	Veda, výskum a inovácie
PPRIORITNÁ OS 1: Hospodárstvo a spoločnosť				
1.1 Podpora cezhraničných podnikateľských aktivít		x	x	
1.2 Spolupráca v oblasti vedy a výskumu	x	x		x
1.3 Podpora spoločných projektov turizmu		x	x	
1.4 Spoločné využívanie zariadení zdravotnej starostlivosti	x		x	
1.5 Rozvoj sieťovania, partnerstva,, programového a projektového plánovania a kapacít manažmentu	x	x	x	
1.6 Spoločné využívanie a rozvoj ľudských zdrojov			x	
1.7 Aktivity „Ľudia ľuďom“			x	
PRIORITNÁ OS 2: Životné prostredie, ochrana a dostupnosť				
2.1 Spoločné aktivity a na podporu ochrany ŽP		x	x	
2.2. Spoločné aktivity ochrany prírody			x	
2.3 Výstavba lokálnych ciest, cyklistických chodníkov, verejná doprava		x		
2.4 Zabezpečenie lepšieho hraničného priechodu cez hraničné rieky		x		
2.5 Zlepšenie IT dostupnosti	x	x		
PRIORITNÁ OS 3: Technická asistencia				

3.7.9 Koherencia so sektorovými a Regionálnymi OP 2007- 2013**Maďarsko**

Diskusie o koherencii medzi programom cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko a sektorovými OP Maďarska sa viedli s cieľom predísť prekryvaniu rozvojových aktivít. Zámerom bolo takisto definovať kritériá za účelom odlišenia podpory cezhraničného rozvoja od sektorového rozvoja a analyzovať uskutočniteľnosť opatrení cezhraničných programov. Diskusie sa viedli za účasti zástupcov ministerstiev, inštitúcií a expertov zodpovedných za plánovanie a programovanie sektorových OP.

Adekvátne k tomu bolo analyzovaných 8 sektorových **OP** Maďarskej republiky v súvislosti s ich koherenciou s programom cezhraničnej spolupráce.:

- Hospodársky rozvoj
- Obnova spoločnosti
- Životné prostredie a energetika
- Doprava
- Štátna reforma
- Elektronická správa

- Sociálna infraštruktúra
- Technická asistencia

Západo-Panónsky Operačný Program

Operačné programy pripravené v spolupráci so susednými krajinami s cieľom rozvíjať regióny popri štátnych hraniciach a podporovať implementácie cieľov Západo-Panónskeho OP. ZPOP a OP Európskej Teritoriálnej Spolupráce (ETS) sú v súlade vďaka silnému cezhraničnému pôsobeniu ETS OP. Napríklad, pomoc môže byť udelená na obnovu ciest pri prekročení hranice a cezhraničný partner taktiež participuje na projekte.

Centrálny Trans- Dunajský Operačný Program

Komplementarita medzi OP a HU-SK OP je založená na cezhraničnom OP majúcim silné cezhraničné pôsobenie. Napríklad cestná rekonštrukcia môže byť povolená ak prekročí hranicu partnera susednej krajiny zúčastneného na projektoch - to je hlavné oprávnené kritérium. Koordinácia medzi regionálnymi OP a HU-SK OP je zaistená Regionálnou Rozvojovou Radou a jej pracovnou organizáciou, ktorá značne prispieva k elaborácii oboch OP. Kolaborácia medzi Riadiacimi Orgánmi regionálnych OP a Oddelenie programov medzinárodnej spolupráce koordinujúce HU-SK OP v rámci Národnej Rozvojovej Agenúry taktiež zaisťuje proces spolupráce.

Severo-maďarský Operačný program

Región hraničí len so Slovenskom, preto program ovplyvňuje všetky krajiny regiónu, špecifickejšie ich prihraničné územia. Pre región je dôležité zlepšiť dopravné prepojenia popri hranici, napríklad budovanie mostov cez rieku Ipel, alebo po zavedení Schengenu otvorenie nových hraničných oblastí. A navyše k zlepšeniu fyzickej proximity spojení je taktiež dôležité zaistiť, že podniky a pracovníci na území majú dostatočné informácie na vytvorenie jednotného pracovného trhu a využívanie vzájomných hospodárskych benefitov. Kooperácia vyššieho vzdelávania a výskumných a rozvojových inštitúcií na tomto území obzvlášť v Miškolci a Košiciach môže byť kľúčovým motorom hospodárskych vzťahov. Rozvoj turizmu v zdieľaných územiach bohatých na prírodné zdroje pozdĺž rieky Ipel a na území Aggtelek a zakladanie cezhraničných národných parkov môže byť taktiež dôležité pre hospodárstvo. I keď maďarsky hovoriaci občania žijú pri slovenských hraniciach vo veľkých počtoch, je dôležité posilniť spojenie medzi osobami, neziskovými organizáciami a inštitúciami s výhľadom na vytvorenie dlhodobej kooperácie a výmene informácií. Navyše, hraničný región sa prepožičal do environmentálnych a infraštruktúrnych dohôd a zožal úspech hospodárstva kvôli všeobecnému zdraviu, prevencii a prírodným podmienkam.

Slovenská republika

Stratégia, prioritné osi a ciele NSRR Slovenskej republiky budú implementované prostredníctvom 11 **OP** v rámci individuálnych cieľov kohéznej politiky EÚ.

- Regionálny OP
- OP Informatizácia spoločnosti
- OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast
- OP Zdravotníctvo
- OP Doprava
- OP Životné prostredie
- OP Výskum a rozvoj

- OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia
- OP Vzdelávanie
- OP Technická asistencia
- OP Bratislavský kraj (v rámci cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť pre Bratislavský kraj)

OP cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko sa **relatívne odlišuje od ostatných OP** v zmysle **všeobecných kritérií**:

- 1) Vymedzené územie – oprávnené pre podporu z programu cezhraničnej spolupráce sú regióny ležiace na hraniciach štátov, a to iba 8 NUTS III regiónov z Maďarska a 5 NUTS III regiónov zo Slovenska;
- 2) Spoločné projekty – v rámci programu cezhraničnej spolupráce je nevyhnutná vzájomná spolupráca, ktorá vyústí do spoločného projektu; základným elementom CBC projektov je cezhraničný dopad, kým ostatné sektorové alebo regionálne OP nemôžu mať také značné cezhraničné charakteristiky (taktiež kvôli územným obmedzeniam)
- 3) Finančná dimenzia CBC projektov je zvyčajne limitovanejšia ako u ostatných OP projektov v rovnakých zasiahnutých územiach
- 4) Prijemcovia z verejnej a neziskovej sféry – v OP cezhraničnej spolupráce podnikatelia nie sú oprávnenými žiadateľmi

Na predchádzanie prekrývaniu v budúcnosti budú v internom manuáli na úrovni prioritných osí definované kritéria odpovedajúce územnej spolupráci. Okrem toho

a) predstavitelia relevantných Rozvojových regionálnych agentúr z maďarskej strany budú prizvaní na stretnutia SMV ako pozorovatelia, aby sa predišlo prekrývaniu s rozvojovými programami ostatných regiónov,

b) relevantný ministerský predstavitelia SMV sa zúčastia na odkrývaní náhodných prekrývaní s národnými rozvojovými programami.

Tabuľka 8 Koherencia so sektorovými OP Maďarska 2007-2013⁵

	OP Hospodársky rozvoj (ERDF)	OP Obnova spoločnosti (ESE)	OP ŽP a energetika (ERDF, KF)	OP Doprava (ERDF, KF)	OP Štátna reforma (ESF)	OP Elektronizácia administratívy (ERDF)	OP Sociálna infraštruktúra (ERDF)	OP Technická asistencia (ERDF)
PRIORITNÁ OS 1: Hospodárstvo a spoločnosť								
1.1 Podpora cezhraničných podnikateľských aktivít	X							
1.2 Spolupráca v oblasti vedy a výskumu	X	x						
1.3 Podpora spoločných projektov turizmu								
1.4 Spoločné využívanie zariadení zdravotnej starostlivosti		x					x	
1.5 Rozvoj sieťovanie, programového a projektového plánovania a kapacit manažmentu					x			
1.6 Spoločné využívanie a rozvoj ľudských zdrojov		x					x	
1.7 Aktivity „Ľudia ľuďom“		x					x	
PRIORITNÁ OS 2: Životné prostredie, ochrana a dostupnosť								
2.1 Spoločné aktivity a na podporu ochrany ŽP			x					
2.2. Spoločné aktivity ochrany prírody			x					
2.3 Výstavba lokálnych ciest, cyklistických chodníkov, verejná doprava				x				
2.4 Zabezpečenie lepšieho hraničného priechodu cez hraničné rieky				x				
2.5 Zlepšenie IT dostupnosti	X							
PRIORITNÁ OS 3: Technická asistencia								x

3.8 HLAVNE ZISTENIA EX-ANTE HODNOTENIA A SEA

Hlavné zistenia ex-ante hodnotenia

Súčasný program môžeme v mnohých aspektoch považovať za pokračovanie predchádzajúcich cezhraničných programov – toto tvrdenie platí predovšetkým v súvislosti s jeho cieľmi. Z tohto dôvodu je územie, v rámci ktorého bude súčasný program implementovaný, dobre známe mnohým aktérom a zainteresovaným osobám. Okrem toho je územie výstižne popísané a použité údaje sú kvalitne zdokumentované v kapitole “Analýza programového územia”. Podkapitoly sú jasné a stručné a hlavné stanovisko je zhrnuté v závere každej podkapitoly.

Hodnotitelia zvlášť odporúčajú, aby inštitúcie zodpovedné za implementáciu súčasného programu vzali do úvahy závery, popísané v “Skúsenostiach z predchádzajúceho programového obdobia”, ktoré sú veľmi obsažné.

Kým v kapitolách “Spoločná stratégia rozvoja” a z nej vyplývajúcich “Prioritných osí programu” sa nevyskytli žiadne väčšie problémy v zmysle určenia priorít, kvantitatívne plánovanie (tj. ukazovatele) je nepresné a neúplné. Hodnotitelia odporúčajú venovať väčšiu pozornosť tomuto aspektu programu. Okrem toho typ ukazovateľa “počet projektov...” je zavádzajúci pri hodnotení úspešnosti realizácie programu.

“Implementačné ustanovenia” sú v súlade s nariadeniami EÚ, ale to samo o sebe nie je dostačujúce na zabezpečenie hladkej a účinnej realizácie programu, hoci popísané ustanovenia zabezpečujú implementáciu ako takú. Mnoho detailov súvisiacich s ustanoveniami je potrebné finalizovať v “implementačnom manuále”, ktorý je mimo oblasti ex-ante hodnotenia. Z toho dôvodu nie je zo strany hodnotiteľa možné poskytnúť odôvodnený názor na mnohé aspekty implementácie.

Záverom, hodnotitelia zastávajú názor, že v prípade uspokojivého adresovania spomenutých postrehov prispieje tento program k súboru cieľov EÚ tak ako sú definované pre programy cezhraničnej spolupráce.

Tabuľka 10 Zmeny vykonané z dôvodu ex-ante hodnotenia

EA pripomienky	Stav v OP
Analýzy	
Cieľ alebo priority rozvoja na konci podkapitoly	Prijaté. Rozvinuté v časti “Analýza programového územia”.
Uviesť individuálne dáta a hodnoty na konci dokumentu	Väčšina štatistických údajov je v tabuľkách v prílohe, ale niektoré su v texte.
Nespomenutý podiel rómskej populácie na Slovensku	Prijaté. Rozvinuté v časti “Národná identita”.
V turizme mali by byť určené potreby pre spoločné turistické projekty.	Prijaté. Rozvinuté v časti “Turizmus”.
Odporúčane odkázať na nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	Prijaté. Rozvinuté v časti “Trh práce”,
Vyššie uvedené návrhy by mali byť spomenuté v slabých stránkach SWOT	Prijaté. Rozvinuté v časti “SWOT analýza”.
Spomenutie Dunaja ako lodnej trasy	Prijaté. Rozvinuté v častiach “Turizmus, Infraštruktúra”.
Poskytnúť podiel recyklovania komunálneho odpadu v porovnaní s priemerom v EÚ	Neštatistické údaje sú dostupné NUTS III úrovni.
Spomenúť rieku Ipeľ ako hraničiacu s hraničným prechodom	Prijaté. Rozvinuté v časti “Infraštruktúra”.

Plochy prírodných oblastí by mali byť porovnané s územím každej krajiny	Prijaté. Rozvinuté v časti "Prírodné zdroje a Životné prostredie".
SWOT	
Vyjadrenia nie sú spomenuté v správnej kategórii	Prijaté. Rozvinuté v časti "SWOT analýza".
rómska populácia v Bratislavskom a hlavne Košickom kraji medzi slabými stránkami analýzy, len vo východnej časti	Prijaté. Rozvinuté v časti "SWOT analýza - Rozloha/Obyvateľstvo/Prírodné zdroje – Slabé stránky".
Dunaj ako dôležitá riečna trasa by mal byť spomenutý medzi kladmi	Prijaté. Rozvinuté v časti "SWOT analýza - Dopravná infraštruktúra – Silné stránky".
Rieka Ipeľ – nieje spomenutý most križujúci rieku, chybne	Prijaté. Rozvinuté v časti "SWOT analýza - Dopravná infraštruktúra – Slabé stránky".
Starnúca spoločnosť je skôr slabá stránka, ako hrozba	Prijaté. Rozvinuté v časti "SWOT analýza - Rozloha/Obyvateľstvo/Prírodné zdroje – Slabé stránky".
Stupeň záväzkov voči stratégii	
Popis partnerských aktivít je nedostatočný. Chýba: - kto boli účastníci?	Rozvinuté v časti "Spoločný proces programovania".
- ako sú vyjadrené možnosti?	Program bol vyvinutý priamym začlenením predložených vyjadrení a návrhov.
- v akej miere boli tieto názory brané na vedomie?	Všetky relevantné vyjadrenia boli vložené do OP s povolením pracovná skupina Bojová jednotka (popísané v časti "Spoločný proces programovania").
Hlavné časti potrebných informácií sú (uvádzací zoznam): - popis ako projektanti zahrnuli spoluúčastníkov v príprave dokumentu	Informácie v časti "Proces verejných konzultácií".
- je dokument prístupný na stiahnutie na internete?	Informácie v časti "Publicita".
- boli nejaké pripomienky od spoluúčastníkov?	Informácie v časti "SEA – Verejné konzultácie".
- ako bude zabezpečená nepretržitá propagácia programu?	Bude vypracované v Komunikačnom pláne.
Dôslednosť stratégie	
1.4. zmeny: Spoločný rozvoj a koordinované používanie zdravotného zariadenia je bez dokázanej potreby alebo možnosti	Rokovania a informácie poskytnuté dôležitými ministrami členských štátov definované týmito intervenciami
Názov zmien 2.1; 2.2 môže byť zmenený na: "Spoločné kroky na poli riečnej kontroly, riadenia odpadu a obnoviteľnej energie", alebo podobne.	Zamietnuté.
2.5.: Zlepšenie cezhraničných kanálov Nie je jasné, čo bude ďalším benefitom týchto oblastí podpory ako cezhraničných oblastí podpory, ktoré nie sú súčasťou národného OP	Dôvod: možnosť spojenia, cezhraničnej infraštruktúry, rozvoj okrajových častí členských štátov
Je potrebné špeciálne upozornenie na zabránenie konfliktného rozvoja projektu voči ochrane životného prostredia a prírody, ekonomickým aktivitám a sociálnym trendom (ako ochrana prírody vs. rozvoj turizmu alebo nové obchodné oblasti vs. prírodné parky).	Aspekty trvalo udržateľného rozvoja a environmentálnej stratégie budú použité ako základné určujúce faktory v rozvojových projektoch (Cezhraničné témy)
Analýzy cieľov	
Málo konkrétnych ukazovateľov. Ukazovateľ môže byť priamo vložený do konkrétneho kroku, výsledku alebo efektu, za účelom porovnania sieťových	Rozvinuté v tabuľkách "ukazovatele výstupu a výsledku".

variácií , ktorý môže odkazovať na oblasť podpory.	
Nedostatok logických spojení medzi hierarchiou ukazovateľov.	Rozvinuté v tabuľkách "ukazovatele výstupu a výsledku".
Viacero ukazovateľov výstupu má nejasnú definíciu.	Rozvinuté v tabuľkách "ukazovatele výstupu a výsledku".

1. Analýza programového územia je zlepšená, detailnejší opis problémov a spojení; situačná analýza je správne podporovaná dátami.
2. SWOT analýza je koherentná s analýzou programového územia a pozorovania sú vymenované v správnych kategóriách.
3. Zlepšovanie logického vzťahu medzi identifikovanými problémami a možnosťami, tak ako aj oblastí podpory a cieľov.
4. Ukazovatele lepšie korešpondujú so systémom cieľov, oblastí podpory a priorít.
5. Navrhnutá implementačná kapitola je prepojená s podstatnými nariadeniami, preto sa predpokladá, že bude schopná riadiť program.

Hlavné zistenia SEA:

Maďarské a slovenské hraničné regióny tvoria geograficky a ekologicky jednotné územie. Súčasné a budúce environmentálne problémy maďarsko - slovenského hraničného regiónu môžu byť dôsledkom zvýšeného dopravného ruchu a rastom dopytu po mobilite. Rastúca spotreba energie môže takisto postupne ohroziť životné prostredie. Zmeny a zintenzívnenie využitia územia a s tým súvisiace negatívne vedľajšie efekty, znižovanie prírodnej a kultúrnej rozmanitosti, môžu vyústiť do ohrozenia regiónov ovplyvnených programom Európskej územnej spolupráce.

Finálna správa o SEA bola vypracovaná na základe verzie programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko – Slovensko 2007-2013 z 19. februára 2007. Program je súčasťou EUS. (Cieľ 3) a v súlade s politikou súdržnosti EÚ zameranou na vymedzenie disparít prihraničných regiónov a vývin aktivít v cezhraničnom regióne pomocou spoločných stratégií smerom k udržateľnému rozvoju.

V rámci programu boli navrhnuté tri hlavné priority na dosiahnutie týchto cieľov. Prvá prioritná os (hospodárstvo a spoločnosť) sleduje predovšetkým Lisabonskú stratégiu EÚ. Druhá prioritná os (udržateľný rozvoj, ochrana prírody a ŽP) sleduje Göteborgský program EÚ a tretia prioritná os poskytuje technickú podporu pri implementácii programu.

Metóda strategického environmentálneho hodnotenia bola založená na dvoch rôznych prístupoch, zameraných na dve dôležité aspekty procesu SEA: (1) všeobecné zhodnotenie programu pomocou environmentálne zameraných typov hodnotiacich otázok, (2) analýza princípov udržateľného rozvoja založená na najlepších získaných skúsenostiach a princípoch,

Základnými odporúčaniami SEA bolo zlepšiť komunikáciu, environmentálne povedomie, posilniť environmentálne zamerané metódy využívania územia a využívania prírodných zdrojov, rozšíriť využívanie obnoviteľných zdrojov energie a ochranu a rozvoj kultúrneho dedičstva.

Pretože existuje široká škála pravdepodobných projektov v rámci rôznych oblastí aktivít, je potrebné venovať maximálnu pozornosť zabezpečeniu záujmov udržateľného rozvoja a environmentálnych záujmov v procese výberu projektov. Odporúčania minimálnych environmentálnych požiadaviek na podporené projekty v rámci programového dokumentu sú stále skôr všeobecné. Preto SEA odporúča ďalšie hodnotenie environmentálnych efektov počas procesu výberu projektov. Záverečná environmentálna správa obsahuje aj

odporúčania súvisiace s monitorovacími opatreniami maďarsko - slovenského CBC OP v súvislosti so zabezpečením udržateľného rozvoja.

Pre nedostatok relevantných detailov programového dokumentu nie je v súčasnosti možné zhodnotiť pravdepodobné environmentálne efekty spôsobené podporenými projektami, hoci dokument niekoľkokrát zohľadňuje princíp udržateľnosti. Najväčšia šanca negatívnych vedľajších efektov je pri projektoch súvisiacich s infraštruktúrnymi opatreniami. V záujme splnenia požiadaviek pre udržateľný rozvoj oblastí podpory a súvisiacich projektov sa odporúča ďalšie SEA .

4. Implementačné ustanovenia

Kapitola Implementačná štruktúra OP CBC HU-SK 2007-2013 bola vypracovaná na základe

- dostupných právnych predpisov Komisie usmerňujúcich programy EÚS financované z ERDF na obdobie rokov 2007- 2013;
- rokovanií o implementácii programu na úrovni TF a na úrovni manažmentu;
- skúseností získaných počas implementácie Interreg IIIA Programu Susedstva Maďarsko – Slovensko - Ukrajina 2004-2006

4.1. ŠTRUKTÚRA RIADENIA PROGRAMU

Pre riadenie programu budú vytvorené nasledujúce štruktúry:

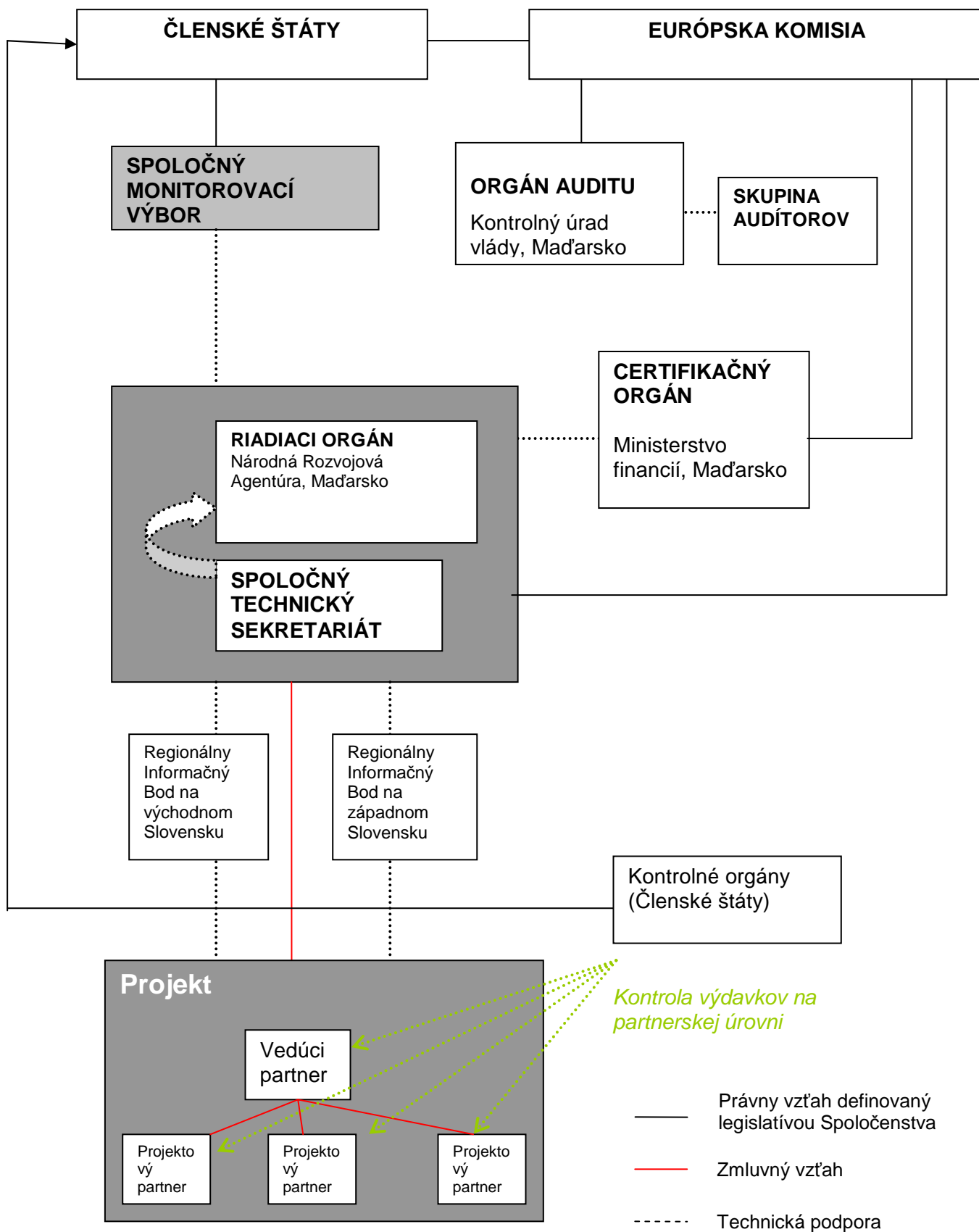
- **Spoločný monitorovací výbor (ďalej len SMV):** je zodpovedný za dohľad a monitorovanie implementácie programu a za výber projektov;
- **Riadiaci orgán (ďalej len RO):** preberá celkovú zodpovednosť za riadenie a implementáciu programu smerom k Európskej Komisii;
- **Certifikačný orgán (ďalej len CO):** je zodpovedný za certifikovanie výkazov o výdavkoch a žiadostí o platbu pred ich predložením Komisii ;
- **Orgán Auditu (ďalej len OA):** je funkčne nezávislý orgán Riadiaceho orgánu a Certifikačného orgánu, zodpovedný za preverenie efektívneho fungovania riadenia a kontrolného systému;
- **Spoločný technický sekretariát (ďalej len STS):** spolupracuje s RO, SMV pri plnení ich príslušných úloh. Na slovenskom oprávnenom prihraničnom území budú ustanovené 2 Regionálne informačné body s čiastočnými pracovnými úväzkami. Budú zodpovedať predovšetkým za efektívny rozvoj projektov v oblasti poskytovaním priamej pomoci potenciálnym žiadateľom o projekty v prihraničnom regióne.

Okrem vyššie spomenutých štruktúr budú NRA v Maďarsku a Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR na Slovensku zodpovedať za:

- ustanovenie a realizáciu kontrolného systému na účely certifikácie výdavkov na národnej úrovni (vrátane prvostupňovej kontroly účtovných dokladov uskutočnenej na národnej úrovni, súladu operácií s národnou legislatívou a legislatívou ES a pod.)
- zabezpečenie národného spolufinancovania (vrátane prípravy a podpisovania národných zmlúv o spolufinancovaní).

Kompetentné orgány v Programe HU-SK**Tabuľka 11 Kompetentné orgány v Programe HU-SK**

Riadiaci orgán	Národná Rozvojová Agentúra, Maďarsko
Certifikačný orgán	Ministerstvo financií, Maďarsko
Orgán auditu	Kontrolný úrad vlády, Maďarsko
Spoločný technický sekretariát	Zriadený v rámci VÁTI Kht (Budapešť), Maďarsko
Regionálne informačné body	2 Regionálne infobody s čiastočnými pracovnými úväzkami. na východnom a západnom Slovensku

4.1.1. Spoločný monitorovací výbor (SMV)

SMV bude zriadený do troch mesiacov po schválení OP. Spoločný monitorovací výbor dohliada na implementáciu programu a je zodpovedný za strategickú adaptáciu programu. Jeho hlavným cieľom je zabezpečiť kvalitu a efektívnosť implementácie programu a sledovateľnosť programových operácií rozhodovaním o Výzvach na projektové žiadosti, výberom a hodnotením (viď. bod 4.2.3) projektov (Nariadenie o ERDF, Článok 19, bod 3, Výber operácií). SMV má právo využiť externé odborné posudky s cieľom zabezpečiť nevyhnutné technické zázemie pre výber projektov v jednotlivých aktivitách alebo skupinách aktivít. Spoločný monitorovací výbor vypracuje svoj rokovací poriadok v rámci inštitucionálneho, právneho a finančného rámca dotknutého členského štátu a prijme ho po dohode s RO na účely svojho poslania v súlade so Všeobecnými Nariadeniami.

SMV bude pracovať v súlade s nasledovnými nariadeniami :

*Všeobecné nariadenie Článok 65
Úlohy Monitorovacieho výboru*

Monitorovací výbor sa presvedčí o účinnosti a kvalite vykonávania operačného programu v súlade s nasledovnými ustanoveniami:

- (a) zváži a schváli kritériá výberu financovaných operácií do 6 mesiacov od schválenia OP a schváli každú revíziu týchto kritérií v súlade s potrebami programovania;
- (b) na základe dokumentov, ktoré predloží riadiaci orgán pravidelne skúma pokrok v dosahovaní konkrétnych cieľov OP;
- (c) skúma výsledky vykonávania, najmä dosahovanie cieľov stanovených pre každú prioritnú os a hodnotenia uvedené v čl. 48, ods.3;
- (d) zváži a schváli výročné a záverečné správy o vykonávaní uvedené v čl. 67;
- (e) dostáva informácie o výročnej kontrolnej správe alebo o tej časti správy, ktorá sa vzťahuje na príslušný OP a všetkých dôležitých pripomienkach, ktoré môže Komisia vzniesť po preskúmaní tejto správy alebo v súvislosti s danou časťou tejto správy;
- (f) môže navrhnúť riadiacemu orgánu akúkoľvek revíziu alebo preskúmanie OP, ktoré by mohlo umožniť dosiahnuť ciele fondu uvedené v čl.3 alebo zlepšiť jeho riadenie vrátane finančného riadenia;
- (g) zváži a schváli akýkoľvek návrh na zmenu a doplnenie obsahu rozhodnutia Komisie o príspevku z Fondov.

Členovia SMV budú menovaní do 30 dní od schválenia OP. Procesný poriadok SMV bude definovať zloženie tohto výboru. Pri definovaní zloženia výboru bude rešpektovaný princíp partnerstva, prostredníctvom zahrnutia kompetentných orgánov, socio-ekonomických partnerov ako aj ďalších vhodných orgánov zastupujúcich občiansku spoločnosť, environmentálnych partnerov a mimovládne organizácie a orgány zodpovedné za podporu rovnosti medzi mužmi a ženami.

Členovia môžu prizvať dodatočných poradcov na stretnutie SMV so štatútom pozorovateľov (účasť poradcov musí byť oznámená predsedovi výboru vopred). Predsedníctvo a práva a povinnosti predsedu budú definované v rokovacom poriadku Komisie.

Predstavitelia Komisie sa zúčastnia zasadaní ako pozorovatelia v súlade s platnou legislatívou. Riadiaci orgán bude navštevovať stretnutia SMV a bude dbať na dodržiavanie platnej legislatívy, účinnosti a efektívnosti programu. STS bude poskytovať služby sekretára pre SMV pri jeho zasadnutiach, vrátane prípravy dokumentov, rozhodnutí a záznamov. SMV sa stretáva minimálne raz do roka. Rozhodnutia môžu byť prijaté písomnou procedúrou stanovenou procedurálnymi pravidlami vrátane príslušných organizačných opatrení.

4.1.2. Riadiaci orgán (RO)

Určeným RO je :

Národná Rozvojová Agentúra (Maďarsko) Budapest

RO bude zodpovedný za riadenie a implementáciu programu v súlade s príslušnými nariadeniami:

<i>Všeobecné Nariadenia Článok 60 Funkcie riadiaceho orgánu</i>	
	RO je zodpovedný za riadenie a vykonávanie OP v súlade so zásadou riadneho finančného riadenia, a najmä za:
(a)	zabezpečenie, aby operácie vybrali na financovanie v súlade s kritériami vzťahujúcimi sa na OP a aby dodržiavali uplatniteľné predpisy Spoločenstva a vnútroštátne predpisy počas celého obdobia vykonávania;
(b)	overenie toho, že spolufinancované produkty sa dodajú a spolufinancované služby sa poskytnú, a za overenie že na operácie vykázané prijímateľmi sa skutočne vynaložili a sú v súlade s predpismi Spoločenstva a vnútroštátnymi predpismi; preverovanie jednotlivých operácií na mieste sa môže vykonávať na vzorke a v súlade s podpornými predpismi, ktoré má Komisia prijať v súlade s postupom uvedeným v článku 103, ods. 3;
(c)	zabezpečenie systému na zaznamenávanie a uchovávanie účtovných záznamov o každej operácii v rámci operačného programu v elektronickej podobe a za zabezpečenie zberu údajov o vykonávaní, ktoré sú potrebné na finančné riadenie, monitorovanie, preverovanie, audity a hodnotenie;
(d)	zabezpečenie, aby prijímatelia a iné orgány zapojené do vykonávania operácií viedli buď samostatný účtovný systém, alebo vhodné kódové označenie účtov pre všetky transakcie súvisiace s operáciou, tak aby neboli dotknuté vnútroštátne účtovné pravidlá;
(e)	zabezpečenie, aby sa hodnotenie OP uvedené v článku 48 ods. 3 vykonávalo v súlade s článkom 47;
(f)	stanovenie postupov na zabezpečenie toho, aby sa všetky dokumenty týkajúce sa výdavkov a auditov požadovaných na zabezpečenie primeranej kontroly priebehu programu uchovali v súlade s požiadavkami čl. 90;
(g)	zabezpečenie, aby CO dostal na účely certifikácie všetky potrebné informácie o postupoch a overeniach OP, vykonaných v súvislosti s výdavkami;
(h)	usmerňovanie práce Monitorovacieho výboru a poskytovanie mu dokumentov, ktoré umožňujú monitorovať kvalitu vykonávania OP z hľadiska konkrétnych cieľov;
(i)	zostavenie a po schválení SMV predloženie záverečnej správy o vykonávaní Komisii;
(j)	zabezpečenie požiadaviek na informovanie a publicitu ustanovených v článku 69;

V súlade s *Článkom 15 Nariadenia o ERDF*, RO nezodpovedá za oprávnenosť operácií a výdavkov, ale sa uistí, že každý výdavok prijímateľa participujúceho na operácii bol preverený kontrolórm. Na tento účel každý členský štát stanoví vlastný systém kontroly: menuje kontrolórov zodpovedných za verifikáciu legálnosti a oprávnenosti výdavkov priznaných prijímateľmi zúčastnenými na aktivitách.

STS bude priamo podporovať RO, keďže zabezpečuje práce operatívneho manažmentu pre celý program. Hoci RO celkovo zodpovedá za program, isté horizontálne úlohy (zamestnávanie členov STS, príprava zmlúv, ustanovenie a realizácia monitorovacieho

systému programu, projektové platby, právne služby, atď.) môžu byť delegované na samostatnú jednotku v rámci VÁTI Verejnej neziskovej organizácie.

Regióny pre Hospodársku zmenu

V prípade zapojenia regiónov programového územia do iniciatívy Regióny pre hospodársku zmenu sa RO zaväzuje:

- a) zrealizovať nevyhnutné úpravy na podporu inovatívnych operácií s cezhraničným/nadnárodným dopadom súvisiacich s výsledkami sieťovania,
- b) predosť aspoň raz ročne bod v programe SMV na prediskutovanie podstatných návrhov programu a pozvať predstaviteľov sietí (ako pozorovateľov), aby mohli podať správu o pokroku aktivít sieťovania;
- c) v rámci Výročnej správy popísať aktivity zahrnuté v iniciatíve Regióny pre hospodársku zmenu.

4.1.3. Certifikačný orgán (CO)

Určeným CO je:

**Ministerstvo Financí Maďarska
Budapešť**

Hlavnými úlohami CO je zostavovanie certifikovaných výkazov výdavkov a žiadostí o platbu a ich predloženie Komisii, ako aj prijímanie platieb od Komisie.

CO bude konať v súlade s danými usmerneniami:

*Všeobecné ustanovenia Článok 61
Funkcie Certifikačného Orgánu*

CO je zodpovedný najmä za:

- (a) zostavenie certifikovaných výkazov a žiadostí o platbu a za ich predloženie Komisii;
- (b) certifikovanie, že:
 - (i) výkaz výdavkov je presný, vychádza zo spoľahlivých účtovných systémov a je založený na overiteľných podporných dokumentoch;
 - (ii) vykázané výdavky sú v súlade s platnými predpismi Spoločenstva a vnútroštátnymi predpismi a boli vynaložené na operácie vybrané na financovanie v súlade s kritériami vzťahujúcimi sa na program, ktoré spĺňajú predpisy Spoločenstva a vnútroštátne predpisy;
- (c) zabezpečenie toho, že na účely certifikácie dostal od RO primerané informácie o postupoch a overeniach vykonaných v súvislosti s výdavkami uvedenými vo výkaze výdavkov;
- (d) zohľadnenie výsledkov všetkých auditov vykonaných orgánom auditu alebo pod jeho vedením na účely certifikácie;
- (e) vedenie účtovných záznamov v elektronickej podobe o výdavkoch vykazaných Komisii;
- (f) účtovanie vymáhateľných súm a súm vybraných po zrušení celého príspevku na operáciu alebo jeho časti. Vrátené sumy sa vyplatia naspäť do všeobecného rozpočtu Európskej únie pred ukončením operačného programu tak, že sa odpočítajú z nasledujúceho výkazu výdavkov .

4.1.4. Orgán Auditú (OA)

Určeným OA pre tento program je:

**Kontrolný úrad vlády (Maďarsko)
Budapest**

Povinnosti OA sú dané nasledujúcimi ustanoveniami:

*Všeobecné Ustanovenia Článok 62
Funkcie orgánu auditu*

1. OA operačného programu zodpovedá najmä za:
 - a. Zabezpečenie, aby sa audity vykonávali s cieľom preveriť účinné fungovanie systému riadenia a kontroly OP;
 - b. zabezpečenie, aby sa audity operácií vykonávali na vhodnej vzorke, kvôli prevereniu vykázaných výdavkov;
 - c. predloženie stratégie auditu Komisii, ktorá sa bude zaoberať subjektami, vykonávajúcimi audity uvedené v bodoch a) a b) použitou metódou, metódou výberu vzorky na audity operácií a orientačným plánom auditov s cieľom zabezpečiť, aby sa auditu podrobili hlavné subjekty a aby boli audity počas celého programového obdobia rozvrhnuté rovnomerne, do deviatich mesiacov od schválenia OP;
(Jednotná stratégia auditu môže byť predložená Komisií v prípade, že na niekoľko OP je použiteľný spoločný systém)
 - d) do 31. decembra každého roku od roku 2008 do 2015 za:
 - i) predloženie výročnej kontrolnej správy, ktorá obsahuje nálezy auditov vykonaných počas predchádzajúceho 12-mesačného obdobia, ktoré sa končí 30. júna príslušného roku, v súlade so stratégiou auditu OP a uvádza nedostatky zistené v systémoch riadenia a kontroly programu Komisii. Prvá správa, ktorá sa predloží do 31. decembra 2008, sa vzťahuje na obdobie od 1. januára 2007 do 30. júna 2008. Informácie týkajúce sa auditov vykonaných po 1. júli 2015 sa zahrnú do záverečnej kontrolnej správy, ktorá je podkladom vyhlásenia o ukončení uvedeného v písmene e);
 - ii) na základe kontrol a auditov, ktoré sa vykonali pod jeho vedením, vydanie stanoviska o tom, či systém riadenia a kontroly funguje dostatočne účinne na to, aby poskytol primeranú záruku že výkazy výdavkov, ktoré sa predkladajú Komisii, sú správne, a na základe toho primeranú záruku, že príslušné transakcie sú zákonné a správne;
 - iii) predloženie v prípadoch stanovených v článku 88 vyhlásenie o čiastočnom ukončení, ktorým sa posudzuje zákonnosť a správnosť príslušných výdavkov. Pokiaľ sa na niekoľko OP aplikuje spoločný systém, informácia spomenutá v bode (i) môže byť zlúčená do jednotnej správy a stanovisko a prehlásenie, vydané v bodoch (ii) a (iii) môže pokrývať všetky zúčastnené OP.
 - e) predloženie vyhlásenia o ukončení, ktoré posudzuje platnosť žiadosti o záverečnú platbu a zákonnosť a správnosť príslušných transakcií zahrnutých do záverečného výkazu výdavkov, ktorý je doložený záverečnou kontrolnou správou, Komisii najneskôr do 31. marca 2017.
2. Orgán auditu zabezpečí, aby sa v rámci výkonu auditov zohľadňovali medzinárodne uznávané audítorské štandardy;
3. Ak audity a kontroly uvedené v odseku 1 písm. a) a b) vykonáva iný subjekt ako organ auditu, organ auditu zabezpečí potrebnú funkčnú nezávislosť tohto subjektu;
4. Komisia uvedie svoje pripomienky k stratégii auditu predloženej podľa odseku 1 písm. c) najneskôr do troch mesiacov po jej doručení. Ak sa v tejto lehote nepredložia žiadne pripomienky, stratégia sa považuje za prijatú.

V súlade s Článkom 71 Všeobecného nariadenia, je orgán auditu zodpovedný za výročnú kontrolnú správu a vyjadrenie o riadiacom a kontrolnom systéme postúpené EK každý rok do 31. decembra.

Skupina audítorov

V súlade s Článkom 14 Nariadenia o ERDF bude menovaná skupina audítorov na pomoc orgánu auditu. Predstavitelia skupiny audítorov budú menovaní zodpovedným orgánom za audit v danom členskom štáte. Audítori za Slovensko budú menovaní Ministerstvom financií SR, kým audítori z maďarskej strany budú menovaní priamo orgánom auditu.

Skupina audítorov bude vytvorená najneskôr tri mesiace od rozhodnutia, ktorým sa schvaľuje OP. Vypracuje vlastný rokovací poriadok. Predsedá jej orgán auditu pre daný OP.

Orgán auditu a audítori ustanovení v skupine audítorov budú funkčne nezávislí od systémov riadenia a kontroly programu. V prípade nutnosti môže činnosti OA podporiť STS (napr. podpora pri organizovaní stretnutí skupiny audítorov a pod.)

4.1.5. Spoločný Technický Sekretariát (STS) a Regionálne Informačné Body (RIB)

*Nariadenie o ERDF Článok 14
Určenie orgánov*

1. RO vytvorí po porade s členskými štátmi zastúpenými v oblasti programu STS. Tento sekretariát pomáha RO, SMV, a v prípade potreby aj OA pri vykonávaní ich príslušných úloh.

Program bude mať jediný STS v súlade s Článkom 14 (1) nariadenia o ERDF. STS bude podporovať RO pri implementácii a koordinácii programu.

Úlohy STS sú:

Úlohy na programovej úrovni

- a) spolupracovať s organizáciami správy oprávneného územia na centrálnej, regionálnej a miestnej úrovni, mimovládnyimi organizáciami, neziskovými organizáciami v oprávnenej oblasti s úmyslom zhromažďovať údaje a informácie nevyhnutné pre proces programovania (tvorba/preverenie viacročných dokumentov);
- b) propagačné aktivity súvisiace s OP, prostredníctvom priameho kontaktu s oprávnenými organizáciami (konferencie, infodni, hľadanie partnerov, brožúry a iné typy propagačných materiálov);
- c) účasť v pracovných skupinách vytvorených na tvorbu/kontrolu programových dokumentov;
- d) pripravovať návrhy na programové doplnky

Úlohy sekretariátu pre SMV

- a) naplniť bežné práce sekretariátu, ako organizáciu stretnutí, prípravu a odosielanie dokumentácie pre zápisy, navrhovanie zápisov zo stretnutí v odsúhlasených jazykoch, pripravovať a navrhovať pracovné dokumenty pre členov výborov; v súlade s internými pravidlami postupov výboru;
- b) predkladať výsledky hodnotení projektu na zasadania;
- c) implementovať operačné rozhodnutia SMV, vrátane spracovania písomných rozhodnutí;

- d) asistencia a technická koordinácia pri tvorbe každoročných správ pre Komisiu;

Správny manažment externých služieb a ostatné aktivity TA

- a) zabezpečiť správny manažment (externých) úloh a služieb napr. prekladateľské služby, externých expertov, audítorov, projekty TA, atď.

Monitorovanie

- a) prínos k vytvoreniu monitorovacieho systému;
- b) pravidelná údržba a obnovovanie monitorovacieho systému,

Tvorba a výber hodnotenie projektov

- a) podpora tvorby a rozvoja projektov (organizácia informačných seminárov, atď.);
- b) riadenie procesu projektových žiadostí, príprava a umožnenie prístupu k dokumentom potrebným pre projektové žiadosti a výber projektov (základné informácie o programe a projektoch, štandardné formy žiadostí o projekt a formy hodnotenia), poskytovanie informácií a poradenstva pre žiadateľov (predovšetkým napomáhať vedúcemu partnerovi pri príprave jeho žiadosti);
- c) prijímanie, evidenciu a kontrola (formálna, technická, oprávnenosť) žiadostí;
- d) zabezpečenie kvalitného hodnotenia projektových žiadostí interným personálom alebo externými expertami,

Implementácia

- a) riadiť programovú/projektovú implementáciu: pripravovať materiály potrebné pre programovú/projektovú implementáciu (zmluvy s vedúcim partnerom, vzory výkazov, implementačné smernice...); poskytovať poradenstvo a pomoc projektovým partnerom v súvislosti s implementáciou aktivít a finančným riadením;
- b) organizovať workshopy adresované vedúcemu partnerovi s prehľadom poskytovaných dodatočných informácií a upresnení súvisiacich s implementáciou projektov;
- c) zabezpečiť výmenu informácií o rôznych projektových návrhoch;
- d) kontrolovať pokrok a finančné výkazy vypracované vedúcim partnerom, monitorovať pokrok projektov prostredníctvom zhromažďovania a kontrolovania monitorovacích správ, monitorovanie výstupov atď

Informovanie a publicita

- a) vytvoriť komplexný systém pre vzťahy s verejnosťou súvisiaci s programom a vypracovať spoločnú korporatívnu identitu programu pre všetky druhy komunikácie,
- b) vypracovať Komunikačný plán,
- c) vypracovať informačné materiály na šírenie (v elektronickej a tlačenej podobe);
- d) vytvoriť, prevádzkovať a aktualizovať internetovskú stránku programu;
- e) organizovať informačné akcie s partnermi z programovej oblasti;
- f) udržiavať povinné vzťahy s médiami;
- g) reagovať na akúkoľvek požiadavku o informácie;

- h) organizovať hlavnú informačnú kampaň propagujúcu zahájenie programu, aj v prípade absencie finálnej verzie komunikačného plánu
- i) publikovať zoznam príjemcov, názvy schválených projektov a sumu verejných financií alokovaných na projekty.

Ostatné

- a) podporovať RIB v ich aktivitách,
- b) riadiť výskumnú databázu spoločných projektov/partnerov,
- c) pripravovať akékoľvek iné dokumenty požadované Komisiou alebo SMV,
- d) organizovanie stretnutí pracovných skupín kontrolórov,
- e) podporovať OA a skupinu audítorov v ich aktivitách,

Každoročné plány práce STS musí odsúhlasiť SMV. STS bude financovaný z rozpočtu TA.

Zamestnancov STS bude zamestnávať VÁTI - Maďarská verejná nezisková spoločnosť na základe rámcovej zmluvy s RO. STS bude lokalizované v Budapešti. STS zamestnáva zamestnancov z členských štátov. Počet zamestnancov a ich kvalifikácia má korešpondovať úlohám špecifikovaným vyššie.

Hlavnou úlohou Regionálnych Informačných Bodov je reprezentovať program na Slovensku. RIP budú dopĺňať aktivity STS.

RIB plnia nasledujúce úlohy:

- - pomáhať potenciálnym projektovým partnerom pri spracovaní projektov, v podávaní žiadostí na Výzvu na predkladanie žiadostí a pri procese implementácie,
- - prispievať k aktivitám informovania a publicity v rámci príslušnej krajiny,
- - slúžiť ako kontaktný bod pre projektových žiadateľov a partnerov na národnej úrovni.

Aktivity RIB by mali prispievať k dosiahnutiu programových cieľov. Všetky RIP (1-1 na západnom a východnom Slovensku) sú prizývané do tvorivých aktivít, personálne (2 zamestnanci pre Regionálne Informačné Body na čiastočný úväzok) ich zastrešujú a podávajú ich na schválenie SMV. Oprávnené aktivity RIB môžu byť financované zo špecifickej rozpočtovej línie, rozpočtu TA programov ERDF (vo forme špecifických TA projektov) podľa ustanovení uvedených v kapitole „Špecifické implementačné pravidlá programového rozpočtu TA“.

Stupeň kvality navrhovaných aktivít určených RIB budú monitorované a hodnotené – podľa vypracovaného kontrolného zoznamu – STS. V prípade neuspokojivých výsledkov aktivít RIB môže byť zvažovaná substitúcia.

4.2 TVORBA A VÝBER PROJEKTOV

4.2.1. CELKOVÝ KONCEPT TVORBY A VÝBERU PROJEKTOV

Celkovým cieľom programu je uskutočňovať vysokokvalitné, na výsledok zamerané cezhraničné projekty s jasnou pridanou hodnotou a strategickým charakterom relevantným pre programové územie.

SMV by mal podporovať strategický charakter výberu projektov ako taký a zabezpečiť súťaž medzi projektovými návrhmi a súčasne zamedziť preťaženiu riadiacich programových štruktúr aj žiadateľov. SMV takisto zodpovedá za to, aby sa celkovým výstupom vybraných projektov dosiahol celkový cieľ programu. SMV môže prispieť zavedením prvkov „zhora – nadol“ do tvorby projektov za účelom dosiahnutia vysokej úrovne cezhraničných projektov. Detaily rozvoja projektov a ich výberu budú dané Implementačnými manuálmi, odsúhlasenými SMV.

Operačný Program definuje špecifické oblasti podpory, ktoré jasne prispievajú k celkovým cieľom. Spoločný monitorovací výbor má právo upraviť popis aktivity v rámci definície, ktorá je súčasťou popisu prioritnej osi, ak to vyžaduje úspešná implementácia programu a je potrebné väčšie zameranie sa na aktivity. Bude to zahrnuté v Interných Manuáloch a zakončené špecifickými výzvami na projektové návrhy odsúhlasenými JMC.

4.2.2. TVORBA PROJEKTOV

Tvorba cezhraničných projektov bude úlohou STS a siete RIB. RIB zabezpečia šírenie informácií o financovaní potenciálnych žiadateľov na Slovensku - s koordináciou a podporou STS.

V rámci tvorby projektov treba zabezpečiť:

- všetci potenciálni žiadatelia a projektoví partneri dostanú rovnaké informácie, kdekoľvek sú lokalizovaní v rámci oprávnenej programovej oblasti;
- pomoc pri vytváraní partnerstiev pomocou hľadania aktérov, t.j. pomocou databázy alebo akcií na hľadanie partnerov;
- poskytovanie technickej asistencie projektom (tj. vzory alebo modely zmlúv, atď.)

4.2.3. HODNOTENIE A VÝBER PROJEKTOV

Konečné rozhodnutie o schválení/zamietnutí projektu je zodpovednosťou SMV. Súborné kritériá (vrátane oprávnenosti, koherencie a kritériá kvality) používaných v procese výberu projektov vypracuje STS v spolupráci s ostatnými orgánmi programového manažmentu oboch členských štátov. Kritériá budú opísané v Implementačnom manuáli odsúhlasenom SMV. SMV má právo zúžiť rozsah oprávnených žiadateľov vo zverejnenej výzve na predkladanie projektov pri zohľadnení špecifickej úpravy výzvy.

Výber projektov môže byť uskutočnený prostredníctvom výzvy na predkladanie projektov buď metódou jednostupňovou alebo dvojestupňovou, zavedením spoločného predvýberu projektových návrhov. Upravenie modelu výberu projektov podľa typu aktivity v danej výzve na predkladanie projektov je povinnosťou SMV.

Pri jednostupňovom výbere projektov môžu byť žiadosti predkladané vo výzve a hodnotené vzhľadom na preddefinovaný súbor kritérií zapracovaný v Implementačnom manuáli a výzve na predkladanie projektov. Projekty sa predkladajú priamo STS, kde sú registrované. STS je zodpovedný za proces hodnotenia. Proces hodnotenia zabezpečí STS vlastnými zamestnancami. Taktiež môže STS využiť externých expertov (zástupcovia inštitúcií pôsobiace v oblasti životného prostredia, ekonomiky, dopravy alebo príležitostne v inej oblasti podpory OP). V SR sú externí experti nominovaní príslušnými samosprávnymi krajmi. Nominovaných externých expertov vyberie STS. STS pripraví pripomienky pre každú žiadosť, zvýraznením slabých a silných stránok a tým poskytuje SMV podklady pre jeho rozhodnutie, pričom musí zabezpečiť transparentnosť procesu hodnotenia a vylúčenie konfliktu záujmov. Ak inštitúcia reprezentovaná členom alebo člen SMV má záujem na projekte, musí deklarovvať tento záujem a obmedziť účasť na hodnotení a rozhodovaní týkajúce sa projektu.

Dvojstupňový výber projektov obsahuje okrem vyššie popísaného postupu jednostupňového modelu aj fázu predvýberu. Žiadatelia predložia „vyjadrenia záujmu“, na základe ktorých budú žiadosti predvybrané. To poskytuje žiadateľom možnosť svoje projekty ďalej dopracovať za účelom zlepšenia ich kvality. Etapa predvýberu je takisto organizovaná STS a rozhodnutie je v kompetencii SMV. Predvybrané a doplnené projekty sú v ďalšom kroku opäť predložené STS a žiadosti budú hodnotené vzhľadom na relevantný preddefinovaný súbor kritérií uvedený v Implementačnom manuále.

Oba modely, jedno- aj dvojstupňový budú vypracované spolu so SMV a budú popísané v Implementačnom Manuále.

Zodpovednosť za naplnenie pravidiel štátnej pomoci v procese implementácie je zmluvou delegovaná na každý členský štát. Na tento účel musí každý členský štát definovať orgán štátnej pomoci a kontaktnú osobu, ktorá bude schopná poskytovať RO prislúchajúce údaje o schémach štátnej pomoci v ich krajine až do ukončenia realizácie OP. Súčasne preberá každý členský štát zodpovednosť za ohrozenie a narušenie pravidiel štátnej pomoci a spoločného trhu vo vzťahu ku Komisii.

4.3 INFORMOVANIE A PUBLICITA

Opatrenia informovania a publicity pre oblasti podpory štrukturálnych fondov sú zamerané na zverejnenie úlohy Spoločenstva a zabezpečenie, že pomoc zo štrukturálnych fondov je transparentná (pozri Čl. 69 Nariadenia Rady (EC) č. 1083/2006). RO je zodpovedný za realizáciu opatrení informovania a publicity.

Opatrenia informovania a publicity sú prezentované formou komunikačného plánu ktorý RO predloží Komisii do štyroch mesiacov od dátumu prijatia OP v súlade s Článkom 3 Nariadenia Komisie číslo 1828/2006. Za implementáciu týchto opatrení sú zodpovedné príslušné administratívne orgány zodpovedné za program. Opatrenia informovania a publicity sú v rámci Programu CBC HU-SK 2007-2013 určené na:

- Informovanie širokej verejnosti o úlohe, ktorú hrá EÚ spolu s Maďarskom a Slovenskom v príslušných opatreniach a o ich výsledkoch,
- Garantovanie transparentnosti tvárou v tvár potencionálnym a konečným prijímateľom prostredníctvom všeobecných informácií o Programe cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko. Poskytujú prehľad kompetencií, organizácií a procedúr výberu projektov ako aj štandardizované informácie o projektových žiadostiach (inštitúcie, kontakty na národnú, regionálnu a miestnu úroveň). Takisto publikujú kritériá výberu a mechanizmy hodnotenia pre tendre a projektové žiadosti. Všetky informácie sú dostupné na stiahnutie na príslušných internetovských stránkach.
- Informovanie verejnosti o vyhlásení začiatku programu v médiách, uskutočňovať príslušné prezentácie o účasti Európskej únie. Priebežná komunikácia o úrovni implementácie projektov počas celého programového obdobia a prezentácia konečných výsledkov Programu CBC HU-SK 2007 - 2013.

Všeobecným strategickým cieľom opatrení informovania a publicity v rámci Programu CBC HU-SK 2007-2013 je vytvorenie jednotného verejného imidžu, ktorý môže postupne dosiahnuť status značky, alebo „korporatívnej identity“. Do toho času je používané spoločné logo na všetkých tlačných materiáloch, publikáciách, v printových a elektronických médiách. V zmysle vyššie uvedeného obsahu budú na účely strategickej implementácie používané:

- **Špecifická programová internetovská stránka s elektronickými periodikami** poskytujúca priebežné informácie pre všeobecnú verejnosť a konečných prijímateľov. Táto domáca stránka predstavuje kľúčový zdroj aktualizovaných informácií, popisuje

program, priority, opatrenia a nevyhnutné detaily. Všetky relevantné dokumenty ako napr. balík žiadostí alebo OP budú stiahnuteľné. Bude poskytovať informácie o schválených a pripravovaných projektoch a bude zhromažďovať otázky a odpovede. Takisto bude mať sekciu noviniek (periodík, plánovaných akcií a tlačových správ) a elektronické fórum partnerov. Periodiká budú umiestnené vo forme archívov na internetovskej stránke. Domáca stránka bude obsahovať zoznam liniek na ostatné užitočné internetovské stránky.

- **Programový dokument** – Programový dokument cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko 2007 - 2013 predstavuje základ pre cezhraničnú spoluprácu v maďarsko - slovenskom prihraničnom regióne od roku 2007 do 2013. Popisuje oprávnené územie, priority a opatrenia, stanovuje kompetentné orgány a poskytuje informácie o programe a projektovej implementácii ako aj o finančnej implementácii a kontrole.
- **Letáky** - sú symbolickou vizitkou programu, predstavujú akési „chuťovky“, keďže poskytujú základné informácie o programe. Cieľové skupiny informačných materiálov sú potenciálni žiadatelia, široká verejnosť, neziskové organizácie, obchodné a profesionálne komory, ekonomickí a sociálni partneri, verejné orgány a propagátori projektov.
- **Brožúry** – ak letáky predstavujú vizitky, brožúry sú produktovými katalógmi programu, ktoré podávajú vyčerpávajúci prehľad o danom programovom období s pomocnými projektami zahŕňajúcimi aktivity, výsledky a výstupy. Sú zamerané na žiadateľov a inštitúcie zapojené do programovania a implementácie ako aj na neziskové organizácie, obchodné a profesionálne komory, ekonomických a sociálnych partnerov a propagátorov projektov.
- **Reklama** – Výzvy na predkladanie projektov publikované v národných a regionálnych denníkoch ako aj v profesionálnych časopisoch urobia Program cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko 2007-2013 transparentnejším pre širokú verejnosť. Regionálne denníky pokryjú každý zúčastnený kraj programovej oblasti.
- **Regionálne a lokálne informačné akcie, semináre** – Kontakty medzi zapojenými účastníkmi ako aj riadny tok informácií potenciálnym žiadateľom/konečným príjemcom a širokej verejnosti sú zabezpečené prostredníctvom informačných akcií organizovaných v rámci programu. Potenciálni žiadatelia/koneční príjemcovia, neziskové organizácie, obchodné a profesionálne komory, propagátori programu, inštitúcie zapojené do programovania a implementácie, politici a predstavitelia médií – títo všetci predstavujú kmeňové publikum spomínaných akcií.
- **Fóra pre vyhľadávanie partnerov** – na pomoc potenciálnym žiadateľom pri spracovaní projektov a vyhľadávanie partnerov. Fóra bude organizovať STS. Predstavujú príležitosť na prediskutovanie projektových zámerov, otázok manažmentu a implementácie, stretnúť potenciálnych žiadateľov a napomôcť hľadaniu partnerov. Tieto akcie sú určené pre oblasti zúčastnené na programe.
- **Štartovacie akcie na začiatku programu** – umožňujú šírenie vzájomných informácií o programe na národnej úrovni v oboch členských štátoch.
- **Záverečná konferencia na konci programu** – prezentovanie ukončených projektov a prehľad uskutočnených projektov spolupráce.

Zodpovedným za realizáciu opatrení informovania a publicity je RO. Na vytvorenie loga, internetovskej stránky, publikácií a organizáciu seminárov, fór na vyhľadávanie partnerov, úvodných akcií a záverečnej konferencie programu budú vybraní (verejným obstarávaním) externí dodávatelia. Títo budú úzko spolupracovať so zamestnancami STS a ich partnermi (RIB).

Niektoré aktivity (informačné akcie, fóra, vydávanie článkov) opatrení informovania a publicity budú implementované **podľa požiadaviek programu** (počínajúc Výzvami na predkladanie projektov), kým iné (internetovská stránka, elektronické periodiká) **priebežne**.

Hlavnými **cieľovými skupinami/prijímateľmi** opatrení informovania a publicity sú potenciálni a koneční prijímatelia ako aj regionálne a miestne orgány a ostatné verejné orgány, profesionálne asociácie a obchodné komory, ekonomickí a sociálni partneri, neziskové organizácie, špeciálne orgány podporujúce rovnosť medzi mužmi a ženami a orgány pracujúce pre ochranu a zlepšenie životného prostredia, prevádzkovatelia a propagátori programu.

4.4 IMPLEMENTÁCIA PROJEKTOV, POPIS PROCEDÚR A FINANČNÝCH TOKOV

4.4.1. IMPLEMENTÁCIA NA PROJEKTOVEJ ÚROVNI

Projektová implementácia od podpísania zmluvy po ukončenie projektu vrátane záväzkov podávania správ a platieb z fondu ERDF sa bude uskutočňovať v súlade s nariadeniami a pravidlami relevantnými pre program.

Princíp vedúceho partnera

Princíp vedúceho partnera, v súlade s článkom 20 nariadenia o ERDF predstavuje základnú požiadavku pre všetky operácie financované z programu.

Projekt bude reprezentovať vedúci partner, ktorý bude vystupovať ako jediný priamy kontakt medzi projektom a orgánmi spoločného manažmentu programu HU - SK. Je povinnosťou Vedúceho partnera vytvoriť funkčné spoločenstvo založené na partnerskej dohode zabezpečujúcej správnu implementáciu projektu.

Zmluvné procedúry

Na základe schválenia projektu SMV, STS pripraví *zmluvu o nenávratnom finančnom príspevku z ERDF* (je predmetom schvaľovania SMV) s vedúcim partnerom. Právnu zodpovednosť za danú zmluvu nesie RO a ten formálne deleguje (písomne) právomoc podpisu zmluvy na riaditeľa STS. RO/STS bude používať jednotný vzor zmluvy schválenej SMV programu. Právne záväzná projektová zmluva bude zaznamenaná do monitorovacieho systému prostredníctvom STS.

Národné spolufinancovanie bude automaticky zabezpečené pre projekty odsúhlasené SMV. Zmluvy pre národné spolufinancovanie budú uzatvorené oddelene od ERDF zmlúv príslušnými inštitúciami, po podpísaní zmluvy s ERDF a dohode o partnerstve medzi projektovými partnermi. Zmluvy pre národné spolufinancovanie budú uzatvárané na úrovni projektových partnerov.

PODÁVANIE SPRÁV O PROJEKTE

Správy o pokroku a žiadosti o platby budú počas obdobia implementácie projektu prepojené. Preto môže vedúci partner projektu žiadať platby z ERDF predkladaním dôkazov o pokroku ako je to popísané v pracovnom pláne projektu.

4.4.2. PRVOSTUPŇOVÁ KONTROLA

V súlade s Článkom 16 nariadenia o ERDF, oba členské štáty zriadia kontrolný systém na kontrolu výdavkov na národnej úrovni. Každý členský štát vytvorí kontrolný systém zabezpečujúci overovanie dodania spolufinancovaných tovarov a služieb, súlad deklarovaných výdavkov na aktivity alebo častí aktivít implementovaných na svojom území a ich súlad s právom ES a národným právom.

Na tieto účely každý členský štát vymenuje kontrolórov zodpovedných za overenie legálnosti a správnosti výdavkov deklarovanych každým prijímateľom zúčastneným na aktivite. Členský štát sa môže rozhodnúť menovať samostatného kontrolóra na celú programovú oblasť. V prípade, že náklady na aktivitu sa nedajú deliť na úroveň jednotlivých partnerov, overovanie nákladov na dodanie tovarov a služieb spolufinancovaných v rámci tejto aktivity programu vykoná kontrolór toho členského štátu, kde pôsobí vedúci partner alebo ho vykoná RO.

Určení kontrolóri programu budú pracovať v rámci:

- územných kancelárií VÁTI Kht v mestách Sopron, Mátészalka, Budapešť a Eger
- Ministerstva Výstavby a Regionálneho Rozvoja SR na Slovensku

V súlade s Článkom 13 Implementačných Ustanovení, kontrola uskutočňovaná na národnej úrovni musí pokryť administratívne, finančné, technické a fyzické aspekty aktivít. Kontrola by mala zabezpečiť, že deklarované výdavky sú reálne, že produkty a služby boli dodané, a že operácie a výdavky sú v súlade s príslušnými predpismi Spoločenstva a národnými predpismi. Proces overovania správnosti vykonávaný kontrolórmí zahŕňa 100% administratívneho overovania a v prípade potreby overovanie na mieste. Ďalšie súvisiace úlohy môžu obsahovať aktualizáciu monitorovacieho systému programu a ostatných spoločných databáz, ako aj úloh, ktoré súvisia s ich kontrolnými aktivitami.

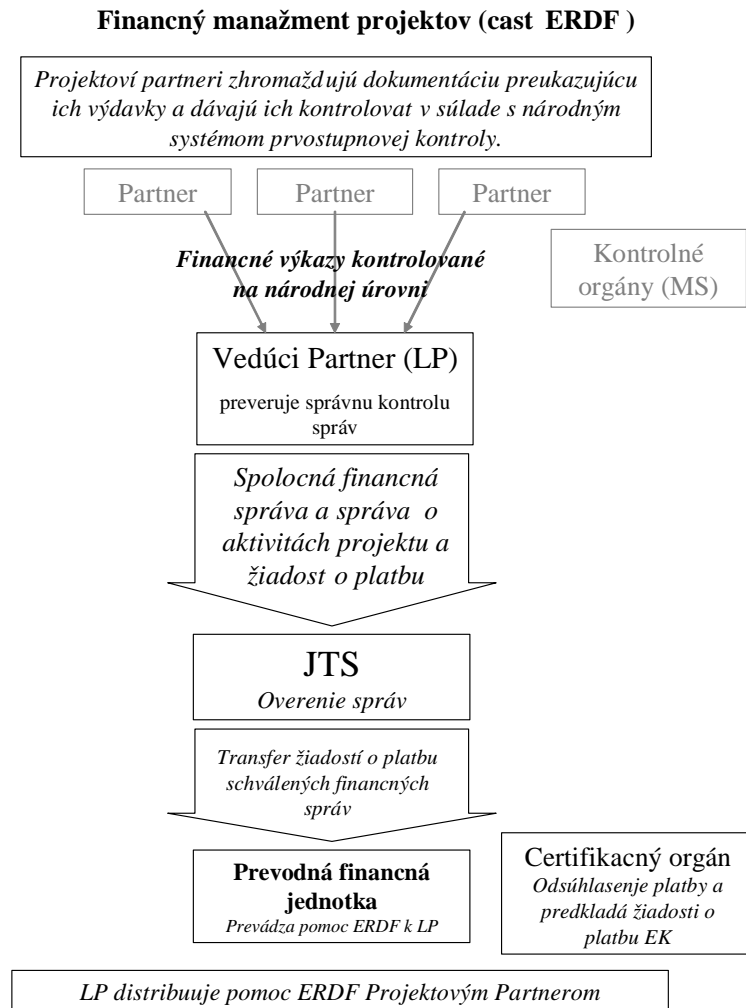
RO, STS a CO majú byť pravidelne informovaní o kontrolnom systéme vytvorenom oboma členskými štátmi.

Ďalšie podrobnosti kontrolného systému vytvoreného členským štátom budú bližšie popísané v Riadiacom a kontrolnom systéme.

4.4.3. POPIS FINANČNÝCH TOKOV ERDF A POSTUPOV Z PROJEKTOVEJ NA PROGRAMOVÚ ÚROVEŇ

Finančné toky ERDF sú zobrazené v nasledujúcom diagrame:

Tabuľka 16 kroky finančných tokov pre ERDF platby

Platobné toky

- a) Zodpovedný kontrolór kontroluje faktúry alebo účtovné dokumenty ekvivalentnej hodnoty predložené prijímateľom a kontroluje dodanie spolufinancovaných produktov a služieb, správnosť deklarovaných výdavkov a súlad týchto výdavkov a súvisiacich (čiastkových) postupov s pravidlami Spoločenstva a príslušnými národnými pravidlami.
- b) Po prijatí skontrolovaných žiadostí o platby od prijímateľov vypracuje vedúci partner žiadosť o platbu na projektovej úrovni a predloží ju STS.
- c) Po skontrolovaní žiadosti o platbu a súvisiacich monitorovacích správ, STS posúva žiadosť o platbu platobnej jednotke (ďalej len PJ). PJ predstavuje samostatné a funkčne nezávislé oddelenie VÁTI Kht zodpovedné za technické riadenie platieb prostriedkov ERDF konečným príjemcom. PJ vystaví žiadosť o platbu na presun príspevku ERDF prostredníctvom Programového monitorovacieho systému spravovaného CO. Výsledkom je presun príspevku ERDF z programového účtu na príslušný bankový účet, ktorý spravuje PJ.

Následne po schválení CO, PJ presunie platbu príspevku ERDF jednotlivým vedúcim partnerom. Realizácia platieb je podporovaná Monitorovacím a informačným systémom programu. Projektové žiadosti o platbu spolu s nadväzujúcimi platobnými

postupmi sú zadávané do Monitorovacieho systému s cieľom ich možného spätného vyhľadania.

d) Vedúci partner prevedie príspevok ERDF projektovým partnerom zúčastnených na aktivitách.

Finančné postupy na programovej úrovni (ERDF), proces certifikácie

Všetky ERDF platby sú prevedené na jediný bankový účet, ktorý je zriadený a manažovaný CO. Platby Komisie majú mať formu zálohovej platby, priebežných platieb a záverečnej platby.

Na základe platných oprávnených výdavkov, certifikovaných STS, ktoré môžu byť podporené prijatými faktúrami alebo účtovnými dokladmi podobnej hodnoty napíše RO výkaz výdavkov. Pre každú prioritnú os má výkaz výdavkov obsahovať celkovú sumu oprávnených výdavkov preplatených vedúcemu partnerovi alebo partnerom implementujúcim projekt ako aj verejný príspevok platený projektu. Na základe výkazu výdavkov predloženého RO, CO vypracuje žiadosť o platbu a certifikáciu výdavkov a spolu s certifikovaným výkazom výdavkov ich predloží Komisii.

Na podporu certifikačných aktivít CO, prevádzkuje RO systém hlásenia kontroly výdavkov. Pred vyplnením výkazu výdavkov pripraví RO správu o verifikácii výdavkov pri postupoch a certifikácii uskutočnených v súvislosti s výdavkami uvedenými vo výkaze výdavkov. Za účelom obdržania adekvátnych informácií o overovaní a verifikácii výdavkov bude RO žiadať informácie od členských štátov vo forme vyhlásení o overení výdavkov.

Za účelom podpory svojich certifikačných aktivít vykonáva CO systémové kontroly, uskutočňuje tzv. „objasňovacie“ návštevy spoločných riadiacich štruktúr zúčastnených na finančnom riadení programu.

4.5 MONITOROVANIE A HODNOTENIE

4.5.1 MONITOROVANIE

Na základe Článku 66(2) všeobecného nariadenia č. 1083/2006 RO a SMV uskutočňujú monitorovanie s odvolaním sa na finančné ukazovatele a také ukazovatele, ktoré sú špecifikované v strategickej kapitole OP.

Systém ukazovateľov

V rámci OP bude aplikovaný čiastkový súbor kvantifikovaných ukazovateľov. Tento bude brať do úvahy spoločné minimálne zdrojové ukazovatele odporúčané Komisiou. Ex-ante kvantifikácia cieľov je založená na dvoch parametroch: finančná váha prioritných osí a priemerná veľkosť projektov, popísaná na základe predchádzajúcich skúseností.

Celý súbor ukazovateľov bude ďalej dopracovaný v zvláštnom manuáli. Celý súbor ukazovateľov slúži pre interné riadenie programu a tvorí nevyhnutný základ pre potreby zasielania správ a komunikácie za účelom osvetľovania výsledkov programu pre programových partnerov ako aj širokú verejnosť. Ciele celkového súboru indikátorov môžu byť v prípade potreby priebežne kvantifikovateľné pre interné účely.

Celý súbor ukazovateľov nie je súčasťou OP. Ukazovatele majú umožniť meranie pokroku v súvislosti s východiskovou situáciou a efektívnosť cieľov realizovaných prioritných osí. Tieto indikátory bude monitorovať STS.

Výročná správa o implementácii

Podľa Článku 67 všeobecného nariadenia musí byť pripravená výročná a záverečná správa o implementácii. Výročné správy pripraví STS a predloží ich na hodnotenie RO a na schválenie SMV ešte pred ich zaslaním Komisii.

Monitorovanie na projektovej úrovni

Účelom projektového monitorovania je sledovať pokroku projektov v zmysle výdavkov, využívaných zdrojov, implementácie aktivít, dosahovania výsledkov a rizikového manažmentu. Monitorovacia aktivita predpokladá systematický a postupný zber informácií, vkladanie údajov do monitorovacieho systému, analyzovanie hodnoty ukazovateľov definovaných pre projekt a využívanie systému na podporu efektívnych rozhodnutí.

STS môže sledovať pokrok projektov a realizáciu v pravidelných intervaloch monitorovaním ukazovateľov projektu a prijímaním nevyhnutných rozhodnutí stálym informovaním sa o projekte.

Monitorovanie a informačný systém na programovej úrovni

RO zodpovedá za vytvorenie systému na získavanie spoľahlivých finančných a štatistických informácií o realizácii pre monitorovacie ukazovatele a hodnotenie a odovzdávanie týchto údajov v súlade s dohodnutými postupmi medzi členskými štátmi a Komisiou. Využíva počítačové systémy umožňujúce výmenu údajov s Komisiou.

Spoločný monitorovací systém programu HU - SK, bude založený na riadiacom informačnom systéme, ktorý umožňuje zber údajov a ich monitorovanie na cezhraničnej úrovni. Systém budú prevádzkovať zodpovedné orgány (SMV, RO, CO, OA, STS, PJ a RIB) s praktickými nástrojmi na plnenie ich úloh a mali by takisto podporovať komunikáciu a tok informácií medzi členskými štátmi. Systém bude podporovať projektový cyklus a rovnako aj implementáciu programu.

Spustenie novovyvinutého programu Monitorovanie a Informačný systém (IMIS 2007-2013) sa predpokladá v druhom kvartále roku 2008.

Výmena počítačových údajov

Výmena elektronických údajov medzi Komisiou a inštitúciami riadenia programu (RO, CO a STS) je vyžadovaná podľa článku 39 implementačných pravidiel. Po vytvorení monitorovacieho a informačného systému programu, bude v spolupráci s Komisiou rozhodnuté o efektívnom spôsobe výmeny údajov.

Počítačový systém výmeny údajov bude vytvorený ako nástroj slúžiaci na výmenu všetkých údajov súvisiacich s OP. Využívaný počítačový systém musí spĺňať akceptované bezpečnostné štandardy na zabezpečenie súladu dokumentov s požiadavkami národnej legislatívy a môže byť použitý na účely auditu.

Monitorovanie podľa smernice SEA

Táto kapitola podáva informácie podľa článku 10 a prílohy písmeno i, smernice SEA 2001/42/EC. Monitorovací proces ide ruka v ruku s iným hodnotiacim procesom, takže pochybenie alebo duplikácia je vylúčená (SEA monitorovanie je koordinované priebežným hodnotením programu a konečným hodnotením pri ukončení programu). Záměna informácií získaná SEA monitorovaním a Programovým monitorovaním pravdepodobne pozitívne ovplyvní celkový program.

Charakter programu a jeho stratégia definovaná všeobecne na úrovni prioritnej osi, ktorej náčrt označuje typ podporovacích aktivít, vyžadujehlavne netechnické a technické

opatrenia, aby predišiel, obmedzil, minimalizoval a nahradil environmentálny dopad. Berúc do úvahy krajinne plánovacie aktivity je potrebné zvažovať osvojené krajinno-plánovacie dokumenty. Pre všetky aktivity, ktoré môžu mať priamy alebo nepriamy dopad, hodnotenie environmentálneho dopadu by malo byť ukončené vychádzajúce z kritérií definovaných národnou legislatívou.

Zvažujúc technické opatrenia počas plánovania výrobných technológií, infraštruktúru a rozvoj turizmu a aktivity podporujúce ľudský kapitál v podporovaných projektoch, od príjemcov sa očakáva výber – v rámci možnosti- najlepšie dostupných technológií, podpoiaochrany životného prostredia a minimalizácia negatívneho dopadu na:

- Geologický podklad a pôdu
- Vzduch
- Podzemnú a povrchovú vodu
- Faunu a flóru
- Štruktúru a charakter krajiny
- Sociálno-ekonomické aktivity
- Chránené územia
- Systém ekologickej stability
- Zdravie obyvateľstva

Z pohľadu netechnických opatrení je podpora vzdelávacích aktivít zahŕňajúca ochranu prírody a zachovanie prírodného bohatstva, podpora spolupráce medzi predstaviteľmi priemyslu a orgánmi ochrany a monitorovania životného prostredia a kultúrneho dedičstva, zahŕňajúc samosprávne orgány na účely koordinácie záujmov rôznych účastníkov v prvých fázach prípravy projektu nevyhnutná. Zahŕňa taktiež prepojenie implementácie zmienených technických opatrení s informačnými a vzdelávacími aktivitami v záujme zvýšenia pozitívnych dopadov, získanie skúseností do oblastí, ktoré nie sú priamo súčasťou projektu a podpora spolupráce medzi vedeckými inštitúciami v regióne, priemysle a verejných predstaviteľov s cieľom prispieť k rozšíreniu a preniknutiu informácií a vedomostí v oblasti ochrany prírody, rozvoji životného prostredia za podmienok zameraných na rozvoj konkurencieschopnosti, ktorá môže taktiež viesť k stimulácii ekonomických aktivít v regióne.

Monitorovanie a hodnotenie výsledkov sa vykonáva na projektovej úrovni a taktiež na programovej úrovni, používajúc štandardizované postupy a dokumenty (hodnotiace správy, monitorovacie správy programu, žiadosti na alokácie).

Na základe SEA odporúčaní, ukazovatele zahŕňajúce aspekty životného prostredia boli vytvorené v programových dokumentoch, aby boli schopné monitorovať makroekonomické prostredie programu a plnenie princípov udržateľného rozvoja. Počas priebežného a konečného hodnotenia, ukazovatele budú monitorované v nasledujúcich oblastiach:

- Podpora udržateľného rozvoja
- Využitie infraštruktúry
- Zlepšenie dopravy
- Zdravotná starostlivosť
- Zlepšená environmentálna situácia

➤ Životné prostredie a ochrana prírody

Na základe projektových ukazovateľov (jadrové ukazovatele), monitorovanie účinnosti a efektívnosti oblasti podpory môže sa vykonávať na uspokojivej úrovni založenej na smerniciach spracovaných v strategických dokumentoch. Taktiež dovoľuje porovnať plánované a dosiahnuté výsledky a poskytuje informácie pre riadiace štruktúry potrebné pre riadenie celého programu a jeho súčastí.

Na projektovej úrovni, hlavne v prípade väčších projektov, pravidelné monitorovanie a hodnotenie pridanej hodnoty (založenej na analýze nákladov a výnosov) sa očakáva a berie do úvahy dopad na životné prostredie, ako výnosy, tak aj náklady projektu.

V prvom rade sa očakáva všeobecná kontrola podporovaných projektov od príjemcu. Z toho dôvodu, každý podporovaný projekt by mal byť analyzovaný s ohľadom na jeho účinky v záujme ochrany životného prostredia. Hodnotenie môže byť vykonané sledovaním dôležitosti matice a procedúry v Správe o životnom prostredí: po prvé, je potrebné vziať do úvahy či sú niektoré výsledky identifikovateľné a po druhé, musia byť tieto účinky zhodnotené. Ako je uvedené v správe, všeobecný trojstupňový systém (pozitívne, neutrálne/žiadne, negatívne výsledky) je vhodný na vyhnutie sa nepravému, ak dôležité a dostupné prídavné údaje môžu podporiť hodnotenie, napríklad závažné environmentálne údaje zozbierané podľa OP systému ukazovateľov.

V druhom rade, majú byť formulované komentáre a návrhy založené na skúsenostiach odborníkov a údaje zozbierané pri prvom kroku. Predkontrola podporovaných projektov môže dať prvé náznaky sporných vývojových trendov.

Popri monitorovaní na projektovej úrovni, prídavné vyjadrenia odborníkov by mali poskytnúť detailnejšie informácie o špecifických aspektoch životného prostredia, odporúčania pre ďalšiu realizáciu programu, alebo pre ďalšie programovacie obdobie by mali byť formulované. Kvôli svojej dôležitosti sa kladie špeciálny dôraz na proces výberu projektov.

Monitorovací systém založený na vyjadreniach odborníka sa taktiež používa v prípade, ak je program modifikovaný (v súvislosti s aspektami životného prostredia) alebo je zrejmé, že okolnosti (špeciálne zohľadňujúce environmentálnu situáciu) sa významne zmenili. V tomto prípade zameranie sa na záležitosti životného prostredia sa môže taktiež zmeniť. Expertízne stanoviská by mali informovať o nových alebo zmenených relevantných environmentálnych hrozbách a mali by podať návrhy pre ďalšie zavedenie programu, v prípade, ak by údaje súčasnej Správy o životnom prostredí boli zastaralé.

Kvalita monitorovacích a hodnotiacich postupov a účinnosti získaných empirických údajov závisí na kvalite dostupných údajov (monitorovacie systémy) a užívateľskej konkurencii.

4.5.2 Hodnotenie Programu

Cieľom hodnotenia je zlepšiť kvalitu, účinnosť a dôslednosť vo využívaní pomoci, stratégie a implementácii programu. Hodnotenie musí byť uskutočnené pred (ex-ante hodnotenie), počas (priebežné hodnotenie) a po (ex-post hodnotenie) programovom období. Oba členské štáty majú poskytnúť zdroje nevyhnutné pre uskutočnenie hodnotení, organizovať selekciu a zhromažďovanie potrebných údajov a využívanie rôznych typov informácií poskytovaných monitorovacím systémom. Výsledky hodnotení majú byť publikované na internetovej stránke programu.

V súlade s článkom 48 všeobecného nariadenia, počas programového obdobia vykonajú členské štáty hodnotenia spojené s monitorovaním OP, najmä ak monitorovanie odhalí výrazný odklon od počítačne stanovených cieľov alebo ak sa navrhne revízia OP. Toto hodnotenie má byť vykonané nezávislým poradcom. Výsledky hodnotenia majú byť zaslané SMV a Komisii.

V rámci ukončenia programu Komisia uskutoční ex-post hodnotenie v úzkej spolupráci s oboma členskými štátmi a RO. Ex-post hodnotenie musí byť ukončené do 31. decembra 2015.

Hodnotenie bude financované z rozpočtu TA, okrem ex-post hodnotenia zabezpečeného Komisiou.

4.6 RIADENIE TECHNICKEJ ASISTENCIE

Aktivity hradené z TA budú financované s využitím prístupu projektového manažmentu. Všetky aktivity programového manažmentu (napr. práca STS, vypracovanie a riadenie monitorovacieho a informačného systému, aktivity informovania a publicity...) preplácané z TA, budú pripravené vo forme „projektov TA“.

Projektové plány TA budú obsahovať:

- cieľ
- aktivity
- cieľové skupiny
- plánované výdavky
- ďalšie

Projekty TA budú realizované orgánmi programového manažmentu. Projektové návrhy TA musia byť vopred schválené SMV. Refundovanie sa uskutoční na základe uskutočnených výdavkov, ktoré budú predmetom pravidelnej kontroly. Podrobnejšie informácie budú zapracované v Implementačnom Manuále.

4.7 SYSTÉMOVÉ AUDITY

Audity operácií

Článok 16 Implementačné nariadenia

Audit postupov

1. Audity súvisiace s bodom (b) článku 62 (1) nariadenia Komisie č. 1083/2006 majú byť vykonané každých 12 mesiacov od 1 júla 2008 na vzorke aktivít vybraných metódou výberu vzorky na audity aktivít, alebo odsúhlasenou OA v súlade s článkom 17.

Audity majú byť uskutočnené na mieste, na základe dokumentácie a záznamov prijímateľa.

Audity majú verifikovať, že sú splnené nasledujúce podmienky:

- aktivity sú v súlade s výberovými kritériami OP a boli implementované v súlade s prijatými rozhodnutiami a spĺňajú všetky použiteľné podmienky smerom k ich funkčnosti a využitiu alebo k cieľom, ktoré treba dosiahnuť.
- deklarované výdavky súhlasia s účtovnými výkazmi a podpornými dokumentami prijímateľa.
- deklarované výdavky prijímateľa sú v súlade s národnou legislatívou a právom Spoločenstva.
- verejný príspevok bol prijímateľovi vyplatený.

Ak je zistený problém systemového charakteru a tým spôsobuje riziko ostatných programových aktivít, OA zabezpečí ďalšie preverovanie, v prípade nutnosti aj dodatočné audity na stanovenie rozsahu problémov tohto druhu. Príslušné orgány uskutočnia nevyhnutné preventívne a opravné opatrenia. Metóda odoberania aktivít, vhodných na audity, má byť v súlade s článkom 17 implementačných pravidiel.

Skupina audítorov zostavená z predstaviteľov oboch členských štátov bude pomáhať OA tak, ako je stanovené v bode 4.1.4.

4.8 NEZROVNALOSTI A REFUNDÁCIE NEOPRÁVNENE VYPLATENÝCH PROSTRIEDKOV

4.8.1 DEFINÍCIA

Všeobecné Nariadenia Článok 2 (7)

„nezrovnalosť“: akékoľvek porušenie ustanovení práva Spoločenstva, ktoré vyplýva z konania alebo opomenutia hospodárskeho subjektu, dôsledkom čoho je alebo by bolo poškodenie všeobecného rozpočtu EÚ zaťažením všeobecného rozpočtu neoprávnenou výdavkovou položkou

Povinnosti súvisiace s urovaním nezrovnalostí zahŕňajú dve hlavné povinnosti, jednou je hlásenie Komisii a druhou refundácia neoprávnené vyplatených prostriedkov.

4.8.2 VÝKAZY

Článok 28 pravidiel implementácie

1. Bez porušenia ostatných záväzkov podľa článku [70] nariadenia Komisie č.1083/2006 v priebehu dvoch mesiacov nasledujúcich po ukončení každého štvrťroka je členský štát povinný oznámiť Komisii akékoľvek nezrovnalosti, ktoré sú predmetom primárneho správneho alebo súdneho nálezu.
4. Nezrovnalosti súvisiace s OP v rámci cieľa "EÚS" musia byť nahlásené tým členským štátom, ktorého náklady boli preplatené príjmom v rámci implementácie aktivity. V tom istom čase je členský štát povinný informovať RO, CO programu ako aj OA.

Oba členské štáty musia zaslať kópiu štvrťročných správ na STS. STS musí vytvoriť register pre tieto správy, aby mohol informovať RO alebo Komisiu o nezrovnalostiach na programovej úrovni. RO uvedené zabezpečí, sledovaním nezrovnalostí na programovej úrovni.

4.8.3 REFUNDÁCIA

RO môže získať prostriedky späť iba od fyzických alebo právnických osôb, ktoré sú v platnom zmluvnom vzťahu s RO.

Schéma záruk

Povinnosti členských štátov sú limitované smerom k chybám a nezrovnalostiam výdavkov spôsobených partnermi v rámci ich národného územia .

Počas implementačnej fázy programu môžu vzniknúť dva druhy povinností:

1. Zmluvné ručenie medzi RO a VP (súbežne existuje aj zmluvné ručenie medzi VP a PP)
2. Zmluvné ručenie medzi Komisiou a zúčastneným členským štátom.

4.8.4 NEZROVNALOSTI SÚVISIACE S PROJEKTAMI TA

Nezrovnalosť môže súvisieť s tými, ktorí majú ošoh z rozpočtu TA .

Ak kontrola alebo činnosť auditu odhalí nezrovnalosť súvisiacu s projektom TA, zodpovedný riadiaci orgán musí vrátiť neoprávnene vyplatenú čiastku CO.

4.8.5 SYSTÉMOVÉ CHYBY

Počas prevádzkovania systému, sa môžu objaviť chyby, ktoré znemožňujú odhalenie nezrovnalostí alebo ich príčin (napríklad chyba vo výzve na projekty spôsobujúca nezrovnalosti).

V takomto prípade, ak ktokoľvek zistí chybu takého charakteru, RO/CO predloží celú dokumentáciu členskému štátu s odporúčením riešenia problému. Členský štát urobí rozhodnutie vedúce k vyriešeniu problému.

5. Finančné ustanovenia

Tabuľky určujúce finančné plány pre program cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko 2007-2013.

Tabuľka 12 Finančný plán OP predstavujúci ročný záväzok ERDF

	Štrukturálne zdroje ERDF	
2007	25 361 689	14,37%
2008	23 950 065	13,58 %
2009	24 170 343	13,69%
2010	24 803 593	14,05%
2011	25 452 503	14,42%
2012	26 065 483	14,77%
2013	26 692 803	15,12%
Spolu	176 496 479	100%

Tabuľka 13 Finančný plán OP

	Zdroje Spoločenstva (a)	Národné verejné zdroje (b)	Národné súkromné zdroje (c)	Celkové zdroje (d) = (a)+(b)+ (c)	Miera spolufinancovania % (e)=(a)/(d)	Príspevky EIB	Ostatné zdroje
Prioritná os 1	72 363 556	12 770 039	0	85 133 595	85%	0	0
HOSPODÁRSTVO A SPOLOČNOSŤ							
Prioritná os 2	93 543 134	16 507 612	0	110 050 746	85%	0	0
OCHRANA ŽP A DOSTUPNOSŤ							
Prioritná os 3	10 589 789	1 868 786	0	12 458 575	85%	0	0
TECHNICKÁ ASISTENCIA							
Spolu	176 496 479	31 146 437	0	207 642 916		0	0

Tabuľka 14 Indikatívne rozdelenie podľa kategórií – Kódy podľa rozsahuReferencia Komisie č.: 2007CB163PO068

Názov Programu: Program cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko 2007-2013

Dátum posledného rozhodnutia Komisie o danom OP:

(v EUR)		pokr.	
Rozsah 1		Rozsah 1	
Prioritná téma		Prioritná téma	
Kód	Suma	Kód	Suma
1	1 479 455	51	3 500 000
2	4 931 519	53	2 404 127
3	1 972 607	54	1 575 000
5	17 500 000	55	2 100 000
6	3 000 000	56	6 200 000
9	1 479 455	57	3 575 000
11	5 000 000	58	4 575 000
13	3 500 000	59	4 575 000
23	21 825 828	60	6 750 000
24	7 521 665	66	1 540 000
26	3 734 258	69	1 540 000
30	5 040 000	71	2 320 000
31	8 060 000	72	1 800 000
39	1 500 000	73	2 100 000
40	750 000	74	1 963 741
41	3 851 570	75	1 169 800
42	750 000	76	1 846 479
44	875 000	81	8 245 500
46	5 000 000	85	9 967 374
48	5 835 686	86	622 415
49	1 000 000		
50	3 520 000		
Spolu		Spolu	176 496 479

(v EUR)	
Rozsah 2	
Forma financovania	
Kód	Suma
1	176 496 479
Spolu	176 496 479

(v EUR)	
Rozsah 3	
Územie	
Kód	Suma
8	176 496 479
Spolu	176 496 479

PRÍLOHY

PRÍLOHA 1: Štatistické tabuľky

PRÍLOHA 2: Mapy

PRÍLOHA 3: Cezhraničné národné parky

PRÍLOHA 4: Euroregióny

Príloha 1 Štatistické tabuľky**Tabuľka 1** Základné charakteristiky (2004)

Kraj	Rozloha (v km ²)	Populácia (Obyv)	Hustota obyvateľstva (Obyv/km ²)	Pomer veľkosti územia k celej krajine(%)	Pomer počtu obyvateľstva k celej krajine (%)
Győr-Moson-Sopron	4 208	439 922	105	4,5	4,4
Komárom-Esztergom	2 265	315 544	139	2,4	3,1
Budapest	525	1 697 343	3 232	0,6	16,8
Pest	6 393	1 143 629	179	6,9	11,3
Nógrád	2 546	216 501	85	2,7	2,1
Heves	3 637	322 756	89	3,9	3,2
Borsod-Abaúj-Zemplén	7 247	731 854	101	7,8	7,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5 936	581 623	98	6,4	5,8
Programové územie v Maďarsku	32 757	5 449 172	166	35,2	53,9
Maďarsko	93 030	10 097 549	109	100	100
Bratislavský kraj	2 053	600 246	293	4,2	11
Trnavský kraj	4 148	552 641	133	8,5	10
Nitriansky kraj	6 343	709 381	112	13	13
Banskobystrický kraj	9 455	658 701	70	19,3	12
Košický kraj	6 753	769 969	114	13,8	14
Programové územie Slovenskej republiky	28 752	3 290 938	114,45	58,8	60
Slovenská republika	49 035	5 382 178	110	100	100
Programové územie	61 509	8 740 110	142	43,3	56,46

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 2 Demografické charakteristiky (2004)

Kraj	Prírodný prírastok/úbytok (obyv.)	Migračný prírastok/úbytok (obyv.)	Celkový prírastok/úbytok (obyv.)	Predproduktívny vek v % (menej ako 14 rokov) (2001)	Produktívny vek v %	Poproduktívny vek v % (nad 60 rokov)	Migračný rast/pokles (na 1000 obyv)	Prírodný prírastok/úbytok (na 1000 obyv.)
Győr-Moson-Sopron	-1 269	1 398	129	15,6	61,8	22,6	3,2	-2,9
Komárom-Esztergom	-1 185	646	-539	16,5	61,4	22,2	2	-3,8
Budapest	-8 070	-7 239	-15 309	13	59,7	27,3	-4,3	-4,7
Pest	-1 357	15 853	14 496	17,4	61,4	21,1	14	-1,2
Nógrád	-1 270	-527	-1 797	16,3	59,1	24,5	-2,4	-5,8
Heves	-1 525	159	-1 366	16	59,1	24,9	0,5	-4,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	-2 889	-3 617	-6 506	18,3	59,5	22,2	-4,9	-3,9
Szabolcs-Szatmár-Bereg	-711	-2 197	-2 908	19,8	60,8	19,4	-3,8	-1,2
Programové územie v Maďarsku	-18 276	4 476	-13 800	16,1	60,3	23,6	0,8	-3,3
Maďarsko	-37 355	-	-	16,3	60,4	23,3	-	-3,7
Bratislavský kraj	-227	1 572	1 345	13,51	66,02	20,47	2,62	-0,38
Trnavský kraj	-586	1 770	1 184	15,8	64,93	19,27	3,2	-1,06
Nitriansky kraj	-1 671	1 269	-402	15,4	63,82	20,77	1,79	-2,36
Banskobystrický kraj	-665	80	-585	16,46	63,75	19,79	0,12	-1,01
Košický kraj	1 686	-246	1 440	18,82	63,33	17,85	-0,32	2,19
Programové územie Slovenskej republiky	-1 463	4 445	2 982	15,9	64,37	19,63	1,3	-0,4
Slovenská republika	1 895	2 874	4 769	17,06	63,95	18,98	0,53	-0,35
Programové územie	-19 739	7 350	-10 818	16	62,33	21,6	1,05	-1,9

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 3 Sídelné štruktúry (2004)

Kraj	Počet sídiel podľa počtu obyvateľov				Názvy sídiel s populáciou viac ako 50 000	Rozmiestnenie sídiel podľa počtu obyvateľov			
	1-499	500-1999	2000-49 999	50 000-		1-499	500-1999	2000-49 999	50 000-
Győr-Moson-Sopron	52	99	29	1	Győr	28,6	54,4	16	0,5
Komárom-Esztergom	5	38	32	1	Tatabánya	6,6	50	42,1	1,3
Budapest	-	-	-	1	Budapest	0	-	-	1
Pest	7	54	124	1	Budapest	3,8	29	66,6	0,53
Nógrád	29	84	16	-	-	22,5	65,1	12,4	-
Heves	12	62	44	1	Eger	10,1	52,1	36,9	0,8
Borsod-Abaúj-Zemplén	135	161	40	1	Miskolc	37,8	45,1	11,2	0,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg	35	119	74	1	Nyíregyháza	15,3	51,9	32,3	0,4
Programové územie v Maďarsku	275	617	359	7	-	7,7	23,3	19,35	0,67
Maďarsko	1 033	1 330	761	21	-	32,8	42,3	24,2	0,7
Bratislavský kraj	9	42	21	1	Bratislava	12,3	57,5	28,7	1,3
Trnavský kraj	49	147	54	1	Trnava	19,6	58,5	21,5	0,4
Nitriansky kraj	97	200	56	1	Nitra	27,4	56,6	15,8	0,3
Banskobystrický kraj	283	189	43	1	Banská Bystrica	54,8	36,6	8,3	0,2
Košický kraj	178	219	42	1	Košice	40,45	49,7	9,5	0,2
Programové územie Slovenskej republiky	616	797	216	5	-	37,7	48,7	13,2	0,3
Slovenská republika	1170	1329	380	11	-	40,9	45,9	13,1	0,4
Programové územie	891	1414	575	12	-	30,8	48,9	19,8	0,4

Zdroj: Maďarský Centrálny štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 4 Regionálny hrubý domáci produkt (2004)

Kraj	Populácia	Hrubý domáci produkt (millión HUF)	Hrubý domáci produkt na hlavu (tisíc HUF)	% priemeru EU 25
Győr-Moson-Sopron	439 922	1 042 961	2 370	72
Komárom-Esztergom	315 544	720 514	2 282	63
Budapest	1 697 343	7 117 114	4 183	125
Pest	1 143 629	2 059 844	1 816	53
Nógrád	216 501	242 398	1 115	32
Heves	322 756	492 210	1 523	44
Borsod-Abaúj-Zemplén	731 854	1 008 376	1 372	38
Szabolcs-Szatmár-Bereg	581 623	679 713	1 167	33
Programové územie v Maďarsku	5 449 172	13 363 130	1 979	57,5
Maďarsko	10 097 549	20 717 110	2 050	60
Bratislavský kraj	600 246	2 167 829*	3 610*	119,7
Trnavský kraj	552 641	898 048*	1 625*	50,5
Nitriansky kraj	709 381	973 981*	1 372*	4205
Banskobystrický kraj	658 701	868 045*	1 317*	43,9
Košický kraj	769 969	1 085 817*	1 410*	46,4
Programové územie Slovenskej republiky	3 290 938	5 993 720*	1 866*	60,6
Slovenská republika	5 382 178	8 524 597*	1 583*	51,3
Programové územie	8 740 110	19 356 850	1 922.5	59,05

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

HUF/SK = 6,29

Tabuľka 5 HDP podľa hlavných odvetví (2003)

Kraj	Hrubá pridaná hodnota podľa hlavných priemyselných odvetví, 2003 (v aktuálnych základných cenách)		
	HDP v poľnohospodárstve v %	HDP v priemysle v %	HDP sektore služieb v%
Győr-Moson-Sopron	3,6	41	50,7
Komárom-Esztergom	2,9	49,8	42,9
Budapest	0,25	16,3	79,79
Pest	2,4	26,2	63,8
Nógrád	3,3	26,9	63,2
Heves	5,4	33,4	55,6
Borsod-Abaúj-Zemplén	3,6	31,9	60,8
Szabolcs-Szatmár-Bereg	6,6	22,2	65
Programové územie v Maďarsku	1,77	23,73	69,85
Maďarsko	3,2	25,5	66,3
Bratislavský kraj	0,08	20,7	70,1
Trnavský kraj	0,5	44	43
Nitriansky kraj	0,75	39	45
Banskobystrický kraj	0,65	28	58
Košický kraj	0,4	29	59
Programové územie Slovenskej republiky	0,48	32,1	55,02
Slovenská republika	0,41	31,4	56,3
Programové územie	1,13	27,9	62,4

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 6 Organizačná štruktúra (2004)

Kraj	Registrované PO a živnostníci	Počet registrovaných PO	Počet registrovaných podnikov FO a ostatných podnikov	Miera registrovaných PO	Miera registrovaných podnikov FO a ostatných podnikov	Počet podnikov s PZI	Registrované PO a živnostníci na 1000 obyv.
Győr-Moson-Sopron	50 904	8 282	42 622	16,26	83,73	1 108	116
Komárom-Esztergom	33 047	5 696	27 351	17,2	82,76	594	105
Budapest	354 613	95 940	258 673	27,05	72,94	13 583	209
Pest	129 499	26 257	103 242	20,27	79,72	2 065	113
Nógrád	16 189	2 305	13 884	14,23	85,76	135	75
Heves	29 558	4 274	25 284	14,4	85,54	258	92
Borsod-Abaúj-Zemplén	55 501	8 482	47 019	15,28	84,71	328	76
Szabolcs-Szatmár-Bereg	47 477	6 648	41 129	14	86,62	1 954	82
Programové územie v Maďarsku	716 788	157 884	559 204	22,02	78,01	20 025	131
Maďarsko	1 198 628	226 143	972 485	18,86	81,13	25 506	119
Bratislavský kraj	89 553	29 680	59 873	33,1	66,9	5 663	149,2
Trnavský kraj	48 845	9 766	39 079	20	80	1 339	88,4
Nitriansky kraj	55 753	10 821	44 932	19,4	80,6	1 135	78,6
Banskobystrický kraj	51 559	13 074	38 485	25,4	70,6	867	78,3
Košický kraj	53 511	14 180	39 331	26,5	73,5	1 256	69,5
Programové územie Slovenskej republiky	299 221	77 521	221 700	25,9	74,1	10 260	92,8
Slovenská republika	474 663	114 285	360 378	24,1	78	13 520	88,2
Programové územie	1 016 009	235 405	780 904	23,9	76,1	30 285	111,9

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 7 Charakteristiky zamestnanosti (2004)

Kraj	Miera ekonomicky aktívneho obyvateľstva 15-64 r (%)	Miera zamestnanosti obyvateľstva od 15-do 64r, (%)	Miera nezamestnanosti obyvateľstva od 15-do64r, (%)	Celkový počet registrovaných zamestnancov (v tis.)
Győr-Moson-Sopron	61.57	59.22	3.8	181.2
Komárom-Esztergom	65.1	61.6	5.2	131,7
Budapest	68.2	65.15	4.4	753
Pest	62.45	59.51	4.7	460,6
Nógrád	56.15	50.86	9.4	74
Heves	57.87	53.6	7.3	115.5
Borsod-Abaúj-Zemplén	55.13	49.13	10.9	239.8
Szabolcs-Szatmár-Bereg	51.58	46.65	9.5	181.6
Programové územie v Maďarsku	59.75	55.71	6.9	2 137.4
Maďarsko	60.46	56.8	6.1	3 874,7
Bratislavský kraj	55.03	50.5	8.2	303.1
Trnavský kraj	52.1	45.3	12.5	250.4
Nitriansky kraj	49.4	39.3	20.3	278.9
Banskobystrický kraj	49.6	36.3	26.6	239.2
Košický kraj	47.03	35.1	25.2	270,1
Programové územie Slovenskej republiky	50.6	41.3	18.56	1 341.7
Slovenská republika	60.1	57.0	18.2	2 170.4
Programové územie	55.17	48,5	12.55	3 479.1

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 8 Charakteristika nezamestnanosti (2004)

Kraj	Miera nezamestnanosti %	Ekonomicky aktívni (EA) (1000 obyv)	Registrovaní nezamestnaní (osoby)	Nezamestnaní viac ako 180 dní (%)	Registrovaní nezamestnaní absolventi škôl(%)
Győr-Moson-Sopron	3,8	188.4	7 200	34,6	6,6
Komárom-Esztergom	5,2	139	7 300	35,4	9,1
Budapest	4,4	788.3	35 300	40,2	4,9
Pest	4,7	483.4	22 800	37,9	5,8
Nógrád	9,4	81.7	7 700	53,9	8,3
Heves	7,3	124.7	9 200	46,9	7,8
Borsod-Abaúj-Zemplén	10,9	269.1	29 300	56,7	10
Szabolcs-Szatmár-Bereg	9,5	200.8	19 200	49,9	12,7
Programové územie v Maďarsku	6,9	2 275.4	138 000	48,1	9,02
Maďarsko	6,1	4 127.1	252 400	47	8,7
Bratislavský kraj	8,2	330.3	27 000	9,9	4,3
Trnavský kraj	12,5	288	36 000	28,7	5,6
Nitriansky kraj	20,3	350.5	71 000	41,4	5
Banskobystrický kraj	26,6	326.6	86 800	44,8	4,5
Košický kraj	25,2	362.1	91 300	49,5	4,6
Programové územie Slovenskej republiky	18,56	1 657.5	312 100	34,86	4,8
Slovenská republika	18,2	2 658.6	480 700	40	5,1
Programové územie	12,55	6785.7	450 100	41,48	6,91

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 9 Počet návštevníkov v turizme a kapacita zariadení (2004)

Kraj	Počet návštevníkov (1000 osôb)	Počet prenocovaní návštevníkov (1000 prenocovaní)	Celkový počet lôžok v zariadeniach	Pomer počtu prenocovaní na území vyhľadom ku krajine (%)
Győr-Moson-Sopron	368	913	22 218	4,8
Komárom-Esztergom	121	361	9 993	1,9
Budapest	2 340	6 039	43 162	31,9
Pest	268	548	8 734	2,8
Nógrád	51	123	3 946	0,6
Heves	281	645	13 938	3,4
Borsod-Abaúj-Zemplén	303	692	17 954	3,6
Szabolcs-Szatmár-Bereg	119	245	10 296	1,3
Programové územie v Maďarsku	3 851	9 566	87 079	21,3
Maďarsko	6 616	18 899	336 494	100
Bratislavský kraj	721	1 432	19 043	13,3
Trnavský kraj	236	1 171	12 422	1,1
Nitriansky kraj	177	551	13 912	5,1
Banskobystrický kraj	385	1 576	19 713	14,7
Košický kraj	285	685	36 583	6,4
Programové územie Slovenskej republiky	1 804	5 415	101 673	8,12
Slovenská republika	3 244	10 748	177 883	100
Programové územie	5 655	14 981	188 752	14,7

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 10 Vzdelanostná úroveň obyvateľstva (2004)

Kraj	Populácia (osoby staršie ako 7 r) v 2001	Bez prvej triedy základného vzdelania (% z 10-X r)	So základným vzdelaním (% z 15-X r)	So stredoškolským vzdelaním (% z 18-X)	S univerzitným vzdelaním (% z 25- Xr)
Győr-Moson-Sopron	403 063	0,4	91	38,1	11,7
Komárom-Esztergom	294 466	0,5	90	34,4	9,7
Budapest	1 681 195	0,6	94,2	58,7	23,8
Pest	1 000 088	0,6	89,9	37,5	11,7
Nógrád	204 559	0,9	85	30	7,8
Heves	303 132	0,7	85,6	33,4	9,9
Borsod-Abaúj-Zemplén	683 460	0,9	86,8	34	9,5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	529 849	1	83,8	28,3	8,3
Programové územie v Maďarsku	5 099 812	0,7	88,3	36,8	11,5
Maďarsko	9 487 187	0,7	88,8	38,2	12,6
Bratislavský kraj	330 300	0,12	19,23	67,1	26,8
Trnavský kraj	288 000	0,35	29,11	80,5	11,3
Nitriansky kraj	350 500	0,35	31,20	81,3	8,9
Banskobystrický kraj	326 600	0,43	29,84	76,4	13,7
Košický kraj	362 100	0,61	27,75	80,6	10,6
Programové územie Slovenskej republiky	1 657 500	0,38	27,54	77,2	14,2
Slovenská republika	2 658 600	0,33	27,44	78,3	13,2
Programové územie	6 757 312	0,54	57,9	57	12,9

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Tabuľka 11 Výskum a vývoj (2004)

Kraj	Jednotky V&V	Počet vedeckých a výskumných pracovníkov	Miera jednotiek V&V k hodnote krajiny	Miera vedeckých a výskumných pracovníkov k hodnote krajiny	Miera kapitálových výdavkov k hodnote krajiny
Győr-Moson-Sopron	125	1 015	4,9	3,3	9
Komárom-Esztergom	24	287	0,9	0,9	0,2
Budapest	1 127	16 524	44,3	54,3	55,3
Pest	128	1 011	5	3,3	2,4
Nógrád	3	8	0,1	0,02	0,02
Heves	51	473	2	1,5	0,5
Borsod-Abaúj-Zemplén	91	1 090	3,5	3,5	1,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	64	608	2,5	1,9	0,5
Programové územie v Maďarsku	1 613	21 016	7,9	8,6	8,6
Maďarsko	2 541	30 420	100	100	100
Bratislavský kraj	105	8 357	38,6	48,2	56,4
Trnavský kraj	22	829	8,1	4,8	17,1
Nitriansky kraj	20	1 548	7,4	8,9	3,7
Banskobystrický kraj	21	1 291	7,7	7,4	4,2
Košický kraj	25	2 562	9,2	14,8	5,1
Programové územie Slovenskej republiky	193	14 587	14,2	16,8	17,3
Slovenská republika	272	17 354	100	100	100
Programové územie	1 806	35 603	11,05	12,7	12 9

Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

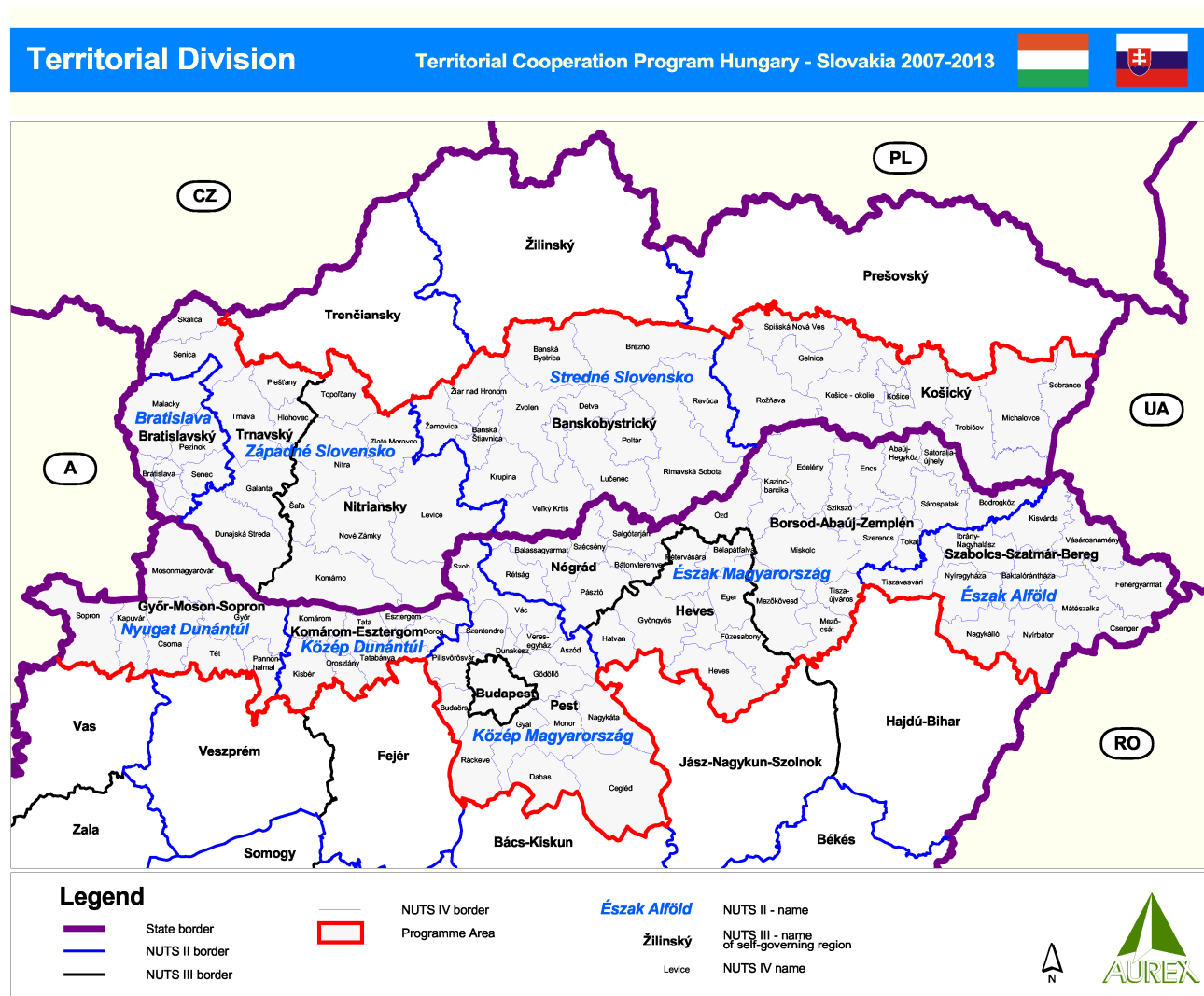
Tabuľka 12 Verejné zariadenia (2004)

Kraj	Bytová jednotka	Verejné vodovody (%)	Verejné kanalizácie (%)
Győr-Moson-Sopron	173 570	94,7	72,4
Komárom-Esztergom	121 953	94,9	74,8
Budapest	844 469	98,4	95
Pest	416 366	91,8	52,5
Nógrád	89 001	87,3	52
Heves	131 698	92,6	49,6
Borsod-Abaúj-Zemplén	282 395	86,5	56,7
Szabolcs-Szatmár-Bereg	212 973	91,5	44
Programové územie v Maďarsku	2 272 425	93,8	70,54
Maďarsko	4 172 787	93,7	62,2
Bratislavský kraj	292 452	98,6	85,1
Trnavský kraj	190 621	95,2	52,6
Nitriansky kraj	264 414	89,4	45,1
Banskobystrický kraj	254 490	90	59,4
Košický kraj	252 205	76,1	56,6
Programové územie Slovenskej republiky	1 254 182	89,9	59,76
Slovenská republika	1 884 846	84,7	56,3
Programové územie	3 526 607	91,85	65,15

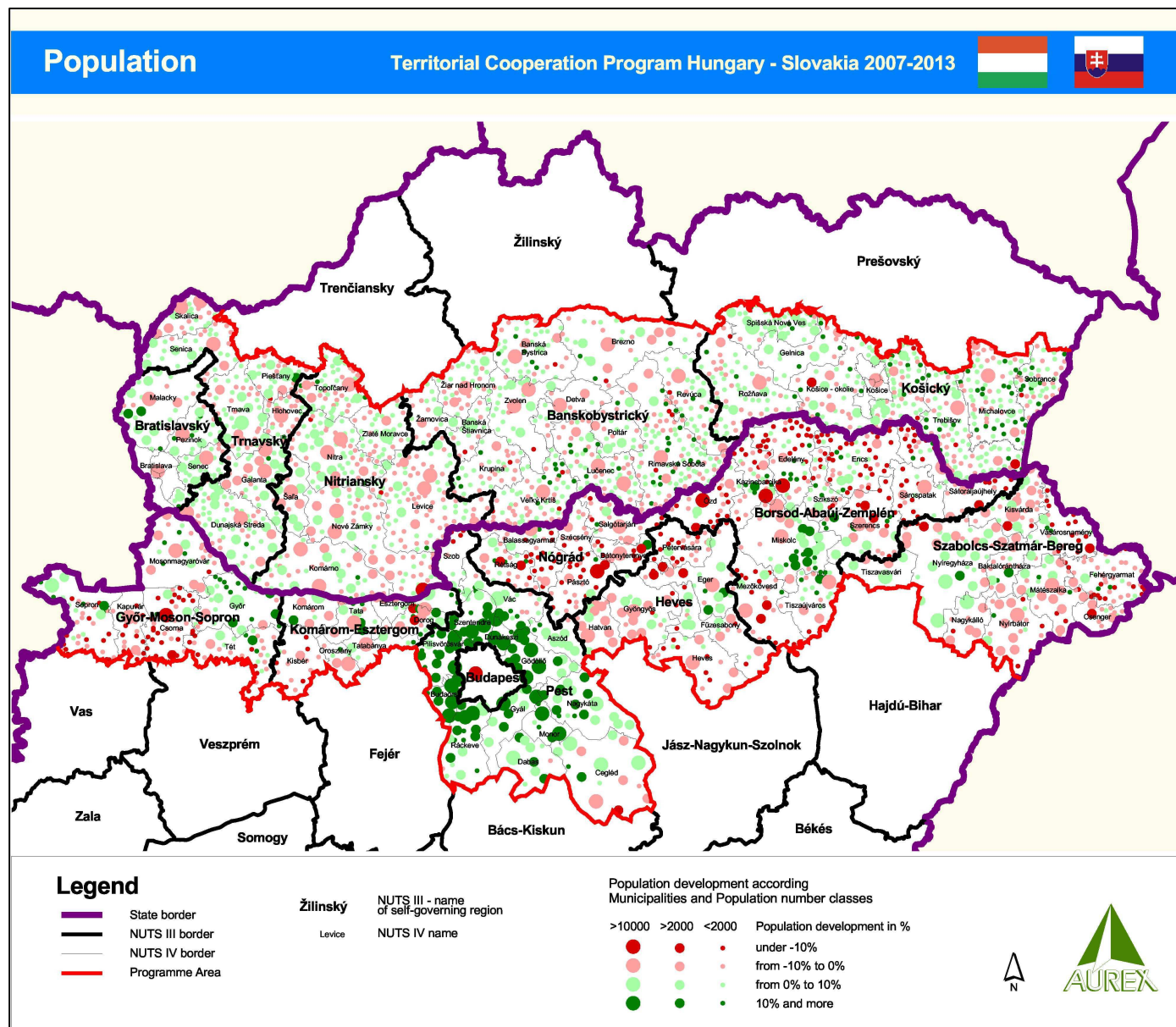
Zdroj: Maďarský Centrálny Štatistický úrad; Štatistický úrad Slovenskej Republiky

Príloha 2 Mapy

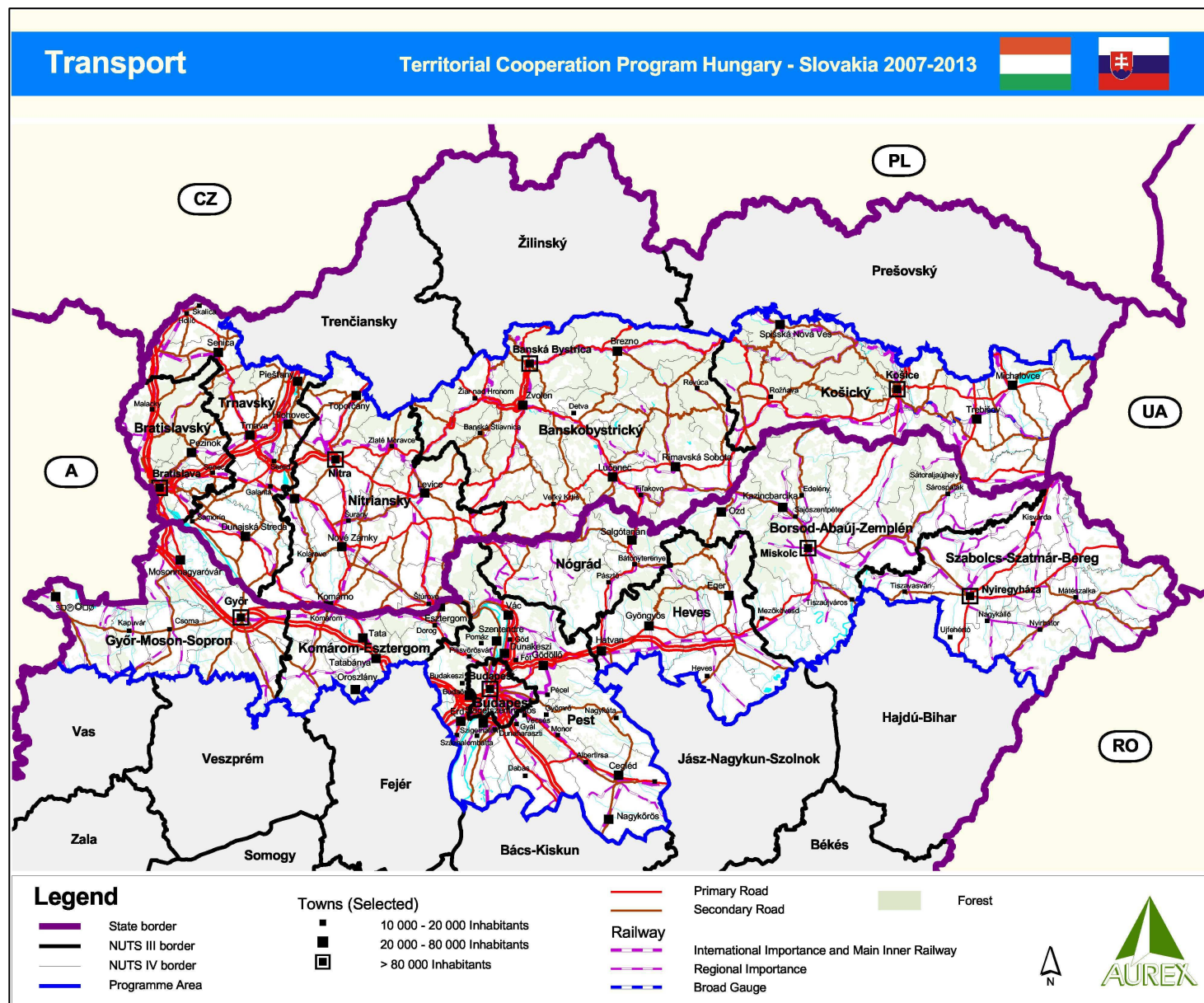
Mapa 1 Územné členenie

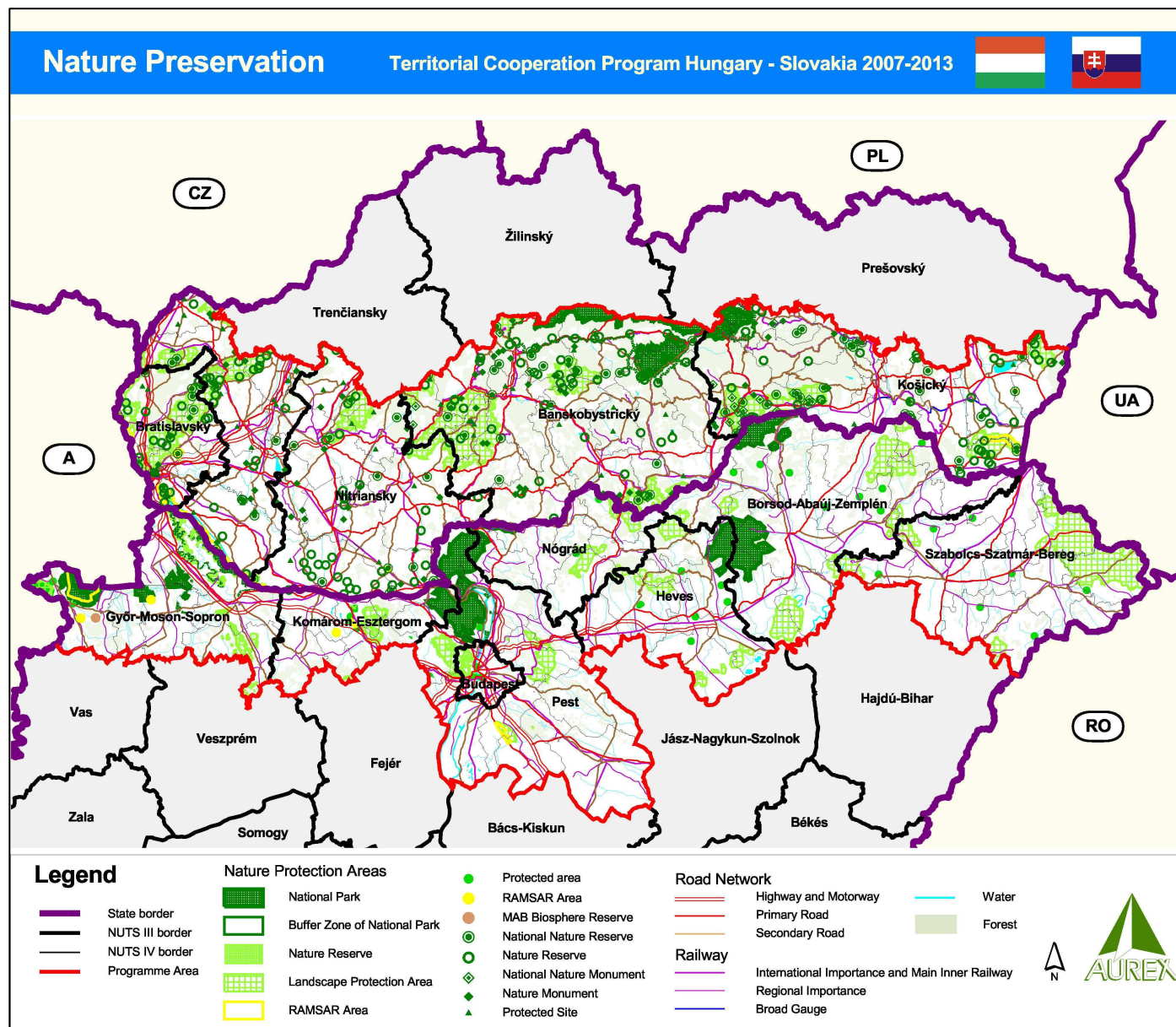
Mapa 2 Obyvateľstvo

Mapa 3 Doprava

Mapa 4 Ochrana prírody

Príloha 3 Cezhraničné národné parky**Tabuľka 13** Cezhraničné národné parky

Kraj	Rekreačná oblasť	Národný park	Miesto Svetového Dedičstva
Győr-Moson-Sopron	Alpokalja, Szigetköz; Rába-Marcal, jazero Fertő	Fertő-Hanság NP	Tisícročný benediktínsky kláštor v Pannonhalma a jeho prírodné prostredie, Fertő a jeho okolie
Komárom-Esztergom	Dunajské rameno; Velencei jazero - Vértes; Budapešť - okolie; Gerecse	Duna-Ipoly NP	-
Pest	Budapešť-okolie; Dunajské rameno	Duna-Ipoly NP	-
Nógrád	Cserhát a okolie; Dunajské rameno; Mátra-Bükk	Duna-Ipoly NP	Hollókő
Heves	Mátra-Bükk; Cserhát a okolie; jazero Tisza	Bükk NP	Hortobágy
Borsod-Abaúj-Zemplén	Mátra-Bükk; Zemplén; Felső-Tisza oblasť; Aggtelek a okolie; jazero Tisza	Bükk NP; Aggtelek NP; Hortobágy NP	Aggtelek kras; Tokaj Vínný región, Historicko-kultúrna krajina; Hortobágy
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Felső-Tisza oblasť	-	-
Bratislava	Rieka Dunaj, Dunajská cyklistická trasa, Vínna cesta Malé Karpaty, CHKO Malé Karpaty, Záhorie a Dunajské luhy, NPR Devínska Kobyla,	-	-

Trnava	Piešťany a Smrdáky, Dunajská Streda, Gabčíkovo, Topoľníky, Veľký Meder, Sládkovičovo, Oblasť Žitného Ostrova v Dunajskej Strede, Vodná nádrž Buková , Jaskyňa Driny, CHKO Malé Karpaty, Biele Karpaty, Záhorie a Dunajské luhy, Pohorie Považský Inovec,	-	-
Nitra	Štiavnické Vrchy CHKO, Ponitrie CHKO Dunajské luhy CHKO, Vodný mlyn v Kolárove, Rudniansky vodopád, Rieka Hron	-	-
Banská Bystrica	Štiavnické vrchy CHKO Poľana CHKO Ponitrie CHKO, Cerova vrchovina CHKO, Kremnické vrchy, Slovenské Rudohorie, Rieka Hron	Nízke Tatry NP (NAPANT), Muránska planina NP Veľká Fatra NP Slovenský Raj NP	Mesto Banská Štiavnica, Rezervácia biosféry Poľana; zapísané v Zozname Svetového Dedičstva UNESCO
Košice	CHKO Vihorlat a Latorica, Slovenské Rudohorie, Slanské vrchy.,	Slovenský Raj NP Slovenský kras NP	Dobšinská ľadová Jaskyňa Ochtinská Aragonitová Jaskyňa v NP Slovenský Raj, Stalaktitové Jaskyne v NP Slovenský Kras (Dobšinská, Jasovská, Gombasecká a Silická jaskyňa); Chránenné UNESCO

Príloha 5 Euroregióny**Tabuľka 14** Euroregióny

Názov Euro Regiónu	Dátum vzniku	Členské štáty	Členovia krajov/obvodov/sídiel
Váh-Dunaj-Ipeľ	1999	Maďarsko, Slovensko	Komárom-Esztergom, Pest; Nitra
Hármas-Duna-vidék	2001	Maďarsko, Slovensko	Győr-Moson-Sopron; okresy Dunajská Streda a Galanta
Ipeľ-Ipoly	1999	Maďarsko, Slovensko	Sídla v župe Börzsöny od Nógrádu a Pest; okresy Veľký Krtíš a Lučenec; sídla v okolí rieky Ipeľ
Neo-Gradiensis	2000	Maďarsko, Slovensko	Nógrád; okresy Veľký Krtíš, Lučenec a Poltár
Ister-Granum	2003	Maďarsko, Slovensko	Komárom-Esztergom; Nitra
Sajó-Rima	2000	Maďarsko, Slovensko	125 sídiel
Karpatský euroregión	1993	Maďarsko, Slovensko, Ukrajina, Rumunsko, Poľsko	Borsod-Abaúj-Zemplén; Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok; krajské mestá; mestá krajskej úrovne
Euroregión Kras	2001	Maďarsko, Slovensko	Združenie Euroregión Kras Občianske združenie Mikroregión Domica (34 Slovenských samospráv); Združenie samospráv Galyasági, Miskolc, Perkupa, RRA Severné Maďarsko
Euroregión Zemplén	2004	Maďarsko, Slovensko	9 mikroregiónov na Slovensku, 5 mikroregiónov z Maďarska, regionálne inštitúcie a 17 partnerov
Euroregión Ung-Tisza-Túr	2005	Maďarsko, Slovensko, Rumunsko, Ukrajina	Túristvándi v Maďarsku, Vojany na Slovensku, Turulung v Rumunsku and Haty na Ukrajine